

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA STATISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**STATISTICKÁ ANALÝZA ÚROVNĚ POJISTNÉHO TRHU
V ČESKÉ REPUBLICĚ A JEHO PERSPEKTIVY**

Bc. Václav Velík

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra statistiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Václav Velík

Ekonomika a management

Název práce

Statistická analýza úrovně pojistného trhu v České republice a jeho perspektivy

Název anglicky

Statistical analysis of level of the insurance market in the Czech Republic and its prospects

---

Cíle práce

Cílem diplomové práce je analýza úrovně a vývoje pojistného trhu se životním a neživotním pojištěním v České republice. Rozbor bude realizován na relevantních ukazatelích, na kterých budou popsány vývojové tendence s ohledem na ekonomické, legislativní i sociální souvislosti. Dosažené výsledky budou použity k formulaci doporučení a návrhů pro pojistný trh a jeho strukturu.

Metodika

1. Vytvořená databáze bude statisticky vyhodnocena pomocí metod z oblasti časových řad a indexní analýzy.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Doporučené zdroje informací

- Anděl, J.: Statistické metody. 4. vydání. Praha, Matfyzpress, 2007, ISBN 978-80-7378-003-6
Cipra, T.: Pojistná matematika. 1. vydání. Praha, Ekopress, 1999, ISBN 80-86119-17-3
Čejková, V.: Pojistný trh. 1. vydání. Praha, Grada Publishing, 2002, ISBN 80-247-0137-5
Další literatura bude doporučena v průběhu zpracování diplomového úkolu.
Daňhel, J. a kol.: Pojistná teorie. 2. vydání. Praha, Professional Publishing, 2006, ISBN 80-86946-00-2
Ducháčková, E.: Pojišťovnictví a pojištění. 1. vydání. Praha, VŠE- Fakulta financí a účetnictví, 2000, ISBN 80-245-0023-X
Ducháčková, E.: Principy pojištění a pojišťovnictví. 3. aktualizované vydání. Praha, Express, 2009, ISBN 978-80-86929-4
Hindls, R. a kol.: Metody statistické analýzy pro ekonomy. 2. vydání. Praha, Management press, 2000, ISBN 80-7261-013-9
Hindls, R. a kol.: Statistika pro ekonomy. 8. vydání. Praha, Professional Publishing, 2007, ISBN 978-80-86946-43-6
Hradec, M. a kol.: Pojištění a pojišťovnictví. 1. vydání. Praha, VŠFS, 2005, ISBN 80-86754-48-0

Predběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Elektronicky schváleno dne 15. 10. 2014

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 02. 2015

Čestné prohlášení

Tímto čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Statistická analýza úrovně pojistného trhu v České republice a jeho perspektivy“ zpracovával samostatně, pouze s použitím uvedené literatury, metod a zdrojů.

V Praze, dne 26. 3. 2015

.....
Keh

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval své vedoucí práce doc. Ing. Marii Prášilové CSc., za velmi cenné rady, připomínky a odborné vedení při zpracování mé diplomové práce. Dále děkuji všem, kteří mi poskytli data a cenné odborné informace.

Statistická analýza úrovně pojistného trhu v České republice a jeho perspektivy

---

Statistical analysis of level of the insurance market in the Czech Republic and its prospects

Souhrn

Pojišťovnictví patří mezi dynamická odvětví, kde je nutná pružná reakce na každou aktuální změnu. Přizpůsobování se na změny ekonomické, legislativní, sociální či změny samotných rizik je důležité pro správné fungování samotného pojistného trhu. Podoba a struktura trhu je ovlivněna různými faktory. Na základě analýzy úrovně pojistného trhu, především jeho hlavních ukazatelů, kterými jsou předepsané pojistné, pojistné plnění, pojištěnost a předepsané pojistné na jednoho obyvatele, diplomová práce popisuje vývoj i současný stav českého trhu v oblasti životního a neživotního pojištění v porovnání s pojistným trhem v Evropě a ve světě. Za pomoci analýzy charakteristiky časové řady hodnotí jejich vývoj a dle trendové funkce určuje budoucí trend jednotlivých hlavních ukazatelů trhu v České republice. Analýzou dotazníkového šetření v oblasti životního pojištění v ČR zjišťuje jeho oblibu a preference u účastníků šetření podle pohlaví a rodinného stavu. Dosaženými výsledky formuluje doporučení a návrhy pro další vývoj tohoto odvětví.

Klíčová slova: pojistný trh, pojišťovnictví, pojišťovací instituce, životní pojištění, neživotní pojištění, riziko, škoda, ukazatelé úrovně pojistného trhu, předepsané pojistné, pojistné plnění, statistická analýza, dotazníkové šetření.

Summary

Insurance is one of the dynamic sectors, where a flexible response for each current change is required. Adaptation to economic, legislative, and social changes or variations of actual risks are important for the proper functioning of insurance market. The form and structure of the market is affected by various factors. The aim of this thesis is to describe progress and present state of the Czech market in the area of life and non-life insurance pursuant by the analysis level of the insurance market, especially their main indicators, insurance requirements, insurance coverage, insurance penetration, insurance requirements per capita in comparison with insurance markets in Europe and in the World. Through analyzing the characteristics of time series evaluates their progress and according to the function of trend will determine the future trend of individual main indicators of market in the Czech Republic. The next aim of this study is the questionnaire analysis regarding life insurance in the Czech Republic finds its popularity and preferences for participants questionnaire survey by sex and marital status. Achieved results will serve for formulation of recommendations and suggestions for further development of this sector.

Keywords: insurance market, insurance, insurance institutions, life insurance, non-life insurance, risk, damage, indicators of insurance market, insurance requirements, insurance coverage, statistical analysis, questionnaire survey.

OBSAH:

1	ÚVOD	5
2	CÍL A METODIKA PRÁCE	6
2.1	<i>Cíl</i>	6
2.2	<i>Metodika</i>	6
2.2.1	Dotazníkové průzkumy a jejich analýza	9
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	11
3.1	<i>Finanční a pojistný trh</i>	11
3.1.1	Finanční trh	11
3.1.2	Pojistný trh	12
3.1.3	Faktory ovlivňující pojistný trh	13
3.1.4	Ukazatele úrovně pojistného trhu	13
3.2	<i>Pojišťovnictví, pojištění a pojistné</i>	14
3.2.1	Pojišťovnictví	14
3.2.2	Pojištění	16
3.2.3	Pojistné	17
3.3	<i>Pojem riziko v rámci pojistného trhu, jeho identifikace, kvantifikace a kontrola</i>	18
3.3.1	Riziko	18
3.3.2	Identifikace, kvantifikace a kontrola rizik	19
3.4	<i>Legislativa a regulace v pojišťovnictví v ČR</i>	19
3.5	<i>Právní změny v pojišťovnictví po roce 2014 v ČR</i>	20
3.6	<i>Členění pojištění</i>	21
3.6.1	Sociální pojištění	21
3.6.2	Zdravotní pojištění	22
3.6.3	Komerční (soukromé) pojištění	22
3.7	<i>Základní pojmy v souvislosti s pojistnou smlouvou</i>	25
3.8	<i>Ochrana spotřebitele pojistných služeb</i>	26
4	CHARAKTERISTIKA POJISTNÉHO TRHU	27
4.1	<i>Historický vývoj v pojišťovnictví v ČR</i>	28
4.2	<i>Počet pojišťovacích institucí na území ČR</i>	28
4.3	<i>Ekonomická situace v ČR v roce 2013</i>	29
4.4	<i>Hospodaření pojišťoven (členů ČAP) v ČR</i>	30
4.5	<i>Pojistný trh v Evropě</i>	30
4.6	<i>Pojistný trh ve světě</i>	31

5	ANALÝZA DOSAŽENÝCH VÝSLEDKŮ	32
5.1	<i>Vývoj pojistného trhu v ČR do roku 2013</i>	32
5.1.1	Vývoj pojišťoven na území ČR	32
5.1.2	Vývoj počtu zaměstnanců a smluv v pojišťovnictví v ČR.....	33
5.1.3	Vývoj předepsaného pojistného a vyplaceného pojistného plnění v ČR	34
5.1.4	Vývoj struktury pojistného trhu podle pojistných produktů v ČR.....	38
5.1.5	Pojistný podvod v ČR v roce 2013	39
5.1.6	Vývoj pojištěnosti v ČR.....	40
5.1.7	Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v ČR	44
5.1.8	Koncentrace pojistného trhu v ČR v roce 2013	45
5.2	<i>Vývoj pojistného trhu v Evropě do roku 2013</i>	46
5.2.1	Vývoj předepsaného pojistného v Evropě	47
5.2.2	Vývoj pojištěnosti v Evropě.....	48
5.2.3	Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v Evropě, EU a Eurozóně.....	48
5.2.4	Vývoj počtu pojišťoven a zaměstnanců v evropském pojišťovnictví.....	51
5.3	<i>Vývoj pojistného trhu ve světě do roku 2013</i>	51
5.3.1	Vývoj předepsaného pojistného ve světě	54
5.3.2	Vývoj pojištěnosti ve světě	55
5.3.3	Předepsané pojistné na jednoho obyvatele ve světě.....	55
5.4	<i>Vzájemné srovnání úrovně pojistných trhů (v ČR, Evropě a ve světě)</i>	56
5.4.1	Srovnání předepsaného pojistného na jednoho obyvatele	57
5.4.2	Srovnání pojištěnosti.....	58
5.4.3	Srovnání předepsaného pojistného.....	59
5.4.4	Shrnutí výsledků srovnání jednotlivých trhů	62
5.5	<i>Analýza vývojových tendencí pojistného trhu v ČR</i>	64
5.5.1	Vývojové tendence předepsaného pojistného v ČR.....	64
5.5.2	Vývojové tendence vyplaceného pojistného plnění v ČR	68
5.5.3	Vývojové tendence pojištěnosti v ČR.....	69
5.5.4	Vývojové tendence předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v ČR	71
5.5.5	Vývojové tendence škodovosti v ČR.....	72
5.5.6	Zhodnocení vývoje pojistného trhu v České republice.....	74
5.6	<i>Analýza výsledků dotazníkového šetření</i>	77
5.7	<i>Perspektivy pojistného trhu v ČR</i>	82
5.8	<i>Doporučení</i>	85
6	ZÁVĚR	87
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	91
8	PŘÍLOHY	94

1 ÚVOD

V lidské společnosti do jejího každodenního života ať přímo či naopak nepřímo zasahují kategorie pojištění a pojišťovnictví. Do dění všech ekonomických subjektů, do jejich stability i jejich úrovně. Tyto kategorie slouží pak k eliminaci negativních důsledků nahodilostí v životě jednotlivců i celých skupin. Všichni vždy byli ovlivňováni negativními důsledky nahodilých událostí, když nějaký předvídatelný či nepředvídatelný jev nastal. Ve vývoji lidské společnosti se mění míra i rozsah těchto důsledků, na který měl vliv rozvoj vědeckého poznání i vznik nových skutečností vyvolávajících negativní důsledky nahodilosti. Potřeba nacházet řešení ekonomických dopadů do lidských životů vycházející z nejistoty délky života, poškození zdraví či úbytku materiálních hodnot, mělo za následek vývoj pojištění i samotného pojišťovnictví. Pojištění tudíž patří mezi nejvýznamnější nástroje k řešení negativních dopadů nahodilostí. Předmětem pojištění je poskytnout ekonomickým subjektům za úplatu pojistnou ochranu v podobě právního vztahu mezi pojišťovnou a subjektem, který projeví o pojištění zájem. Pojišťovnictví a pojištění zasahuje do celé řady lidských činností. V první řadě se jedná o stabilizaci ekonomické úrovně podnikatelských subjektů, jednotlivců i celého státu. Dále v souvislosti s tvořením a investováním technických rezerv pojišťoven má pojišťovnictví makroekonomický význam pro celý finanční trh. Ovlivňuje funkci tržní ekonomiky pomocí vyrovnání ztrát z pojistného plnění v případě vzniku nahodilých událostí a tím i předcházení krizových situací na finančním trhu. Podnikatelské subjekty i jednotlivci cítí odpovědnost za svou finanční stabilitu i sociální situaci, a proto stále častěji využívají právě pojistné ochrany. Ke střetu mezi poptávkou a nabídkou po pojistné ochraně dochází na pojistném trhu, který je součástí každé vyspělé tržní ekonomiky. Ten je možné charakterizovat i jednotlivými ukazateli předepsaného pojistného nebo pojištěnosti. S ekonomickým vývojem v jednotlivých zemích je úzce spjata i jejich úroveň pojistného trhu. Existují rozdíly ve vývoji pojišťovnictví v jednotlivých zemích, které jsou závislé na vnitřních i vnějších faktorech té dané oblasti. Pojistný trh se dělí na oblasti podle druhu pojištění. Na oblast s životním a neživotním pojištěním. V rámci životního pojištění se kryjí rizika spojená přímo s délkou života či poškozením zdraví jako je například pojištění pro případ smrti. Naopak neživotní pojištění se zaměřuje na vyrovnání se s důsledky nahodilých událostí na lidskou společnost, které se přímo nedotýkají života pojištěných subjektů.

2 CÍL A METODIKA PRÁCE

2.1 Cíl

Cílem diplomové práce je popsání dosavadního vývoje pojistného trhu v České republice v oblasti životního a neživotního pojištění na základě analýzy úrovně jednotlivých ukazatelů pojistného trhu a určení celkové úrovně srovnáním s pojistným trhem v Evropě a ve světě. Za pomoci analýzy elementárních charakteristik časové řady bude zhodnocen jejich vývoj s ohledem na různé ovlivňující faktory a dle trendové funkce bude určen budoucí trend jednotlivých ukazatelů trhu v České republice. Analýza dotazníkového šetření v oblasti životního pojištění poslouží ke zjištění jeho oblíbenosti a preferencí u některých skupin obyvatelstva. Dosažené výsledky poslouží k formulaci doporučení a návrhů pro další vývoj tohoto odvětví.

2.2 Metodika

Na základě shromážděných podkladových údajů z různých zdrojů a seznámení se s danou problematikou byla zpracována diplomová práce. Pro teoretická východiska a cíle bylo použito statistických metod z oblasti časových řad, včetně jejich následné extrapolace, indexní analýzy a analýzy závislosti kvalitativních znaků. Ke zpracování statistických dat i extrapolací byl použit statistický program STATISTICA verze 12 a program Microsoft Excel ze sady nástrojů Microsoft Office.

Při zkoumání dynamiky srovnatelných dat uspořádaných chronologicky z hlediska času se využívají metody analýzy časové řady. Ta patří mezi základní nástroje statistické analýzy dynamiky hromadných jevů a ve většině případů se popisuje jako množina pozorování kvantitativní charakteristiky s časovým vývojem. Na základě pozorování v minulosti je možné odhadnout vývoj a specifikovat analyzované hodnoty ukazatelů za pomoci zjednodušených charakteristik, metod i extrapolací časové řady.

Elementární charakteristiky časových řad

Elementární charakteristiky časových řad představují informace o rychlosti změn jednotlivých ukazatelů, o jejich charakteru i chování. Mezi hlavní elementární charakteristiky, které byly použity pro tuto diplomovou práci, patří:

- *Absolutní přírůstek diference prvního řádu*

$$dy_t = y_t - y_{t-1} \quad \text{kde } t = 2, 3, \dots, n.$$

y_t ... hodnota daného ukazatele v čase t

y_{t-1} ... hodnota daného ukazatele v čase $t - 1$

t ... délka časové řady

- absolutní diference prvního řádu udává absolutní přírůstek či úbytek zkoumaného jevu v určitém čase oproti předcházejícímu časovému období.

Diferencováním první diference získáme diferenci druhou. Další diferencováním dostaneme třetí atd. Diferencování se využívá při modelování trendu časových řad a k vhodnému výběru trendové funkce.

- *Relativní přírůstek diference prvního řádu (koeficient přírůstku)*

$$\delta_t = \frac{dy_t}{y_{t-1}} \quad \text{kde } t = 2, 3, \dots, n.$$

- koeficient přírůstku charakterizuje přírůstek časové řady v časovém okamžiku ve srovnání s okamžikem bezprostředně mu předcházejícím a po vynásobení stem, udává v procentech podíl absolutních přírůstků ke skutečné hodnotě předcházejícího členu časové řady, tj. o kolik procent se změnila hodnota časové řady v čase t v porovnání s časem $t - 1$. Dostaneme tzv. tempo přírůstků a výpočet je znázorněn níže (1).

$$r_t = \frac{dy_t}{y_{t-1}} * 100 \quad (1)$$

- *Koeficient růstu (tempo růstu)*

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \quad \text{kde } t = 2, 3, \dots, n.$$

- koeficient růstu udává relativní posoupnou rychlost změn hodnot v časové řadě. Vynásobením stem získáme hodnotu, která říká na kolik procent hodnoty v čase $t - 1$ vzrostla hodnota v čase t .

- *Průměrný koeficient růstu*

$$K' = \sqrt[n-1]{\frac{y_2}{y_1} * \frac{y_3}{y_2} * \dots * \frac{y_n}{y_{n-1}}} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \quad \text{kde } n = \text{délka časové řady}$$

- průměrný koeficient růstu udává průměrnou rychlost růstu v jednotlivých časových úsecích za danou časovou řadu. Vynásobený stem udává průměrné tempo růstu v procentech.

- *Bazický index*

$$BI = \frac{y_t}{y_0}$$

y_t ...hodnota daného ukazatele v čase t

y_0 ...hodnota daného ukazatele na počátku časové řady

- bazický index udává poměr mezi hodnotou ukazatele časové řady srovnávaného a základního časového období. [1,17]

Modely časových řad

Předpokladem při modelování časových řad je že chronologicky uspořádané údaje mohou obsahovat základní složky. Jedna z nich je celková dlouhodobá hlavní tendence časové řady tzv. trend. Dále pak sezónní, krátkodobé nebo cyklické výkyvy řady okolo trendu tzv. periodické kolísání a nepravidelné či ojedinělé výkyvy v čase, které nelze předpovídat tzv. náhodná kolísání. Časová řada periodická se označuje při obsahu všech tří složek. Pokud nelze určit trend v časové řadě jedná se o neperiodickou časovou řadu. K analytickému vyrovnání a analýze dynamiky vývoje neperiodických časových řad je důležité správné vystižení trendu pomocí funkce času ve správném analytickém tvaru.

Popis trendové složky a správná volba trendové funkce

Popis tendence vývoje analyzované časové řady je uskutečněn pomocí trendových funkcí za předpokladu správného výběru, který pramení ze znalostí funkcí nejlépe vystihující vývoj sledovaného jevu v minulosti. A dále na znalostech objektivního budoucího vývoje zkoumané problematiky. Pro posouzení vhodného použití trendové funkce se využívá metoda nejmenších čtverců, kde strukturální parametry trendové funkce se odhadnou. Reziduální součet čtverců má být co nejmenší. Metodou nejmenších čtverců se určí, kde predikční funkce má největší determinační kvocient (index determinace I^2), který nejlépe vystihuje predikci zkoumaného jevu. [1]

Vhodná trendová funkce je určena pomocí indexu determinace (6). Ten nám udává, z kolika procent variabilita nezávisle proměnné vysvětluje variabilitu závisle proměnné a nabývá hodnot v intervalu $\langle 0,1 \rangle$. Je vyjádřen jako podíl součtu čtvercových odchylek teoretických hodnot od průměru. V této práci byla použita trendové funkce lineární (2) kvadratická (3), polynom třetího stupně (4) a logaritmická (5):

$$T_t = a + b * t \quad (2)$$

$$T_t = a + b * t + c * t^2 \quad (3)$$

$$T_t = a + b * t + c * t^2 + d * t^3 \quad (4)$$

$$T_t = a + b * \ln(t) \quad (5)$$

$$I_{yx}^2 = \frac{s_{xy}^2}{s_x^2 * s_y^2} = \frac{\sum_{t=1}^n (\hat{y}_t - \bar{y})^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y})^2} \quad (6) [1]$$

Intervalová prognóza budoucího vývoje

Je možné dokázat s pravděpodobností $1 - \alpha$ (při hladině významnosti 0,05) a za předpokladu, že reziduální odchylka tvoří bílý šum, že odhadovaný vývoj zkoumané časové řady bude v intervalu dle uvedeného vzorce (7). [17]

$$P(y'_{t+i} - t_\alpha * s_{y'_{t+i}}) \leq y_{t+i} \leq y'_{t+i} + t_\alpha * s_{y'_{t+i}} = 1 - \alpha \quad (7)$$

$$\text{kde } s_{y'_{t+i}} = s_y * \sqrt{(1 - I^2) * \frac{n(n^2 - 1) + 12i^2}{(n^2 - 1) * (n - 2)}} \quad [17]$$

2.2.1 Dotazníkové průzkumy a jejich analýza

Názory, postoje i motivace společnosti je nutné zjišťovat, jelikož bez těchto informací nelze utvářet rozhodovací funkce v sociální, ekonomické a hlavně manažerské sféře. K tomuto účelu je vhodné anketní či dotazníkové šetření.

Postup v dotazníkovém průzkumu

Důležité hlavní kroky při dotazníkovém průzkumu jsou především vytvoření projektu výzkumu, kde definujeme jednotky stanovením nutného rozsahu a způsobu výběru. Dále pak pokračujeme vlastním zpracováním dotazníku. Následuje ověření dotazníku pilotním průzkumem. V neposlední řadě vlastní shromažďování materiálu, jeho analýza a zobecnění. [9]

Před vlastním šetřením je nutné určit formu dotazování (například ve formě ankety, dotazníku nebo rozhovoru). Za další si připravit druhy a počty otázek včetně formy odpovědi na položené otázky. [16]

Statistické metody vhodné pro hodnocení dotazníkových průzkumů

K analýze a vyhodnocení získaných dat čili otázek využíváme základní statistické popisné charakteristiky (absolutní a relativní četnosti). Důležitá je forma prezentace výsledků šetření. Mezi nejvhodnější formu prezentace patří grafické zhodnocení, které je jasné i přehledné. Jako další krok je zjištění vzájemných vztahů mezi položenými otázkami, tedy jejich odpověďmi pomocí analýzy kvalitativních znaků. Samotné odpovědi analyzujeme formou kontingenční tabulky. Jejich srovnáním se řeší závislost pomocí testu závislosti kvalitativních znaků (8) a její síla pomocí Pearsonova koeficientu kontingence (9) a Urbach-Čuprova koeficientu kontingence (10). [16]

$$\chi^2 = \sum \sum \frac{(n_{ij} - n_{oj})^2}{n_{oj}} \quad (8)$$

n_{ij} ... skutečné četnosti

n_{oj} ... teoretické četnosti

$$C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2 + n}} \quad (9)$$

$$K = \sqrt{\frac{\chi^2}{n \sqrt{(k-1)(m-1)}}} \quad (10) [16]$$

K případné podrobnější analýze síly závislosti je možné využít metodu znaménkové schéma odchylek, tj. určení kombinace znaků s největší měrou na ovlivnění výsledků. [9]

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Finanční a pojistný trh

3.1.1 Finanční trh

V obecné rovině trh představuje proces nákupu a prodeje, kde se střetává nabídka s poptávkou a je zpravidla členěn na trh zboží a služeb, finanční trh a trh výrobních faktorů. Finanční trh citlivě odráží prosperitu i neúspěch hospodářského vývoje a je nedělitelnou součástí tržního systému. Funguje zde nabídka a poptávka po penězích i kapitálu. Pro fungování finančních trhů je zapotřebí motivů na straně nabídky v podobě existence motivace spoření a na straně poptávky, motivace je použít. Do celého systému jsou samozřejmě včleněni zprostředkovatelé. V ekonomickém prostředí dochází k tomu, že podnikatelský subjekt či jedinec může mít přebytek volných finančních prostředků, anebo naopak jejich deficit. Přemísťovat tyto volné prostředky umožňuje systém finančních trhů cestou vzniku finančních instrumentů a jejich obchodování. Deficitní subjekty takto získávají prostředky, které pak můžou co nejefektivněji využít. Finanční instituce vytvářejí podmínky ke spoření a investování jednotlivým subjektům s výhodou pro obě strany. Klienti finančních institucí se rozhodují své úspory rozdělit na základě těchto kritérií, výnosnost vložených prostředků, s rizikem s tím spojené a likvidity. [13]

Finanční trhy lze rozdělit podle různých kritérií a hledisek, kde důležitým znakem je jejich efektivnost a míra rizika. V případě finančních trhů existují nastavená pravidla, kontrola i regulace při zprostředkování obchodů z důvodu udržení finanční stability a zdravého ekonomického prostředí. Nástroje měnové a fiskální politiky včetně daňového systému využívá každá vláda ke stabilizaci a správnému fungování finančních trhů. Finanční trhy se rozčleňují na:

- akciové trhy,
- komoditní trhy,
- dluhové trhy,
- devizové trhy,
- a pojistné trhy. [3]

3.1.2 Pojistný trh

Střet nabídky a poptávky po pojistné ochraně se děje na pojistném trhu. Zahrnuje veškeré vztahy a operace spojené s pojištěním mezi prodávajícím a kupujícím. Stejně jako finanční trh je i pojistný zaměřený na shromažďování a rozdělování peněžních prostředků, například v podobě peněžních rezerv pro předpokládané budoucí plnění. Stejně jako kterýkoliv jiný trh má stejné základní rysy i pravidla, a je důležité zdravé a důvěryhodné prostředí pojistného trhu pro fungování celého ekonomického tržního systému. [4]

Volné peněžní prostředky se na pojistném trhu soustřeďují v rezervách, které se vytvářejí pro případ úhrady náhodných potřeb, a nelze předem definovat jejich využití. Tedy zda budou použity na akumulaci nebo spotřebu. Pokud jsou splněny závazné podmínky v příslušném zákoně, vyhlášce, pojistných podmínkách, pojistné smlouvě atp. pak existuje nárok na čerpání rezerv. Rezervy hrají nezastupitelnou roli na pojistném trhu, kde není rozhodující počet subjektů podílejících se na jejich tvorbě. Pokud celková výše tvorby rezerv závisí na riziku, pak je tím splněna podmínka zabezpečení v přiměřeném rozsahu při úhradě pojistných potřeb. Z toho vychází důležitost ekvivalence mezi nároky jednotlivých subjektů na čerpání rezerv a výši tvorby. Vztahy tvorby, rozdělování a používání rezerv určují pojištění jako zcela samostatnou ekonomickou skupinu. Pojistný trh má své specifikum jako například převis nabídky nad poptávkou nebo nebývá soustředěný na určité místo, ale jde spíše o síť obchodních míst. Převládající nabídka zaručuje aktivní soutěž z řad pojistitelů, zajistitelů či zprostředkovatelů, kteří ovlivňují cenu a výsledné pojistné produkty. Částečný dohled v podobě orgánů regulace na pojistném trhu, tržní soutěž i konkurenci do jisté míry omezují. I tak trh působí aktivně na kvalitu, cenu i rozsah pojišťovacích služeb. Na straně poptávky vystupuje kdokoliv s potřebou pojištění proti určitému riziku. Mezi subjekty pojistného trhu patří pojistitelé, zajistitelé, pojistníci, pojištění, zprostředkovatelé pojištění, orgány dozoru nad pojišťovnictvím, pojišťovací ombudsman, asociace v pojišťovnictví a různé poradenské firmy zabývající se pojišťovnictvím. [7]

Princip solidárnosti, podmíněné návratnosti a neefektivnosti nebo zásada zákazu obohacení platí na tomto trhu jako specifické principy. Cenou se rozumí na pojistném trhu pojistné a zajistné. [5]

Podle předmětu činnosti je pojistný trh členěn na věcný a investiční. Věcný představuje oblast pojišťovnictví a z něj plynoucí podmínky při uzavírání pojistné smlouvy

na vše co pojistit lze tzn. nabídku a poptávku po pojištění a zajištění. Pojištění na věcném pojistném trhu se vykonává jako smluvní pojištění či povinné smluvní pojištění. Jedná se o nabídku různých produktů v životním i neživotním pojištění s ambicí pojišťoven pokrýt těmito produkty co největší prostor na trhu. Investiční pojistný trh je charakteristický využitím volných peněžních prostředků k investování v rámci zákonem stanovených limitů. Jednotlivé subjekty poskytující pojištění vstupují na finanční trh jako podnikatelské subjekty investující peněžní prostředky za účelem dosažení zisku. [8]

3.1.3 Faktory ovlivňující pojistný trh

Pojistný trh jako součást finančního trhu je ovlivňován mnoha faktory, které se dělí na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní faktory patří pojišťovací, zajišťovací a jiná příbuzná činnost, která tvoří nabídku a zájem o pojištění. Dále je vnitřně ovlivněn subjekty, které tvoří poptávku po pojištění a zajištění, regulací ze strany státu včetně legislativy. Mezi vnější faktory patří hlavně základní makroekonomické veličiny, které lze v omezené míře a s přesností předpovídat (například inflace, vývoj HDP a nezaměstnanost). Počet obyvatel, jejich příjmy a výdaje či struktura domácností mohou ovlivňovat pojistný trh v určitém vymezeném prostoru či na celém státním území. Investiční pojistný trh je náchylný na výkyvy u ostatních segmentů finančního trhu. V neposlední řadě mezi vnější faktory působící na domácí pojistný trh je situace a vývoj na světovém pojistném trhu. [13]

3.1.4 Ukazatele úrovně pojistného trhu

Ukazatele úrovně trhu hodnotí účinnost použití zdrojů a vynaložených prostředků. Při výběru ukazatele je rozhodující komplexní hodnocení, tedy použití ukazatelů, kteří mapují celý trh a je možné mezinárodní srovnání. Mezi hlavní ukazatele patří předepsané pojistné, pojistné plnění, škodovost či pojištěnost. Pro podrobnější popis pak i ty ostatní. [6]

Předepsané pojistné

Jedná se o pojistné, které se stanovuje na dohodnuté pojistné období a jeho neuhrazením pojištění zaniká a vzniká dluh na pojištění. Jedná se o ukazatel výkonnosti pojišťovny za určité období a podle tohoto ukazatele se pojišťovny na trhu i řadí.

Po odečtení nákladů je předepsané pojistné základem pojišťovny pro výpočet daně z příjmu. Dělí se na předepsané pojistné v oblasti životního a neživotního pojištění. [3]

Pojistné plnění

Představuje peněžité plnění pojišťovny klientovi po vzniku pojistné události na základě pojistné smlouvy, které je pojišťovna nucena poskytnout za pojistnou událost splňující podmínky dle daného zákona. Pojistné plnění je pojišťovnou vypočtená a poskytnutá část ztráty v neživotním pojištění či dohodnutá pojistná částka v životním pojištění, vznikne-li pojistná událost. U neživotního pojištění není jisté, zda a kolikrát bude pojišťovna vyplácet pojistné plnění na rozdíl u životního pojištění, kde je jasná výplata plnění v každém případě (pojištěný se dožije či zemře). [4]

Škodovost

Udává poměr v procentech mezi výší poskytnutých pojistných plnění a výší předepsaného nebo přijatého pojistného. O ekonomicky nevyrovnaném pojištění se hovoří, když škodovost je větší než vybrané pojistné. [3]

Pojištěnost

Je jedním z nejdůležitějších ukazatelů, jelikož udává poměr v procentech předepsaného pojistného k HDP v běžných cenách. Vyjadřuje kapacitu pojistného trhu. [7]

Ostatní ukazatele

Mezi ostatní ukazatele patří například počet komerčních pojišťoven, počet zaměstnanců v pojišťovnictví, počet uzavřených smluv, průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu, počet vyřazených pojistných událostí, koncentrace trhu atp. Koncentrace pojistného trhu představuje podíl pojišťoven na předepsaném pojistném. [6]

3.2 Pojišťovnictví, pojištění a pojistné

3.2.1 Pojišťovnictví

Pod pojmem pojišťovnictví se obecně rozumí specifické odvětví ekonomicky zabezpečující finanční eliminaci rizik ovlivňujících činnost lidí, které zahrnuje všechny pojišťovací instituce mající oprávnění k podnikání na pojistném trhu v konkrétní ekonomice a ve všech jejích formách. Jedná se o finanční službu a předmětem je

poskytnout pojistnou ochranu ekonomických subjektům za úplatu. Konkrétně pro Českou republiku v jejích podmínkách je pojišťovnictví specifické odvětví ekonomiky, které se zabývá pojišťovací, zajišťovací a zprostředkovatelskou činností v oblasti komerčního pojištění a s tím spojenými dalšími činnostmi. Předmětem pojišťovnictví jako součástí ekonomiky je regulace pojišťoven ze strany státních orgánů, dohlížejících na dodržování správného podnikání v oblasti pojištění, řízení pojišťoven, kalkulace pojistného, tvorba technických rezerv, informačních soustav a jiné. V jednotlivých zemích jsou instituce, jejichž účelem je organizování vzájemné spolupráce v rámci pojišťovnictví (například asociace pojišťoven). Mezi instituce zahrnující se pod pojem pojišťovnictví patří:

Pojišťovny

Pojišťovna je právnická osoba, která je v souladu se zákonem o pojišťovnictví oprávněna provozovat na území České republiky pojišťovací činnost. Podmínka udělení úředního povolení k provozování činnosti je společná pojišťovnám tuzemskými i se sídlem státu Evropské unie či na území jiného státu tvořící evropský hospodářský prostor (EHP), tak i pojišťovnám z třetího státu mimo prostor EHP. [3]

Pojišťovny zaměřují svou činnost na určité produkty pojištění. Z tohoto hlediska se člení na univerzální pojišťovny provozující produkty z oblasti životního a neživotního pojištění. Dále na pojišťovny životní, neživotní a specializované. Životní i neživotní pojišťovny nabízejí své produkty dle daného názvu. Specializované se specializují na určitý druh nebo odvětví, na pojištění určitých rizik anebo na některé cílové skupiny pojištěných. Z hlediska právní formy jsou pojišťovny státní, vzájemné (družstevní) a akciové. K nabídce a prodeji svých produktů využívají vlastní distribuční síť tj. vlastní prodejní a pečovatelskou síť pojišťovny či externí distribuční kanály. [7]

Zajišťovny

Zajišťovna je právnická osoba, jejíž činností je přebírání rizik postoupených pojišťovnou či jinou zajišťovnou na území ČR a tudíž provozuje zajišťovací činnost, která představuje uzavírání smluv v souladu s právní úpravou dle příslušného zákona. Smlouvou se zajišťovna zavazuje poskytnout plnění ve sjednaném rozsahu, nastane-li nahodilá událost ve smlouvě blíže označená. Existují různé druhy zajišťoven jako například profesionální zajišťovny, kaptivní zajišťovny a prvopojistitelé, kteří doplňkově nebo recipročně provozují zajištění. [21]

Pojišťovací zprostředkovatelé

Zprostředkovatelská činnost v pojišťovnictví je odborná činnost směřující k uzavírání pojistných nebo zajišťovacích smluv a činností s tím spojených. Zvláštním právním předpisem, který upravuje zprostředkovatelskou činnost v pojišťovnictví je zákon číslo 38/2004 Sb. Dle daného zákona může na území České republiky a za podmínek daných zákonem provozovat zprostředkovatelskou činnost vázaný a podřízený pojišťovací zprostředkovatel, pojišťovací agent, pojišťovací makléř a pojišťovací zprostředkovatel, jehož domovským členským státem není Česká republika. [19]

Ostatní instituce

Mezi další instituce vstupující na trh s pojištěním patří státní dozor nad pojišťovnictvím, asociace pojišťoven, asociace a svazy zprostředkovatelů, samostatní likvidátoři pojistných událostí, finanční instituce zabývající se pojištěním, poradenské a ostatní firmy v oblasti pojišťovnictví. [15]

3.2.2 Pojištění

Ekonomické subjekty se finančně vyrovnávají s nahodilými událostmi z vlastních zdrojů nebo využívají pojištění, kde přesun rizika přechází na instituci provozující pojištění. Nástroj finanční eliminace negativních důsledků nahodilosti, který neovlivňuje výskyt nahodilostí a vzniku škody, je právě pojištění. Z pohledu finanční kategorie je to tvorba, rozdělování a užití pojistného fondu k úhradě peněžních potřeb podnikatelským subjektům či jedincům vyskytující se náhodně. [8]

Rozdělení a užití fondu k úhradě peněžních potřeb je v jednotlivých případech výskytu náhodného, vcelku pak odhadnutelného a znamená to, že jde o potřeby peněžně ocenitelné. Ocenitelné potřeby jsou buď konkrétní, tedy přímo peněžně vyčíslitelné, anebo abstraktní, které se nedají přímo vyčíslit a k ohodnocení dochází dopředu sjednanou velikostí krytí. U některých potřeb pro jednotlivý ekonomický subjekt je problematický odhad toho, zda dojde k nahodilé události a jak velké příslušné potřeby vzniknou. V takovém případě lze vcelku odhadnout výskyt a rozsah nahodilých událostí pomocí počtu pravděpodobnosti tzn. pomocí statistických výpočtů. [7]

V rámci pojistného vztahu, který vzniká z důvodu realizace pojištění a založený je na korektnosti a vzájemné důvěře, se rozlišují tyto základní pojmy:

Pojistitel

Pojistitel je specializovaná instituce oprávněná provozovat pojišťovací činnost, dle daných zákonných podmínek a za splnění daných kritérií. [14]

Pojistník

Pojistník je osoba, která uzavřela pojistnou smlouvu (právní dokument v písemné formě, na jehož základě vzniká a trvá konkrétní pojištění) s pojistitelem a platí pojistné. [4]

Pojištěný

Pojištěný je osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se pojištění vztahuje. Pojištěný a pojistník se rozlišuje jen v případě sjednání pojištění ve prospěch jiné osoby, než té co uzavřela pojistnou smlouvu a platí sjednané pojistné. [7]

Oprávněná a obmyšlená osoba

Oprávněná osoba je osoba, které vznikne právo na pojistné plnění z důvodu vzniku škodní události. Obmyšlená osoba je osoba, která je určena pojistníkem v pojistné smlouvě a vzniká jí nárok na pojistné plnění při úmrtí pojištěného. Není-li tato osoba určena, vzniká nárok na vyrovnání dle dědického práva. [8]

3.2.3 Pojistné

Na trhu se zboží i služby nabízejí a poptávají za stanovenou cenu či případně je dohodnuta cena při prodeji. Pojistné produkty jsou prodávány za cenu služby označovanou jako pojistné. Je to cena za pojistnou ochranu, kterou poskytují pojišťovací subjekty. [4]

Velikost pojistného by měla zahrnovat budoucí náklady na pojistná plnění při realizaci příslušného rizika, pojistně technické rezervy, pokrytí provozních a správních nákladů pojišťovny spojené s provozem, přiměřený zisk pojišťovny, případnou reakci na změnu ekonomických podmínek na celkovém trhu nebo na pojistném trhu příslušného pojistného produktu. Pojistné může být uplatněno jako jednorázové nebo běžné. [5]

Výpočet pojistného (kalkulace)

Při stanovení výše pojistného se stanoví cena za jednotku výkonu pro daný pojistný produkt. Důležité je při kalkulaci jednotlivých pojistných produktů znát jejich obsah, tedy spojená rizika, které jsou daným druhem pojištění kryta a jaká je jejich pravděpodobnost realizace. Dále pak záleží na konstrukci příslušného pojištění, tedy jakých forem daného pojištění je v konstrukci pojištění využito a v jakém rozsahu je uplatňována individualizace pojistného. V neposlední řadě je důležité mít technické podklady pro výpočet (například při kalkulaci zahrnout technickou úrokovou míru, škodní tabulky, vztah k tvorbě rezervy pojišťovny, velikost kalkulovaného zisku i způsob zahrnutí a výše správních nákladů pojišťovny. Tarif pojistného (brutto pojistného) je složen z ryziho pojistného (netto pojistného), kalkulovaných správních nákladů a kalkulovaného zisku. [3]

3.3 Pojem riziko v rámci pojistného trhu, jeho identifikace, kvantifikace a kontrola

3.3.1 Riziko

Společnost je ve svém vývoji značně ovlivňována nahodilými událostmi, které se kolem ní dějí. Pro jednotlivé ekonomické subjekty, tyto nahodilosti mohou mít příznivé i negativní důsledky. Jak kladné, které umožňují posun celé společnosti ve vývoji, tak i ty negativní mající reálný základ v našem dění. To co děláme, ovlivňuje vše kolem nás. Některé nežádoucí události nastávají vlivem působení přírodních jevů. K většímu nebezpečí či naopak ke zvýšení životní úrovně dochází s rozvojem lidské společnosti, a to díky ekonomickým, technickým a sociálním přeměnám. Pojem riziko představuje možnost vzniku událostí s výsledkem odchylným od cíle, s určitou objektivní statistickou nebo matematickou pravděpodobností. Při realizaci příslušného rizika s ohledem na povahu působícího jevu mohou vzniknout záporné odchylky od cíle (nebezpečí ztráty) nebo záporné i kladné odchylky neboli záměrné riziko, které je dobrovolně ekonomickým subjektem podstupováno. Míra pravděpodobnosti vzniku pojistné události vyvolané pojistným nebezpečím tj. možnou příčinou vzniku pojistné události je označováno jako pojistné riziko. [11]

3.3.2 Identifikace, kvantifikace a kontrola rizik

K identifikaci rizika, ohrožující ekonomickou stabilitu, se využívá analýza rizikového prostředí. Rizika vyplývající ze subjektivních rozhodnutí či z objektivních okolností. Předem je nutné počítat s rizikovostí, která pramení z vývoje sociálního, ekonomického i legislativního. Rizika působí jak uvnitř podniku tak i vně. Mezi vnitřní rizika je možné počítat požár, poruchy, poškození, krádež, nehodu, škody z přerušení výroby atp. Zvnějšku je možnost rizika například v nesolventnosti obchodních partnerů, politické nestability, ekologické zátěži, zásahem třetích osob atp. [5]

Pojistitelé při své činnosti jsou vystaveni existencí i dopadem určitých rizik, jako jsou rizika spojená s podnikatelskou činností tj. obecnými riziky, a dále rizik specifických pro pojišťovací činnost a pojišťovací instituce. Mohou nastat situace, se kterými se pojišťovny musejí vyrovnat jako například nejistý škodní průběh, nejistotou okamžiku výplaty pojistných plnění a dále rizikem, že nastanou katastrofální škody v důsledku se změnami na kapitálových tj. finančních trzích. Evropská komise přijala závěry k řízení rizik v pojišťovnictví v podobě evropské směrnice Solvency II účinností od 1. 1. 2016. [7]

3.4 Legislativa a regulace v pojišťovnictví v ČR

Mezi základní platnou legislativu v oblasti pojišťovnictví v ČR patří zákon číslo 277/2009 Sb. (tzv. Zákon o pojišťovnictví), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010 a nahradil zákon číslo 363/1999 Sb. Zákon zpracovává příslušné předpisy EU, dále upravuje podmínky provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti a v neposlední řadě definuje a upravuje zajišťovací činnosti a výkon dohledu v pojišťovnictví. Tento zákon se nevztahuje, nestanoví-li právní předpis jinak, na provádění nemocenského a důchodového pojištění, penzijního připojištění se státním příspěvkem, zaměstnaneckého penzijního pojištění, úrazového pojištění zaměstnanců a veřejného zdravotního pojištění. [21]

V pojišťovnictví platí i další zákony, které tuto oblast regulují. Například zákon číslo 377/2005 Sb. o doplňkovém dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy, institucemi elektronických peněz, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech a o změně některých dalších zákonů (tzv. Zákon o finančních konglomerátech). Dále zákon číslo 38/2004 Sb. o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (tzv. Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech

pojistných událostí), a v neposlední řadě je to zákon číslo 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (tzv. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla). Česká národní banka (ČNB) vydává další právní podklady ve formě prováděcích předpisů. [19]

Pojistný trh se řídí po vstupu České republiky do Evropské unie i směrnicemi evropského společenství. Základními dokumenty, které ovlivňují i legislativu v ČR, jsou Směrnice životního pojištění číslo 79/267/EEC o koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů týkajících se zahájení a provozování podnikání v přímém životním pojištění, Směrnice životního pojištění 90/619/EEC o koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů týkajících se přímého životního pojištění, stanovící opatření k podpoře účinného uplatňování svobody poskytovat služby a doplňující Směrnici 79/267/EEC a Směrnice životního pojištění 92/96/EEC. [21]

Dalším stupněm v obecném pojetí státní regulace je existence a fungování státního dohledu nad pojišťovnictvím. Dne 1. 4. 2006 nabyl účinnosti zákon číslo 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem. Od tohoto data je státní dohled nad finančním trhem v České republice integrován do České národní banky. Tato integrace snížila náklady a zvýšila efektivnost. [19]

3.5 Právní změny v pojišťovnictví po roce 2014 v ČR

V roce 2014 nastanou významné legislativní změny na pojistném trhu, které zasáhnou i do běžné činnosti pojišťoven a jejich klientů. Dne 19. 11. 2014 nabude účinnosti novela Zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích číslo 261/2014 Sb. Ta ve svém obsahu doplňuje informační povinnosti pojistitelů před uzavřením i během trvání pojistné smlouvy. Nově upravuje i zprostředkování a nabízení pojištění. Do nabytí účinnosti nového Občanského zákoníku byly informační povinnosti pojišťoven upravovány zákonem číslo 37/2004 Sb. (tzv. Zákon o pojistné smlouvě), jehož obsahová část byla tímto nabytím zrušena. Neexistuje tudíž zvláštní právní norma, která upravuje informační povinnosti pojišťoven, a proto byly vydány samoregulační standardy. Ty však nejsou v souladu s evropským právem a bude přijata právě novela Zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích. Zájemci o pojištění obdrží před podpisem smlouvy tzv. Předmluvní informace. Smluvní strany si musí navzájem sdělit veškeré skutkové a právní okolnosti pro účely přesvědčení se o možnosti uzavření platné smlouvy. Pokud některá ze stran zamlčí

podstatné informace, pak vzniká povinnost k náhradě škody. Tato povinnost se týká všech platných pojistných smluv. [19,20]

V pojišťovnictví se uplatňuje i zákon číslo 89/2012 Sb. (tzv. Občanský zákoník). Ten vstoupil v platnost 1. 1. 2014 a obsahuje řadu změn, které mají vliv i na pojistný trh. Důležitou změnou je zrušení náhrad uplatňovaných tabulkově při škodách na životech. Nově o výši plnění rozhoduje nezávislý soud, který rozhodne o všech okolnostech a souvislostech daného případu. Výše škody již není závislá na předem známé hodnotě a může být v soudním rozhodnutí zohledněna náhrada plně ve prospěch klienta. Například zraní-li se fotbalista tak, že přijde o končetinu a nebude již moci vykonávat své jediné povolání, které umí, pak je možné přijmout vyšší míru odškodnění než u normálního člověka. To vyvolává pochybnosti u pojišťoven, o to jaké budou konečné náhrady za škody na zdraví a jak toto má být promítnuto do samotného pojištění. Nově se také zohledňuje nehmotná újma, kterou může způsobit třetí osoba pojištěnému či naopak pojištěný třetí osobě a to úmyslně špatnou informací či radou. Další změnou je ochrana pojišťovny před dlužníky. Například pojišťovna si z pojistného plnění může odečíst dlužnou částku. [20]

3.6 Členění pojištění

Z hlediska právního se pojištění člení na dobrovolné a povinné. Dobrovolné pojištění (soukromé neboli komerční) se sjednává v závislosti na rozhodnutí zájemce, kdežto povinné pojištění se sjednává na základě právního předpisu nebo zákona. Rozlišuje se povinné smluvní pojištění, kdy v právním předpise je určena povinnost sjednání pojistné smlouvy pro určité subjekty a zákonné pojištění, kde je povinnost pojištění pro určité subjekty dána zákonem. V takovém případě se pojistná smlouva nesjednává. [3]

3.6.1 Sociální pojištění

V rámci sociálního pojištění jsou kryta rizika sociálního charakteru, ze kterých vyplívají potřeby v souvislosti s dlouhodobou nebo krátkodobou pracovní neschopností, s pracovními úrazy i s nemocemi z povolání, a také s nezaměstnaností. Dále pak potřeby zdravotní péče. V jednotlivých státech jsou sociální rizika v různém rozsahu zahrnována do sociálního pojištění, které je povinné. Pojistné je stanoveno pro všechny stejným předem známým způsobem a není zcela vytvářeno v závislosti na riziku, jak je tomu

u soukromého pojištění. Sociální pojištění je financováno v rámci státního rozpočtu anebo z fondu sociálního pojištění. V ČR zaměstnanci a zaměstnavatelé povinně odvádějí sociální pojištění do státního rozpočtu, z něhož jsou pak hrazeny dávky, které krátkodobě nebo dlouhodobě nahrazují příjem či vypomůžou v nezaměstnanosti. [4]

3.6.2 Zdravotní pojištění

V České republice v rámci systému veřejného zdravotního pojištění slouží povinné zdravotní pojištění k úhradě základní zdravotní péče, tedy hrazení potřebné péče bez nutnosti přímé úhrady v rozsahu stanoveném zákonem, které provozují zdravotní pojišťovny. Jejich příjmy jsou tvořeny platbami zdravotního pojištění od pojištěnců v pracovním poměru, od osob samostatně výdělečně činných či osob s českým občanstvím nebo trvalou adresou v ČR. Dále pak platbami pojistného od zaměstnavatelů za osoby, které zaměstnávají a příjmy od zaměstnavatelů, kde vykonávaná práce vyžaduje zvýšenou zdravotní péči o své zaměstnance. Povinné zdravotní pojištění hradí stát za nezaopatřené děti, studenty do 18 let, důchodce, příjemce rodičovského příspěvku, osoby na mateřské či mateřské dovolené, nezaměstnané tzv. osoby ucházející se o zaměstnání, osoby pobírající dávky sociální péče, ženy v domácnosti pečující o dítě do sedmi let věku či o dvě i více dětí do třinácti let věku, osoby konající službu v ozbrojených silách, osoby ve vazbě nebo osoby pečující o těžce zdravotně postiženou osobu. [7]

3.6.3 Komerční (soukromé) pojištění

Soukromé pojištění kryje rizika způsobem odpovídajícím pojistné metodě tvorby a použití pojistného fondu, za předpokladu, že velikost příspěvků zúčastněných subjektů odpovídají velikosti rizika. Typické pro toto pojištění je smluvní podoba. Soukromé pojištění lze rozlišovat podle způsobu tvoření rezerv na pojištění rizikové a pojištění rezervotvorné. U toho prvního není jasné, zda pojistná událost vznikne či nikoliv, existuje podmíněná návratnost finančních prostředků v případě pojistné události. U pojištění rezervotvorného se vytváří rezerva na výplatu sjednaných pojistných plnění v budoucnosti a pojistné se vyplácí vždy. [5]

Technické rezervy vytvářejí povinně jednotlivé pojišťovny s ohledem na rozsah své zajišťovací či pojišťovací činnosti v dostatečné výši. Mají napomoci kdykoliv dostat svým závazkům vůči svým klientům i v budoucnosti. Technické rezervy se vytvářejí k jistým

nebo pravděpodobným závazkům, u kterých není přesně dána výše ani okamžik plnění. Využívají se v případě, když není možné použít běžné příjmy ke splnění svých povinností v běžném období. [8]

Zákon definuje aktiva, jejichž zdrojem jsou technické rezervy. Těmto aktivum se říká finanční umístění a jejich činnost úzce souvisí s investičním záměrem jednotlivých společností v pojišťovnictví s cílem zhodnocení volných finančních prostředků. Vymezení investičních nástrojů upravuje zákon a stanovuje možné využití v rámci finančního umístění pojišťoven či zajišťoven. Největší objem, kam se vkládá nejvíce prostředků technických rezerv, zastávají dluhové cenné papíry a dále majetkové cenné papíry. [7]

Komerční pojištění se dále dělí podle druhu krytých pojistných nebezpečí, která ovlivňují jednotlivé ekonomické subjekty na životní a neživotní pojištění. [14]

Životní pojištění

Toto pojištění kryje rizika ohrožující životy lidí - jako je riziko úmrtí a dožití, které obsahuje i spořicí část pojištění. Všechna ostatní rizika jsou jen kombinací či modifikací těchto rizik. Pojišťovny přičleňují k těmto dvou základním rizikům i další rizika, která jsou neživotního charakteru například riziko nemoci, úrazu či invalidity a mohou se zájemci o tyto rizika připojistit. V minulosti byl přikládán význam k nebezpečí úmrtí živitele rodiny a ke krytí potřeb osob finančně na něm závislých při jeho úmrtí. Vývojem se toto riziko poupravilo tak, že krytí pojistného nebezpečí je stále součástí životního pojištění, ale větší význam se dnes přisuzuje přidáním do krytí rizik možnosti dožití, tedy možnosti spoření. Je tedy možné brát životní pojištění jako spořicí i investiční instrument, který vytváří osobě uvedené ve smlouvě vlastní úspory. [12]

Životní pojištění může být ze strany státu podporováno, právě kvůli vytváření si vlastního kapitálu v průběhu let. Do ceny pojistného se zahrnuje u životního pojištění riziková složka pojistného, která kryje potřeby při úmrtí a odvíjí se podle pravděpodobnosti úmrtí v průběhu pojistné doby, délky pojištění a velikosti pojistné částky vyplacené při úmrtí. Dále se do pojistného zahrnuje rezervotvorná složka, která kryje pojistné plnění při dožití se sjednaného okamžiku pojištěným a složka ve formě kalkulovaných správních nákladů, která pokrývá náklady na správu určitého životního pojištění. [11]

Neživotní pojištění

Neživotní pojištění v sobě zahrnuje krytí všech možných pojistných nebezpečí, které jsou neživotního charakteru. Jedná se převážně o rizika ohrožující zdraví a životy osob, vyvolávající přímé věcné škody nebo finanční ztrátu. [6]

V rámci neživotního pojištění se uplatňují různé oblasti pojištění. Jedná se o pojištění osob, nefinančního charakteru jako například úrazové či nemocenské pojištění. Dále pak majetková pojištění, pojištění odpovědnosti za škody, pojištění finančních ztrát a záruk a v neposlední řadě pojištění právní ochrany. [7]

Při úrazovém pojištění dochází k výplatě pojistného plnění, když dojde v důsledku úrazu k trvalému či částečnému tělesnému poškození pojištěného anebo k smrti. V případě některých úrazů se může jednat o vyrovnání v rámci speciálních produktů. Pojmem úraz v úrazovém pojištění je dle Zákona o pojistné smlouvě myšleno neočekávané a náhlé působení zevních sil nebo vlastní tělesné síly nezávisle na pojištěném v pojistné době a způsobilo pojištěnému poškození zdraví či smrt. V rámci pojistných podmínek každé pojišťovny je přesněji definován pojem úraz, výluky z pojistného plnění včetně druhu pojistného plnění a osob, které těží z uskutečněného plnění. [3]

Soukromé nemocenské a zdravotní pojištění je uplatňováno komerčními institucemi jako doplněk či nadstavbu nad veřejným sociálním nebo zdravotním pojištěním. Jedná se především o případy, kdy nejsou potřeby z povinného veřejného pojištění kryty, osoby jsou z veřejného pojištění vyloučeny anebo má pojištěná osoba zájem o vyšší krytí svých potřeb, které jsou nad rámec základního pojištění. [14]

Pojištění majetku kryje riziko škod, které vznikají na majetku a jsou způsobeny živlem, vodovodním zařízením, havárií dopravního prostředku, odcizením či vandalstvím způsobené třetí stranou anebo strojním zařízením. [13]

Do pojištění finančních ztrát a záruk patří rizika spojená s přerušением provozu nebo výroby, úvěrová rizika související s nesplácením půjčky či úvěru, dále pak riziko nesplnění finančního závazku vůči třetím stranám. U pojištění odpovědnosti za škody je předpoklad, že kryje rizika související s výkonem či činností pojištěného ve prospěch třetích stran, které může při výkonu své činnosti poškodit. Pojištění právní ochrany v sobě zahrnuje krytí nákladů v souvislosti s právními úkony pojištěného a náklady spojené s prosazováním požadavků na náhradu škod. [8]

Důležitým soukromým pojištěním, které má rysy životního i neživotního pojištění je cestovní pojištění. To kryje rizika možných škod na zdraví, majetku i životech při zahraničních cestách. Může se jednat o pojištění léčebných výloh, asistenční služby, pojištění majetku, odpovědnosti, úrazu i storna. Na určení pojistného má vliv pojistná doba, vymezení pojištěného či oblast naší cesty. [5]

3.7 Základní pojmy v souvislosti s pojistnou smlouvou

Právní vztah mezi pojistníkem a pojistitelem je vymezen dle zákonných podmínek v pojistné smlouvě včetně právní úpravy a povinných náležitostí. [12]

Vznik a zánik pojištění

Legislativní zákonná úprava pojistné smlouvy, která zahrnuje pravidla konkrétních postupů a povinností při vzniku i zániku pojištění. Tím je zajištěna ochrana klientů všech zájemců o pojištění. Komerční pojištění vzniká prvním dnem po uzavření pojistné smlouvy nebo lze dohodnout, že vzniká před uzavřením smlouvy či později s jasným odkladem. Písemná forma pojistné smlouvy je podmínkou uzavření, pouze ve smyslu nového Občanského zákoníku nedodržení této podmínky nebude mít za následek absolutní neplatnost smlouvy. Dále ke vzniku pojistné smlouvy je možné využít v souladu s právem Evropské unie jeden či více prostředků na dálku jako například telefon, elektronickou poštu, faxový přístroj či veřejnou komunikační síť (internet). Pak se jedná o smlouvu uzavřenou formou obchodu na dálku. [20]

K zániku pojistné smlouvy neboli pojištění může dojít uplynutím doby pojištění, dohodnou-li se smluvní strany pak dohodou, výpovědí některé ze smluvních stran, nezaplacením pojistného, odstoupení od smlouvy jedné ze smluvních stran, odmítnutím plnění ze strany pojistitele, zánikem pojistného nebezpečí nebo pojistné věci, změnou vlastnictví věci, smrtí pojištěné osoby nebo zánikem podnikatelského subjektu, který je pojištěný. [15]

Pojistná doba a pojistné období

Doba, na kterou je sjednáno pojištění v pojistné smlouvě se nazývá pojistná doba, která se zpravidla sjednává na pevnou určitou dobu anebo může být i na dobu neurčitou. Období, na které je placeno pojistné se nazývá pojistné období. [14]

Pojistná událost

Pojistná událost je nahodilá skutečnost krytá pojištěním blížeji specifikovaná v pojistné smlouvě či uvedená ve zvláštním právním předpise. [20]

Obnosové a škodové pojištění

Při obnosovém pojištění získává pojištěný dle smlouvy dohodnutý obnos ve výši nezávislé na vzniku či rozsahu škodní události. Škodové pojištění je takové, při kterém náhrada škody vzniká v důsledku škodní události a náhrada škody je vyplacena v rozsahu dle pojistné smlouvy. [2]

Pojistná hodnota a hranice pojistného plnění

Pojistná hodnota je nejvyšší možná majetková újma, která může nastat v důsledku pojistné události a je omezena horní hranicí nebo limitem pojistného plnění určená ve smlouvě či pojistných podmínkách. [13]

Pojistný zájem

Pojistným zájmem je právní vztah pojištěného k pojištěnému majetku, tedy vztah osoby k určitému majetkovému předmětu a je významným pojmem v pojistné smlouvě. Například při pojištění majetku je pojistným zájmem zájem vlastníka na zachování toho daného majetku. [7]

Odkupné

Odkupné je technická rezerva k okamžiku zániku pojištění, kterou pojistitel ukládá v průběhu pojištění jako část nespotřebovaného pojistného a je vypočtená pojistně matematickými metodami. [8]

3.8 Ochrana spotřebitele pojistných služeb

ČNB v rámci státního dohledu v ČR nad pojišťovnami a pojistným trhem má za úkol i dohledovou a kontrolní činnost nad dodržováním právních předpisů ve vztahu k ochraně spotřebitele. Tedy i přijímat a vyřizovat stížnosti od pojistitelů na chování pojišťoven a jejich praktik, které jsou v rozporu se zákonnými podmínkami. V případě zjištěných provinění uděluje sankce a sjednává nápravu. Spotřebitelé mohou své spory řešit i u nezávislého soudu. [7]

4 CHARAKTERISTIKA POJISTNÉHO TRHU

Mezi obecné faktory, které ovlivňují podobu jakéhokoliv pojistného trhu lze zařadit obecné ekonomické podmínky daného státu se situací na finančním trhu. Legislativní rámec tj. obecné právní podmínky i legislativní opatření v té které oblasti zasahují do fungování trhu. Mezi další „ovlivňovatele“ pojistného trhu na určitém území patří situace na trhu jiném tj. v okolních zemích, většinou těch vyspělých, které utváří světový názor na správně fungující trh. Dále pak existence jiných finančních nástrojů, které slouží ke krytí některých rizik, rozsah rizik krytých státem či podmínky ve škodovosti (poměrem mezi vyplaceným pojistným plněním a předepsaným pojistným). Díky změnám, které na trh dlouhodobě působí, se konkrétní trh formuje a utváří. Mezi tyto změny patří převážně změny v ekonomických podmínkách (například krize na finančním trhu), požadavky na pojišťovací služby ze strany spotřebitelů (například možnost investiční strategie v pojistném produktu), technologický i technický přístup a jeho změny, situace v systémech národních sociálních zabezpečení financovaných státem či přechod od konkurence národní na konkurenci mezinárodní v rámci celého finančního sektoru, který zpětně ovlivňuje chování na národních pojistných trzích. Hledání alternativních nástrojů k eliminaci rizika vyplývá ze snahy o zvýšení efektivity při přenosu rizika. Například pronikání na kapitálové trhy má za význam získat možné finanční kapacity pro krytí rizik a s tím spojených nákladů za případné škody. Mezi další nástroje patří například využití pojistných derivátů ke krytí rizik, sekuritizace pojistných rizik k získání dostatečné pojistné kapacity nebo nástroj v podobě finančního zajištění.

Větší nárůst a projev živelných katastrof na celém světě včetně větší hrozby teroristických činů působí na myšlení každého z nás a ovlivňuje naše chování i postoj k pojistným produktům životního či neživotního pojištění. Díky ničivým katastrofám dochází i k větším škodám, které jsou dány především větší hustotou osídlení v jednotlivých oblastech, větší hodnotou majetku v rizikových částech, dále v průmyslových zemích k vyšší koncentraci majetkových hodnot jednotlivých obyvatel či podnikatelských subjektů nebo v neposlední řadě politickými změnami, které mají přímý vliv na nebezpečí terorismu. Světové změny klimatu samozřejmě ovlivňují klimatické podmínky kdekoli na světě a zapříčiňují vznik přírodních ničivých katastrof, tj. člověk svým chováním ovlivňuje dění na celé planetě.

4.1 Historický vývoj v pojišťovnictví v ČR

Je doloženo, že historický vývoj pojišťovnictví v českých zemích započal již koncem 17. století a to návrhem na zavedení požárního pojištění budov, ze kterého nakonec sešlo. Ve druhé polovině 18. století vznikla pojišťovna, která hradila škody způsobené ohněm na vlastních zásobách. Její činnost neměla dlouhého trvání a až v 19. století se dá skutečně mluvit o snaze zavedení pojistného trhu s několika městskými, rolnickými a vzájemnými pojišťovnami a pojišťovacími spolky. Ty se postupem času usazovaly a rozšiřovali svou soukromou činností v oblasti pojišťovnictví a zajišťovnictví na českém území až do druhé světové války. Ta ovlivnila nejen politické, sociální, ale i ekonomické prostředí daného českého finančního trhu. Po válce a nástupu Komunistické strany se český tržní pojistný trh nerozšiřoval, nýbrž trh byl ovládán a pojištění uskutečňováno státní pojišťovnou. V devadesátých letech minulého století se mění významně podoba českého pojistného trhu a dochází k liberalizaci a vstupu nové pojišťovací instituce i se zahraniční účastí. Po přijetí Zákona o pojišťovnictví číslo 185/1991 Sb. došlo k sjednávání soukromého pojištění na komerčních základech a otevření volného trhu po těchto produktech. První pojišťovna, která vznikla na svobodných základech, byla družstevní pojišťovna Kooperativa. Ta kryla rizika převážně podnikatelského a průmyslového charakteru. V roce 1993 přišla novela pojišťovacího zákona a s ní i novinky ohledně regulace pojišťovacích aktivit a podmínek solventnosti jednotlivých pojišťoven. Od té doby se pojistný trh neustále formuje a rozvíjí i s ohledem na okolní pojistné trhy včetně začlenění ČR do evropského pojistného prostoru.

4.2 Počet pojišťovacích institucí na území ČR

V roce 2013 na českém pojistném trhu působilo celkem 51 komerčních pojišťoven a poboček zahraničních pojišťoven (úplný seznam včetně názvů je v Příloze číslo 1 aktualizovaný k 30. 9. 2014) s různým zaměřením na jednotlivé produkty, které mají ve své nabídce. Počet pojišťoven se v průběhu let vyvíjí s ohledem na rizika na uvedeném trhu a dále díky legislativním, ekonomickým a sociálním změnám v celé společnosti. Zákon o pojišťovnictví stanovuje podmínky k podnikání v ČR pro pojišťovny, které se pak mohou stát i členy České asociace pojišťoven (ČAP). Ta byla založena v roce 1994 jako zájmové sdružení soukromých pojišťoven. Jako řádný člen evropské federace IE asociace zaujímá ČAP podíl 96,2 % předepsaného pojistného na českém pojistném trhu v roce 2013

a tudíž i má s tímto podílem svou vypovídající schopnost k celému pojistnému trhu u nás. Český trh v roce 2013 zaujímal 0,17 % celosvětového pojistného trhu. ČR jako člen EU uplatňuje tendence a principy jednotného evropského pojistného trhu.

Zajišťovna působící v ČR je jen jedna jediná a to VIG RE zajišťovna a.s. se sídlem na Praze 1 působící od roku 2008 s licenci od České národní banky. Počet pojišťoven a poboček zahraničních pojišťoven, které poskytují své příhraniční služby, aniž by u nás měly založenou pobočku, se od roku 2009 z počtu 621 zvýšil na 789 v roce 2013.

Pojišťovací zprostředkovatelé se také rozrůstají. V roce 2009 byl jejich počet 91 065 a o pět let později působí už 157 263 pojišťovacích zprostředkovatelů. Dle těchto nárůstů je zřejmé, že pojistný trh jako ekonomické odvětví má zajímavý finanční potenciál.

4.3 Ekonomická situace v ČR v roce 2013

Ekonomická situace v ČR ovlivňuje i český pojistný trh jako takový. V roce 2013 došlo k dalšímu meziročnímu poklesu HDP konkrétně o 0,9 % proti minulému období. Předpokladem bylo, že celková ekonomika zažije oživení proti minulým létům. Hlavní příčinou tohoto poklesu byl propad investic, i když spotřeba domácností meziročně vzrostla, tedy pouze proti roku 2012 jen o 0,1 %. Inlace vzrostla o 1,4 %. Koncem roku 2013, díky devizovým intervencím ČNB byl ovlivněn vývoj inflace. Největší nárůst cen byl u potravin a nealkoholický nápojů. Například ve stavebnictví ceny za práci naopak klesaly. Vládní výdaje se v roce 2013 zvýšily meziročně o 1,6 %. Vývoz a dovoz zboží i služeb nepatrně vzrostl. Obecná míra nezaměstnanosti v procentech je v roce 2013 na hodnotě dle ČSÚ 7,0 %. Průměrné tempo růstu nezaměstnanosti mezi léty 2003 a 2013 (desetiletí) je -1,1 % (pokles růstu za sledované období). Nejnižší hodnota míry nezaměstnanosti byla v roce 2008 (4,4 %). Výše nezaměstnanosti také ovlivňuje pojistný trh, i když v ČR se dlouhodobě míra nezaměstnanosti pohybuje pod 10 % a nemá takový vliv na vývoj našeho trhu.

Na celkový vývoj pojistného trhu působí jednotlivé pojišťovací a zajišťovací instituce, které zase ovlivňují jejich klienti. Každý jedinec uplatňuje ve svém životě svoje rozdílné potřeby a přání. Tak i každý ekonomický subjekt má ty své. Na jejich myšlení pak působí vnitřní i vnější faktory, které již byly v práci zmíněny. Nutné je si uvědomit, že případné reakce převážně ze strany pojišťoven a zajišťoven musí být pružné a rychlé k zachování svého podílu na trhu. Na toto navazuje i větší komfort v podobě

uplatňování nových metod prodeje produktů (přímý prodej pomocí například internetu či telemarketingu atp.) i jejich prezentace a dále propojování pojišťovacích služeb s ostatními finančními službami.

4.4 Hospodaření pojišťoven (členů ČAP) v ČR

Základní kapitál členů ČAP se zvýšil v roce 2013, oproti předcházejícímu roku, o 1,7 % na hodnotu 20,9 miliardy korun naproti tomu celkový zisk v pojišťovnictví pak klesl na 12 miliard korun tj. pokles o 4,7 % proti roku 2012. Objem technických rezerv vlivem růstu životního pojištění se mírně zvýšil na hodnotu 336,8 miliardy korun tj. o 1,4 % více než v minulém roce. Růst aktiv pojišťoven meziročně zpomalil, navzdory stagnace finančního umístění. Objem finančního umístění byl v roce 2013 322 miliardy korun s podílem dluhových cenných papírů přes 80 %, akcií a cenných papírů 7 %. V roce 2012 se technické účty vyvíjely pozitivně, ale vlivem vývoje neživotního pojištění především nárůstem plnění za živelné škody a dále poklesem o 1,6 % u technického účtu životního pojištění, došlo ke snížení v roce 2013 celkových technických účtů o 13,2 %.

4.5 Pojistný trh v Evropě

Evropský pojistný trh z celosvětového pohledu patří mezi nejvýznamnější světová centra na celosvětovém pojistném trhu, kde zaujímá podíl 35,16 %. V evropských zemích je struktura produktů mezi jednotlivými zeměmi odlišná, někde převažují produkty životního pojištění jako například ve Francii nebo Velké Británii a naopak někde produkty neživotního pojištění jako třeba v Německu. Evropský pojistný trh prošel ve svém vývoji mnoha změnami. Měnila se jeho struktura i podoba pojišťovnictví jako takového, ke kterým přispěla převážně liberalizace pojistného trhu v Evropské unii. [8]

Evropský trh se dělí na dvě části. Na západní Evropu a Evropu centrální a východní. Porovnáním objemu předepsaného pojistného mezi oběma oblastmi zjistíme velikost podílu na trhu. Západní Evropa zaujímá 95,4 % celého evropského pojistného trhu a zásadně určuje jeho tendence. V celkovém měřítku je důležité především chápání významu životního pojištění, jako důchodového přívýdělku. Skutečnost, že celková populace Evropy v její absolutní výši klesá a její průměrný věk kontinuálně roste, je důležité hledat finanční zdroje, které nepovedou k větší zátěži sociálních systémů jednotlivých evropských zemí. Toto je ovšem celosvětový problém, který si vlády

uvědomují a snaží se zatraktivnit životní pojištění jako alternativu řešení z kvalitnější stáří. Proto v poslední době dochází ke zvyšování podílu životního pojištění proti tomu neživotnímu.

4.6 Pojistný trh ve světě

V důsledku ekonomického vývoje, převážně na finančních trzích, legislativního i regulačního opatření a v neposlední řadě tradicí v jednotlivých zemích se světový pojistný trh v čase individuálně formuje dle daných oblastí či kontinentů. Díky tomuto vývoji dochází k odlišným změnám v pojištěnosti ve světových pojistných centrech a v celém odvětví vůbec i z pohledu využívání jednotlivých pojistných produktů. Historicky je pojistný trh formován převážně vyspělými zeměmi, které utváří celkový náhled a trend u tohoto odvětví. Mezi hlavní ekonomická centra patří Severní Amerika, Západní Evropa a vyspělé asijské země. V každém centru je možné nalézt specifika a odlišnou strukturu pojistného trhu. Rozdělením světového trhu podle předepsaného pojistného má Západní Evropa v roce 2013 největší podíl. Na druhém místě je Severní Amerika a následují pokročilé asijské trhy.

V oblasti životního pojištění existuje větší míra povědomí obyvatelstva ve sféře investování a investičních možnostech jako takových v důsledku demografických změn v celé společnosti s ohledem zabezpečení důstojného stáří a spoření si na něj. Produkty životního pojištění se těmto změnám, ve vnímání pojištění jako spoření, z dlouhodobého hlediska přiblížily. Postupem času došlo i k posunu chápání významu pojištění z makroekonomického kontextu.

Z dlouhodobého hlediska v oblasti neživotního pojištění dochází z důvodu větší koncentrace i konkurence na trhu k částečné stagnaci tohoto odvětví. Důsledkem tohoto stavu, je převážně silný tlak mezi jednotlivými pojišťovacími společnostmi na snižování ceny pojistného u jednotlivých produktů neživotního charakteru. Celková struktura trhu se dlouhodobě mění a vyvíjí. Dochází vlivem i klientské poptávky ke změně preferencí typů pojištění a k propojování některých služeb či produktů. Na trh s neživotním pojištěním působí všechny faktory, které jsou společné pro celý pojistný trh. Po katastrofických živelných událostech nastává zpravidla zvýšený zájem o neživotní pojištění.

5 ANALÝZA DOSAŽENÝCH VÝSLEDKŮ

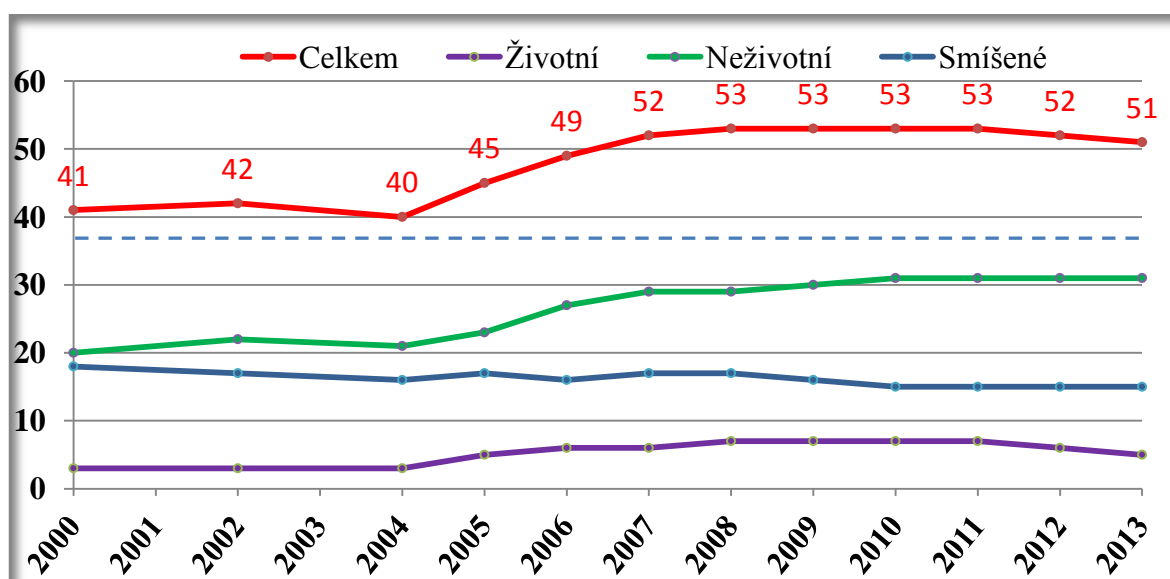
V praktické části diplomové práce bude popsán na základě analýzy elementárních charakteristik časové řady dosavadní vývoj pojistného trhu v České republice, v Evropě a ve světě. Vzájemným srovnáním analýz jednotlivých ukazatelů pojistného trhu bude zhodnocena úroveň pojistného trhu u nás. Za pomoci trendové funkce bude dále vypočten budoucí trend u hlavních ukazatelů českého pojistného trhu. Analýza dotazníkového šetření v oblasti životního pojištění poslouží ke zjištění jeho oblíbenosti a preferencí u některých skupin obyvatelstva. Použitá data jsou zpracována za pomoci programů Microsoft Office Excel a Statistica 12. U testovaných hypotéz je hladina významnosti 5 % ($\alpha = 0,05$).

5.1 Vývoj pojistného trhu v ČR do roku 2013

Členové České asociace pojišťoven zaujímají v roce 2013 podíl 96,2 % předepsaného pojistného na českém pojistném trhu. Některé podkladové údaje jsou čerpány z výroční zprávy ČAP za jednotlivá období. Z důvodu vysokého podílu ČAP na trhu se berou hodnoty jako vypovídající a relevantní pro celý pojistný trh v ČR.

5.1.1 Vývoj pojišťoven na území ČR

Graf číslo 1: Vývoj počtu komerčních pojišťoven a poboček zahraničních pojišťoven dle zaměření pojišťovny v ČR v letech 2000 - 2013

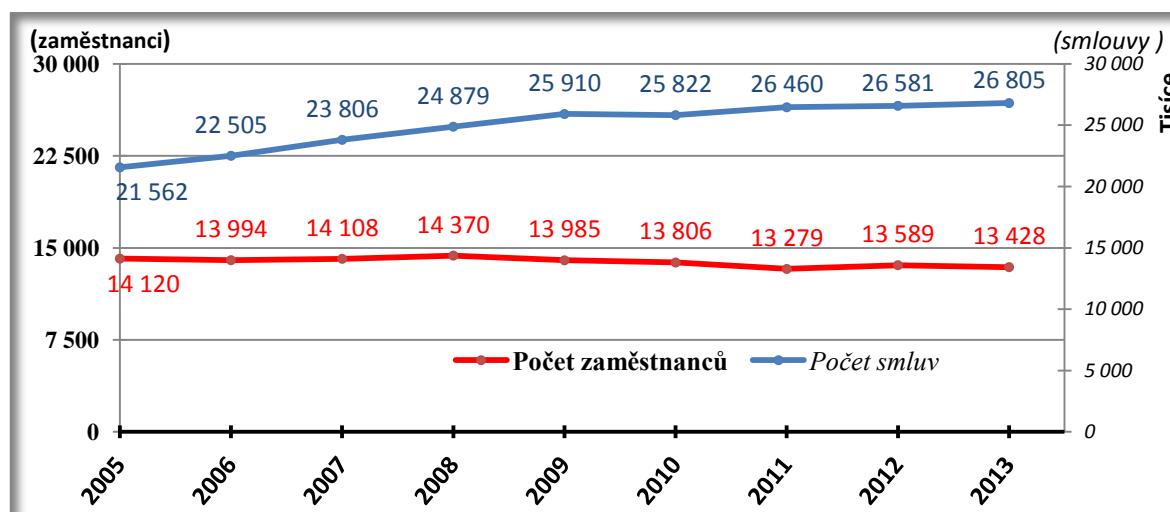

ZDROJ: ČNB, vlastní zpracování

V roce 2013 na českém pojistném trhu působilo celkem 51 komerčních pojišťoven a poboček zahraničních pojišťoven. Počet pojišťoven se v průběhu let vyvíjel s ohledem na riziko a změny ekonomické, společenské i legislativní. Jak udává graf číslo 1, počet komerčních pojišťoven se na našem trhu za třináct let zvýšil o deset. U pojišťoven zaměřených pouze na životní pojištění se změnil počet z roku 2000 ze tří, na pět v roce 2013. U neživotního pojištění z dvaceti na třicet jedna a u smíšených pojišťoven došlo k poklesu z osmnácti v roce 2000 na patnáct v roce 2013. Průměrné tempo růstu u celkových pojišťoven je 2 %. Jednotlivé subjekty z trhu odcházejí a jiné přicházejí. Od roku 2009 se výrazně počet společností působící na trhu neměnil, což naznačuje stabilní ekonomické prostředí.

5.1.2 Vývoj počtu zaměstnanců a smluv v pojišťovnictví v ČR

Graf číslo 2: Vývoj počtu zaměstnanců členů ČAP (v počtu zaměstnanců) a smluv (v tis. ks) v ČR v letech 2005 - 2013

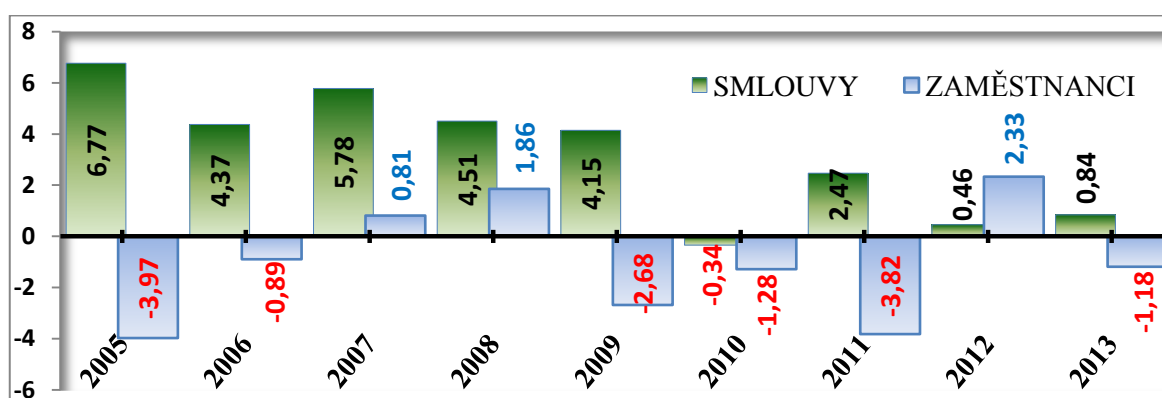

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Vývoj počtu zaměstnanců a smluv je spíše doplňkovým ukazatelem, který však má i vypovídající schopnosti. Jak dokládá graf číslo 2 celkový počet zaměstnanců členů České asociace pojišťoven má mírně klesající trend, v porovnání s celkovým vývojem počtu smluv ve kmeni (soubor uzavřených pojistných smluv k danému období), které se časem mírně zvyšují. Bližším ohledáním meziročních změn mezi jednotlivými roky je zřejmé, jak udává graf číslo 3, že v letech kdy rostl počet nových smluv, tak počet zaměstnanců se snížil v meziročním srovnání jako například v roce 2005, 2006, 2009, 2011 a 2013. Nárůst

nových smluv tudíž nezapříčinil přiměřený nábor nových zaměstnanců, jak by se z logiky věci myslelo například stejně jako v roce 2007 a 2008. Zřejmě je to z důvodů nákladových úspor, krize v odvětví, konkurence na trhu či vylepšením technických a informačních postupů. Největší odliv zaměstnanců byl v době ekonomické krize, tj. v letech 2009-2011 v meziročním srovnání. Data ke grafu číslo 3 jsou součástí přílohy.

Graf číslo 3: Meziroční tempo přírůstků počtu pojistných smluv ve kmeni a celkovém počtu zaměstnanců členů ČAP v ČR v letech 2005 – 2013 (v %)

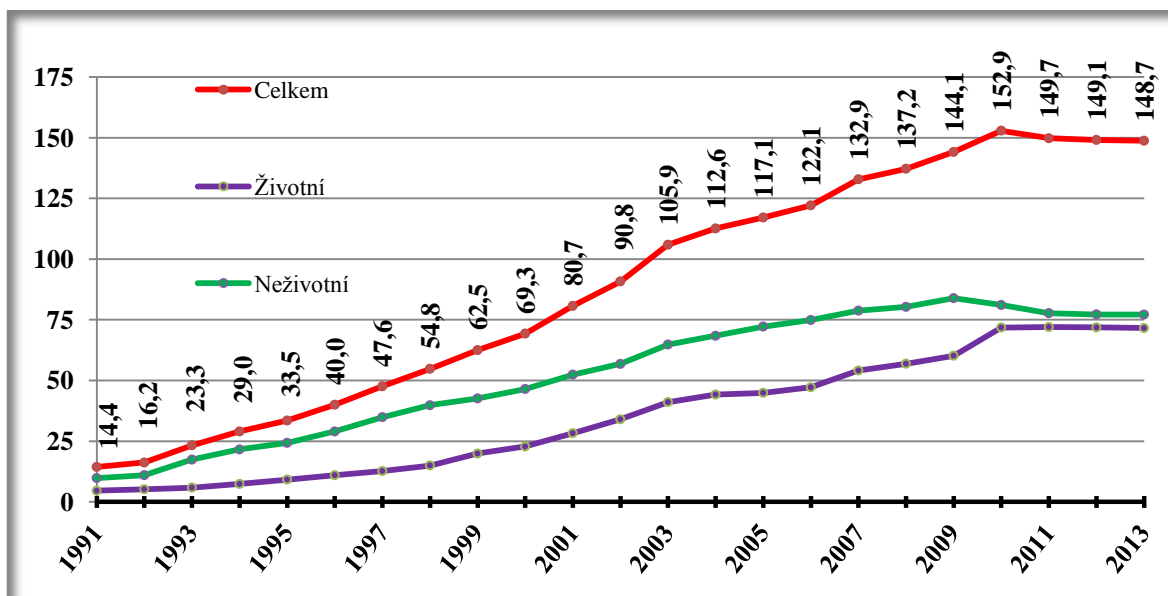

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

5.1.3 Vývoj předepsaného pojistného a vyplaceného pojistného plnění v ČR

Předepsané pojistné představuje ukazatel popisující množství pojistného za dané období a udává celkovou obchodní produkci a výkonnost daného trhu. Objem předepsaného pojistného se v průběhu let od roku 1991 do roku 2013 znásobil více než desetkrát, jak dokládá graf číslo 4. Zde je zobrazen celkový vývoj předepsaného pojistného, který má až do roku 2010 rostoucí pozvolný trend bez dramatických skoků. Nedocházelo meziročně k poklesu, a proto je kladně hodnocen tento průběh. Od roku 2011 dochází k poklesu trendu proti minulému období vinou nízkého zájmu o nežitelné pojištění a stagnaci na trhu s životním pojištěním.

Graf číslo 4: Vývoj předepsaného pojistného členů ČAP v ČR v letech 1991 – 2013 (v mld. Kč)

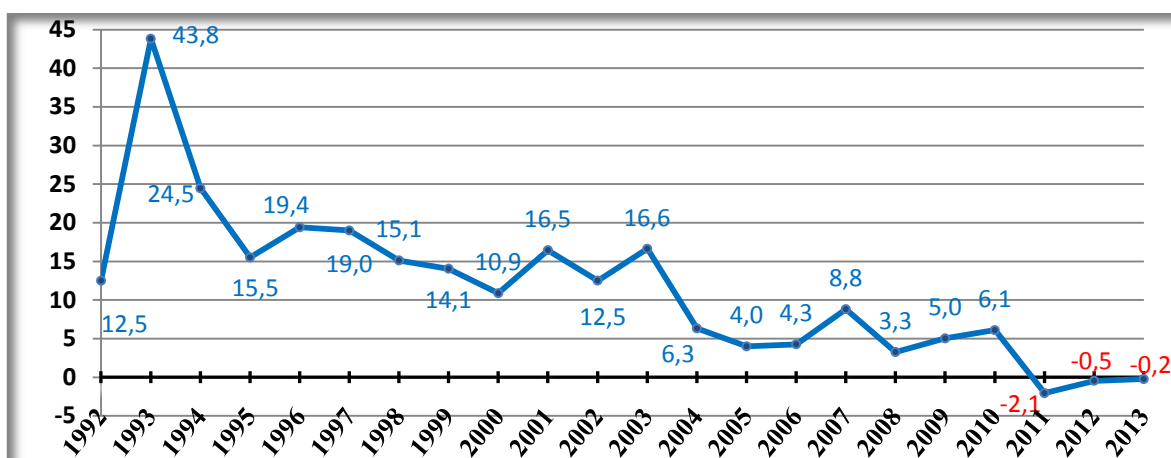

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Pro přesnější zachycení vývoje i úrovně rozsahu pojistné ochrany je nutné zvážit meziroční růstové tendence předepsaného pojistného zahrnující v sobě i inflaci. Ty znázorňuje graf číslo 5 a data k tomuto grafu jsou součástí přílohy. Největší výkyv v růstu je na začátku sledovaného období, kdy pojišťovny začaly plně nabízet své produkty a takovéhle meziroční změny cca. 43 % pojistné již v budoucnosti nezaznamenalo. Celkové předepsané pojistné vykazuje do roku 2003 meziroční nárůst přes deset procent. To zapříčinil růst převážně v oblasti životní pojištění i daňový stimul v tomto odvětví. Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla začaly nabízet v roce 2000 i jiné pojišťovny jako povinné smluvní pojištění a tudíž došlo k nárůstu i u neživotního pojištění. Růst HDP v běžných cenách byl nižší než růst pojistného. Výkyvy v meziročních přírůstcích byli ovlivněni inflací, především v devadesátých letech minulého století a výkonem celého národního hospodářství. Od roku 2004 je vyšší růst HDP a nižší zájem o jednorázově placené pojistné. Došlo i ke stagnaci u neživotního pojištění, konkrétně u pojištění majetku. Po vstupu do EU nastala i vyšší míra konkurence na pojistném trhu. Změna v trendu roku 2010 již byla zmíněna v předchozím textu a dokonce došlo k meziročním propadům u životního i neživotního pojištění. Mezi hlavní příčiny tohoto propadu je konkurenční tlak a snižování pojistného u neživotního pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla

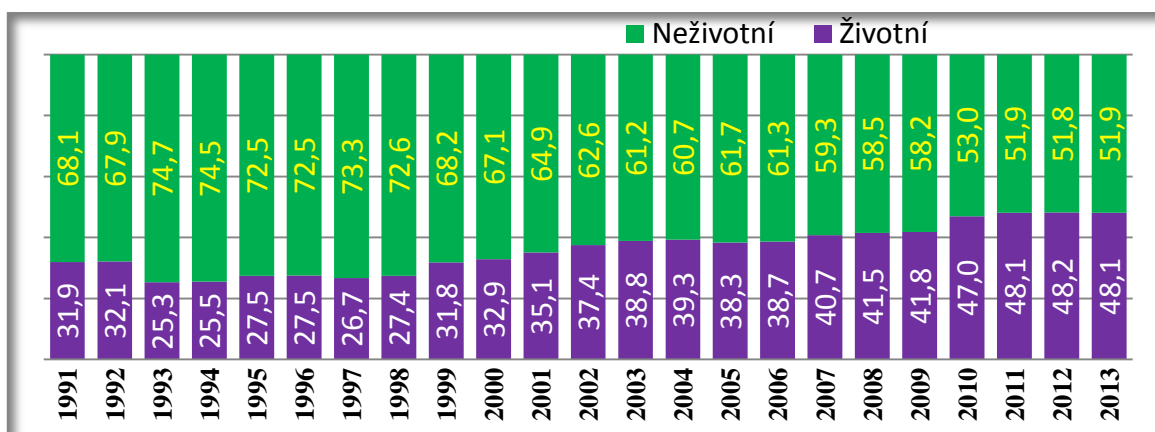
Graf číslo 5: Meziroční tempo přírůstků předepsaného pojistného členů ČAP v ČR v letech 1992 – 2013 (v %)

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Zvyšující se podíl životního pojištění na předepsaném pojistném v průběhu let je chápán velmi pozitivně, jelikož z dlouhodobého hlediska ve srovnání se zeměmi EU vykazujeme nízké hodnoty. To také dokládá graf číslo 6 nad tímto textem. Na rozdíl od zahraničí stále převládá v ČR podíl neživotního pojištění nad životním. V zahraničí je dlouhodobě ustálený poměr segmentů šedesáti ku čtyřiceti ve prospěch životního pojištění. I když poměr se v průběhu posledních let vyrovnává, jelikož roste úroveň příjmů obyvatelstva i rozsah krytí potřeb v rámci sociálního zabezpečení, ale je to stále málo. Z dlouhodobého hlediska je trend příznivý, pokud bude i nadále pokračovat. Ve prospěch životního pojištění příznivě hovoří i možnosti investování jako jeho součást.

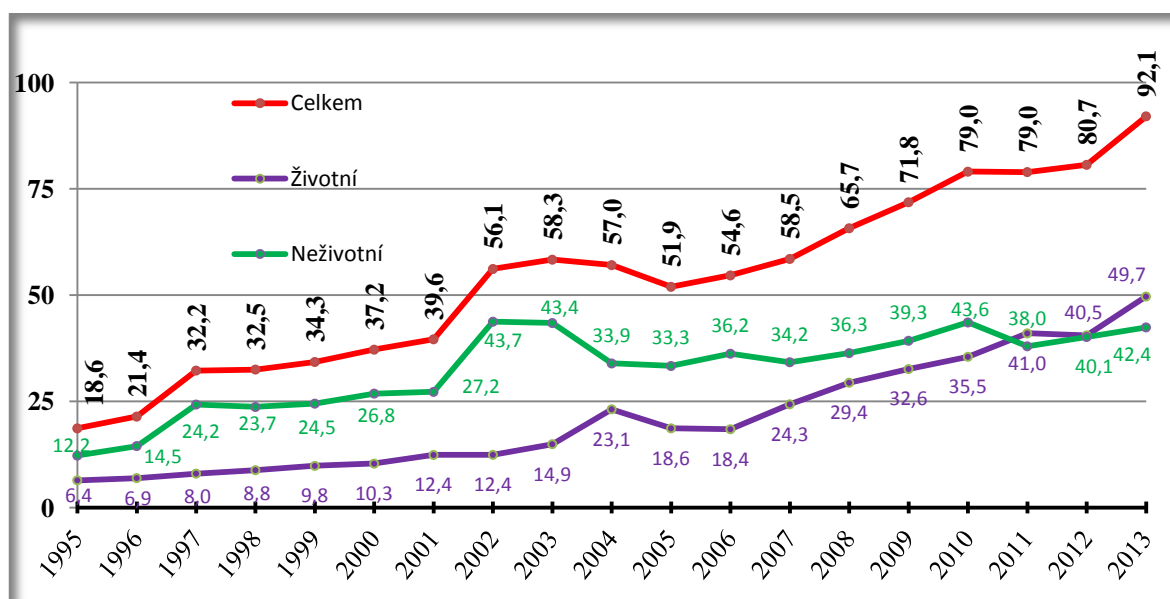
Graf číslo 6: Vývoj poměru předepsaného pojistného členů ČAP vázající se k životnímu a neživotnímu pojištění v ČR v letech 1991 - 2013 (v %)

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Výše vyplaceného pojistného plnění je ukazatelem o množství peněžních prostředků vynaložených pojistitelem na úhradu vzniklých škod. Pojištění je sjednáno právě kvůli vyplacení pojistného plnění v případě škody. V grafu číslo 7 a 8 je znázorněn vývoj vyplaceného pojistného plnění a meziroční tempo růstu od roku 1995. Data ke grafu číslo 8 jsou součástí přílohy.

Graf číslo 7: Vývoj vyplaceného pojistného plnění členů ČAP v ČR v letech 1995 – 2013 (v mld. Kč)

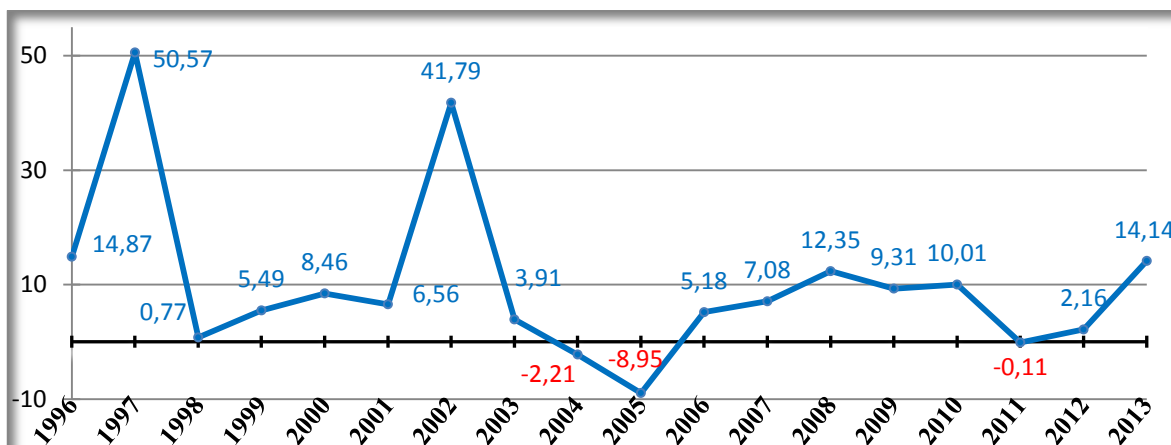

ZDROJ: ČNB a ČAP, vlastní zpracování

Vývoj je do značné míry kopírován vzniklými republikovými živelními škodami, které postihly celou ČR či jen některá území v průběhu let. Jako například v roce 1997 a 2002 je zřejmý nárůst odškodnění, dle procentní náhlé meziroční změny, v důsledku ničivých povodní, které dosáhlo škody za 9,7 miliard korun v roce 1997 a v roce 2002 již 35 miliard korun. Vlivem těchto škod, došlo u neživotního pojištění k nárůstu živelného pojištění více než o 80 %. Likvidace škod zasáhla i do roku 2003 a tudíž k meziročnímu propadu došlo až v roce 2004. Od roku 2005 do roku 2010 celkové pojistné plnění má rostoucí trend. Další ničivý živelný jev, který ovlivnil vývoj v čase, byla v roce 2007 větrná smršť – jménem Kyrill. Následkem orkánu byly způsobené pojistné škody ve výši přes 2,2 miliard korun. V roce 2012 poprvé od sledovaného období převýšilo pojistné plnění životního pojištění náklady toho neživotního. Bouře a povodně z roku 2013 zřejmě

v pozdějším horizontu ovlivní nárůst plnění u neživotního pojištění a změnu trendu v pojistném plnění.

Graf číslo 8: Meziroční tempo přírůstků vyplaceného pojistného plnění členů ČAP v ČR v letech 1996 – 2013 (v %)

ZDROJ: ČNB a ČAP, vlastní zpracování

5.1.4 Vývoj struktury pojistného trhu podle pojistných produktů v ČR

Struktura pojistného trhu dle pojistných produktů se ve sledovaném období měnila příznivěji k životnímu pojištění, jak dokreslují tabulky číslo 1 a 2 níže. Největší pokles zaznamenalo v průběhu let pojištění pro případ smrti a smrti nebo dožití, neměnicí se ani v roce 2013. Naopak nárůst je u pojištění spojeném s investováním. Došlo k přelití klientů z jednoho produktu do druhého, kde mají větší míru zhodnocení svých investic. V roce 2013 u životního pojištění má největší podíl na trhu právě pojištění spojené s investičním fondem, který činil 48,5 %. Druhé je pojištění pro případ dožití nebo smrti. Třetí významnou položkou, která zastává 14,2 % je pojištění úrazu a nemoci. To má mírně rostoucí trend dlouhodobě stejně jako samostatné pojištění proti smrti.

U neživotního pojištění ve sledovaném období zaznamenal největší propad podíl pojištění spojený s odpovědností z provozu motorového vozidla a havarijního pojištění. I když v roce 2013 podíl předepsaného pojistného v pojištění motorových vozidel se snížil jen minimálně z celkového podílu 43,7 % z roku 2012 na 43,6 %. Pojištění motorových vozidel patří mezi nejvýznamnější položku neživotního pojištění. Meziroční přírůstek o 1,2 % nastal u pojištění majetku. Podíl se zvýšil z 24,9 % na 25,2 %. Takovýto meziroční nárůst zaznamenalo i všeobecné pojištění odpovědnosti za škodu a to o 1,4 %.

Průřezový segment podnikatelských pojištění v roce 2012 zpomalil dynamiku svého růstu v uplynulých obdobích a v roce 2013 meziročně oslabil o 0,1 %.

Tabulka číslo 1: Vývoj struktury pojistného trhu – životní pojištění od roku 2004 (v %)

Rok	Pojištění pro případ dožití nebo smrti nebo dožití	Pojištění s investičním fondem	Doplňkové pojištění	Důchodové pojištění	Pojištění svatební, prostředků na výživu dětí	Pojištění pro případ smrti	Kapitálové činnosti
2004	60,2	13,7	10,8	7,3	5,6	1,4	1
2005	57,5	16,8	11,4	6,2	5,5	1,7	0,9
2006	50,8	24,0	11,5	5,9	5,2	2,1	0,5
2007	43,5	34,0	10,5	4,8	4,5	2,3	0,4
2008	39,6	37,9	10,8	4,3	4,2	2,8	0,4
2009	37,3	40,1	11,6	3,8	3,7	3,1	0,4
2010	32,6	47,3	11,0	2,9	2,7	3,2	0,3
2011	28,7	50,8	12,2	2,6	2,3	3,2	0,2
2012	26,1	52,6	12,9	2,5	2,0	3,6	0,3
2013	28,8	48,5	14,2	2,5	1,7	4,1	0,2

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Tabulka číslo 2: Vývoj struktury pojistného trhu – neživotní pojištění od roku 2004 (v %)

Rok	Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla	Pojištění majetku	Havarijní pojištění pozemních vozidel kromě kolejových	Všeobecné pojištění odpovědnosti za škodu	Ostatní
2004	30,9	24,8	21,0	12,3	11,0
2005	30,5	24,4	21,2	12,9	11,0
2006	30,4	23,4	21,0	12,8	12,4
2007	29,9	22,2	20,8	13,1	14,0
2008	29,0	22,7	20,4	13,7	14,2
2009	29,0	23,7	19,9	13,9	13,5
2010	27,1	23,9	18,6	14,4	16,0
2011	25,2	24,8	17,9	14,9	17,2
2012	25,1	24,9	18,7	15,7	15,6
2013	25,1	25,2	18,5	15,9	15,3

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

5.1.5 Pojistný podvod v ČR v roce 2013

Pojistný trh v každé zemi může být destabilizován neoprávněným nárokem k proplacení škod, které nevznikly a tím by se mohly dostat do potíží pojišťovny, které

pojistné plnění vyplácí. Jednotlivé pojišťovny mají své kontrolní mechanismy, aby tomuto nezákonnému jednání zabránily a hlavně ho odhalily. Pojistného podvodu by se mohl dopustit každý kdo při sepisování smlouvy či při uplatňování nároku na pojistnou škodu uvede nepravdivé či hrubě zkreslené údaje. Také pokud význačné údaje zamlčí nebo úmyslně způsobí pojistnou událost nebo úmyslně zvýší vzniklou škodu. Jedná se tedy o trestný čin s trestnou sazbou odnětí svobody až na deset let. Česká asociace pojišťoven se podílí na prevenci a odhalování pojistného podvodu. Jednotliví členové spolu sdílejí informace, aby se předešlo co nejmenším škodám. ČAP vyvinula a provozuje kvůli tomuto problému vlastní informační systém (SVIPO). Dle přiložené tabulky číslo 3 pojišťovny sdružené v ČAP v roce 2013 prověřily přes deset tisíc pojistných případů a prokázaly pojistné podvody více než za miliardu korun. V meziročním srovnání je to o 73 % případů více než v roce 2012. Nejvíce podvodného jednání je v segmentu pojištění motorových vozidel, ale největší částka prokázaných podvodů byla v pojištění majetku. Celkem cca. 459 milionů. Největší meziroční nárůst prokázané hodnoty je u pojištění osob, jedná se více než o dvojnásobek meziročního objemu.

Tabulka číslo 3: Statistika pojistných podvodů v roce 2013 členů ČAP

Typ pojištění	Počet případů	Výše nárokovaných plnění (v tis. Kč)	Výše prokázané hodnoty (v tis. Kč)
Vozidel	7 047	625 943	398 427
Přepravy	10	2 483	1 664
Majetku a odpovědnosti	1 353	869 369	458 974
Osob	2 214	258 957	227 891
Celkem	10 624	1 756 752	1 086 956

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

5.1.6 Vývoj pojištěnosti v ČR

Ukazatel globální pojištěnosti se nejčastěji sleduje poměrem předepsaného pojistného na hrubý domácí produkt (HDP či GDP). Jedná se o kvalitativní ukazatel úrovně pojistného trhu. Poměří celkovou velikost pojistného ve sledované oblasti s velikostí HDP v běžných cenách. Sleduje se jak životní tak neživotní pojištění. Hodnoty ukazatelů ovlivňuje pro dané oblasti ekonomická úroveň, sociální politika, tradice v přístupech ke krytí rizik, přístup státu k soukromým pojišťovnám, existence

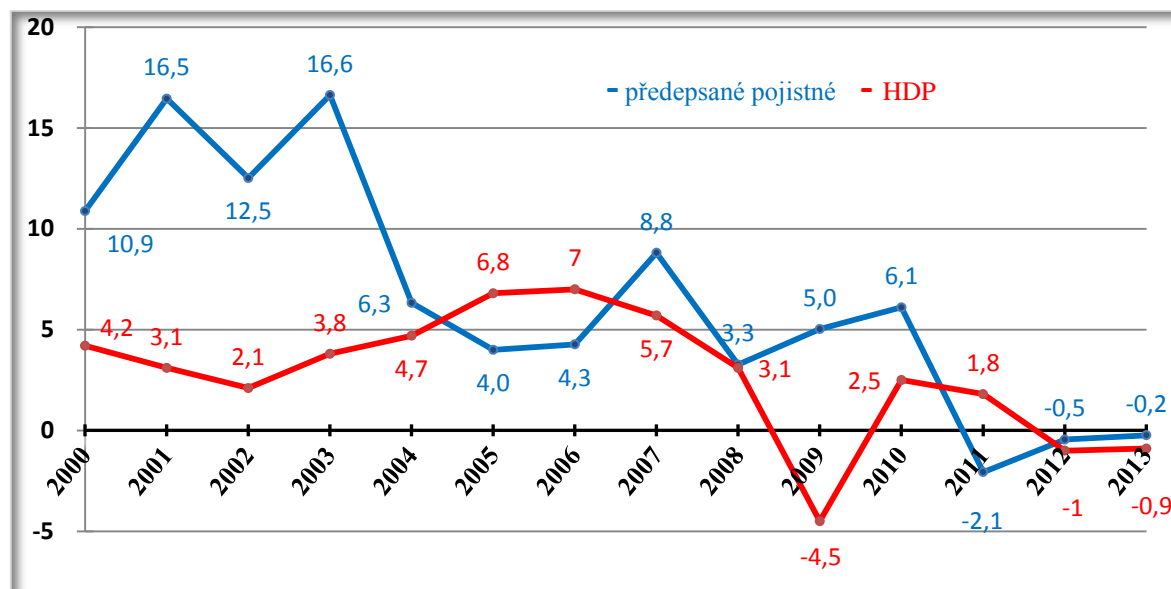
alternativních nástrojů místo pojištění atp. Hodnoty pojištěnosti z důvodu kladného hodnocení pojistného trhu by měly být v čase stabilní či mírně rostoucí. [7]

Pojištěnost, jako jeden z nejdůležitějších ukazatelů odrážející schopnost pojistného trhu obsáhnout pojistné pole, jehož rozsah determinuje celkovou možnost pojištění na daném trhu. [8]

Meziroční růst předepsaného pojistného a růst míry reálného HDP, jak dokládá graf číslo 9, ovlivňuje ukazatel pojištěnosti v jeho důsledcích, jelikož se z obou skládá. Do roku 2000 se v pojištěnosti nic dramatického nepříhodovalo, a proto je srovnání sledováno až od tohoto data. V letech 2000 až 2004 je vysoký meziroční změny u pojistného, které svými hodnotami převýšilo i 10 % a je nad hodnotou meziročních přírůstků reálného HDP. V roce 2004 vstoupila ČR do Evropské unie (EU) a došlo k úpravám ve výpočtu HDP Českým statistickým úřadem (ČSÚ). Zpomalil se trend růstu předepsaného pojistného a HDP meziročně rostlo rychleji než předepsané pojistné. Růst pojistného trhu zaostával za rostoucím trendem celého hospodářství jako například v roce 2006 (meziroční změna proti minulému roku u HDP je + 7 % a pojistného jen + 4,3 %). V době finanční krize se finanční i akciové trhy rychle propadaly a to mělo vliv na vývoj celé ekonomiky v celém světě. Propad HDP od roku 2008 a recese v celé ekonomické sféře má vliv i na vývoj pojištěnosti. Díky konzervativnějším strategiím se finanční krize výrazně nezařizla do sektoru pojišťovnictví a předepsané pojistné i v době krize značí nízký meziroční růst. V krizových letech 2007 - 2009 pojistný trh rostl i přes nepříznivé ekonomické podmínky v celé společnosti. Pokles trendu růstu pojistného trhu již od roku 2007, a dokonce i propady v letech následující, mají za následek nižší poptávku po pojistných produktech, zejména v oblasti neživotního pojištění a také celkový pokles objemu předepsaného pojistného. I když například meziroční změna proti roku 2009 u životního pojištění v roce 2010 byla 18,8 %. V letech 2010 - 2011 se růst zastavil a stagnoval v předepsaném pojistném. To odráží stagnaci celé ekonomiky. Snižování pojistného u pojištění odpovědnosti z provozu vozidla tzv. povinné ručení, z důvodu velké konkurence na trhu, které započalo již rokem 2009 a trvalo přes tři roky, mělo vliv na získané celkové objemy z neživotního pojištění. V roce 2013 se nastartoval růst cen pojistného u povinného ručení více než o 7 % i z důvodu většího pojistného plnění a nově vytvořeného povinného Fondu zábrany škod, který hradí vzniklé škody spojené se zásahem hasičů. Z důvodu změny ve vyplácení pojistné škody za zdraví dle nového Občanského zákoníku, dojde k nárůstu

pojistného, i když konkurence bude ceny držet zřejmě nízko. U počtu smluv v kmeni došlo k jejich poklesu za posledních pět let o více jak půl milionu.

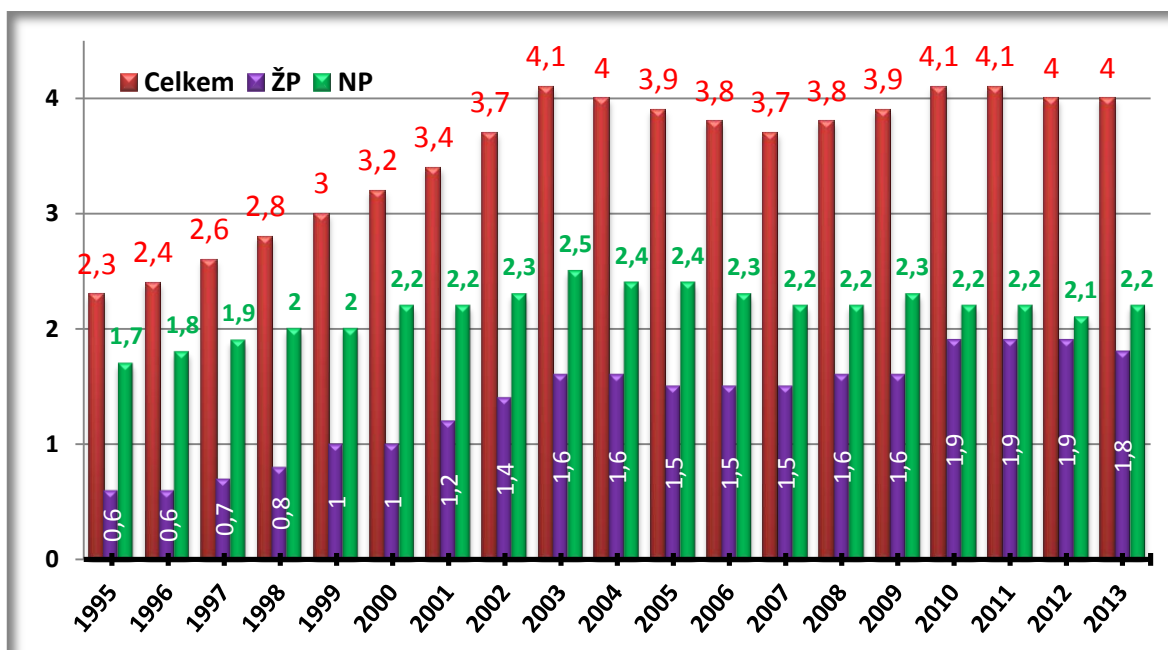
Graf číslo 9: Vývoj meziročního tempa přírůstků předepsaného pojistného členů ČAP a reálného HDP v ČR v letech 2000 – 2013 (v %)

ZDROJ: ČNB, ČSÚ, ČAP, vlastní zpracování

Pojištěnost do roku 2003 neustále rostla, dle grafu číslo 10, i když ne vždy se na růstu podílel nárůst HDP ve sledovaném období, ale spíše podíl předepsaného pojistného a to nejvíce růstem za životní pojištění. Poprvé v roce 2003 se přehoupla přes hranici 4 %. Větší pojištěnost je u neživotního pojištění, které je dáno větším podílem na celkovém pojistném. Pokud potřebujeme lepší přehled o trhu, je nutné počítat s meziročním rozdílem mezi jednotlivými produkty. Vývoj růstu těchto změn popisuje graf číslo 11. V následujícím období do roku 2007 je zřejmý pozvolný propad pojištěnosti, kterou již netáhl meziroční trend růstu v oblasti životního pojištění. Došlo k narovnání sazeb majetkového pojištění i vyprchání efektu daňové motivace pro spoření na důchod mezi lidmi. Také pokles pojištěnosti způsobil nezájem o jednorázově placené pojistné u životního pojištění. K obrácení trendu nastalo v roce 2008, kdy opět nastal nepatrný růst i mírná stabilita v pojištěnosti do roku 2013. Pojištěnost se celkově za sledované období vyvíjela pozitivně, kdy životní pojištění dlouhodobě roste a neživotní výrazně neklesá ve srovnání s HDP a vývojem celé ekonomiky.

Graf číslo 10: Vývoj pojištěnosti v ČR v letech 1995 – 2013 (v %)

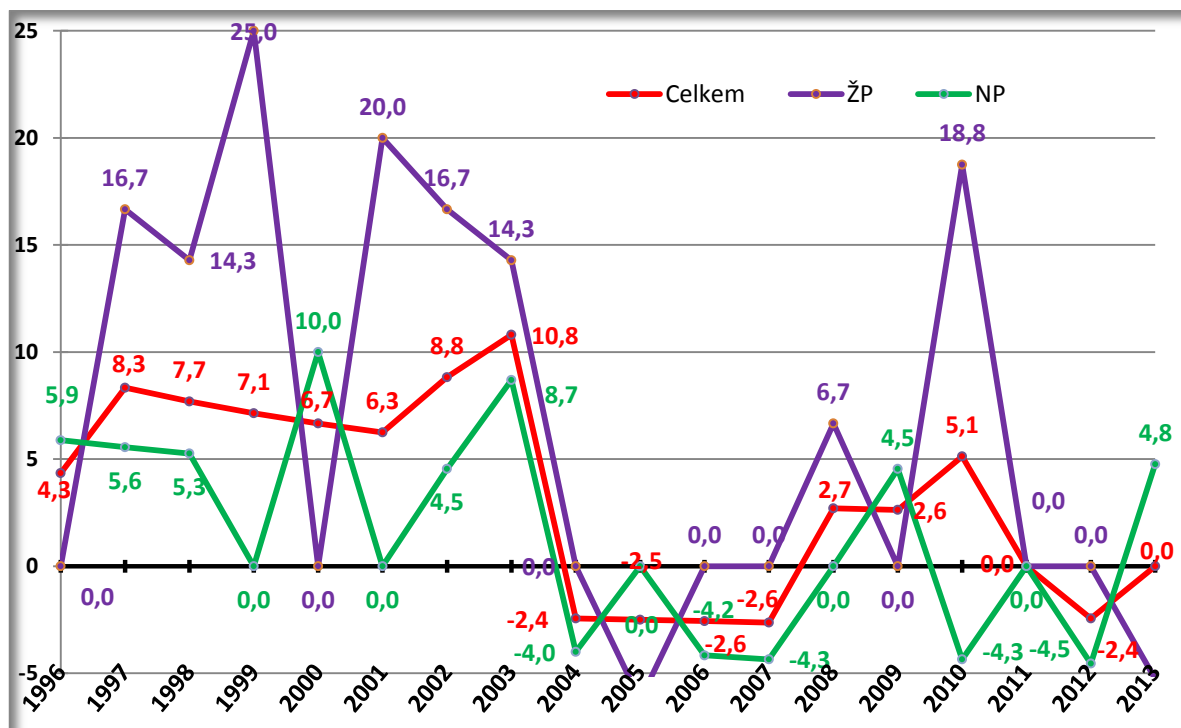
ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Pokud se podíváme na velikost pojištěnosti u životního a neživotního pojištění, je zřejmé, že vyšší je u neživotního pojištění. Je to jasně dáno větším podílem neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Pro podrobnější a kvalitnější pohled na tento ukazatel je zapotřebí stejně jako u ukazatele předepsaného pojistného podívat se na meziroční přírůstky pojištěnosti. Z grafu číslo 11 pod tímto textem vyplývá, že pojištěnost zvedá v převážné míře vývoj životního pojištění a každoroční nárůst hodnot, kromě tedy roku 2000. K tomuto grafu jsou dostupná data v příloze (příloha číslo 5). Od roku 2001 byla dynamika růstu umocněna daňovými stimuly pro soukromé životní pojištění. U neživotního pojištění je růst velmi malý, akorát v roce 2003 vzrostl díky poptávce po neživotním pojištění zapříčiněném povodněmi v roce 2002 (meziroční nárůst o 8,7 %). Následující období do roku 2007 je zřejmý pozvolný propad v pojištěnosti, kterou již netáhly meziroční přírůstky v životním pojištění, a průběh pojištěnosti zažil díky tomu stagnaci. Důvody již byly zmíněny v předešlém textu. Poté přišlo období růstu i propadu meziročních hodnot pojištěnosti u životního i neživotního pojištění. Zájem o investiční produkty po krizovém období v celé ekonomice, způsobil meziroční změnu (růst) životního pojištění v roce 2010 na hodnotu 18,8 %. V roce 2013 neživotní pojištění a jeho

nepatrný nárůst proti minulému období pomohl celkový ukazatel pojištěnosti udržet na stejné výši jako v roce 2012.

Graf číslo 11: Vývoj meziročního tempa přírůstků pojištěnosti v ČR v letech 1996 – 2013 (v %)

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

5.1.7 Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v ČR

Ukazatel předepsaného pojistného, které vynaloží jako náklad ze svých příjmů průměrný občan jednotlivé země, slouží jako srovnávací prvek a k měření úrovně pojistného trhu dané země. Tento ukazatel bývá nazýván jako propojištěnost. Na vývoji této veličiny mají vliv dvě složky. Počet obyvatel dané země a předepsané pojistné celkem. Vývoj pojistného a jeho tendence byl již probrán v minulých kapitolách. Podle tabulky číslo 4 je zřejmé, že pojistné na jednoho obyvatele se na konci sledovaného období zvýšilo ve všech sledovaných ukazatelích. Porovnáme-li rok 2000, který v tabulce není, ale pro ilustraci vývoje je zmiňován, s rokem 2013 pak hodnota u životního pojistného na jednoho obyvatele se znásobila šestkrát a u neživotního více než třikrát. V roce 2000 byla hodnota u životního pojistného 57,3 USD a neživotního 120,3 USD (Amerických dolarů).

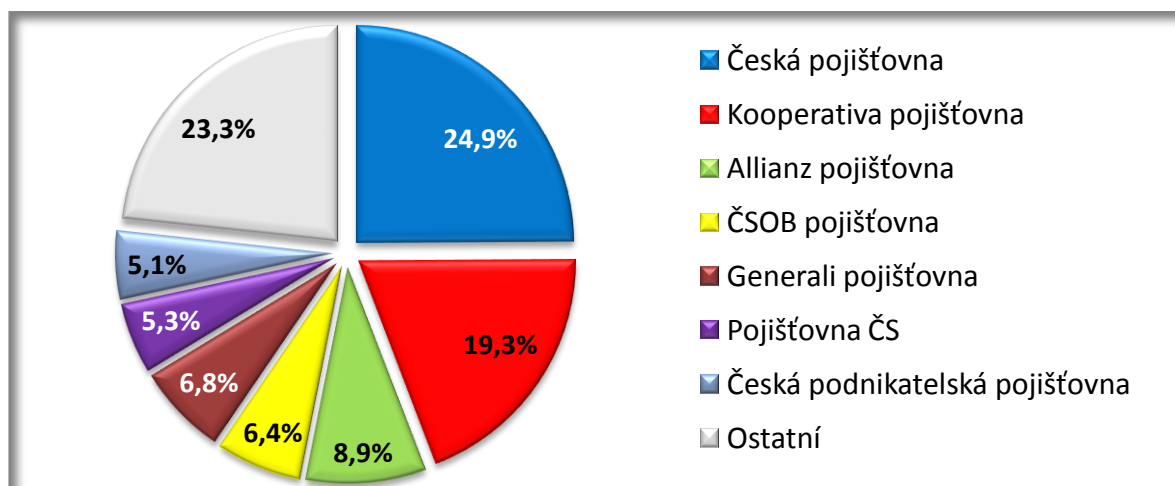
Tabulka číslo 4: Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele ČR včetně přepočtu na Kč v letech 2007 – 2013 (v USD)

Rok	Předepsané pojistné celkem / 1 obyvatele		Předepsané pojistné v oblasti životního pojištění / 1 obyvatele		Předepsané pojistné v oblasti neživotního pojištění / 1 obyvatele		Přepočet průměrný kurz za 1 USD dle ČNB daného roku (Kč)
	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	
2007	631,30	12 820,52	261,00	5 300,42	370,30	7 520,10	20,31
2008	804,40	13 702,56	326,40	5 560,06	478,00	8 142,49	17,03
2009	722,80	13 774,32	306,00	5 831,41	416,80	7 942,91	19,06
2010	752,70	14 384,83	351,30	6 713,68	401,40	7 671,14	19,11
2011	832,00	14 716,28	386,00	6 827,50	446,00	7 888,77	17,69
2012	746,70	14 622,34	350,30	6 859,79	396,40	7 762,55	19,58
2013	760,00	14 869,25	348,00	6 808,55	412,00	8 060,70	19,56

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com a ČNB [on-line] Dostupné z WWW: www.cnb.cz

5.1.8 Koncentrace pojistného trhu v ČR v roce 2013

Graf číslo 12: Procentní podíl největších pojišťoven členů ČAP na trhu v roce 2013 (v %)

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Uvedený graf číslo 12 rozděluje jednotlivé pojišťovny dle předepsaného pojistného v roce 2013 na jednotlivé procentní podíly na českém trhu s pojištěním. V přehledu jsou

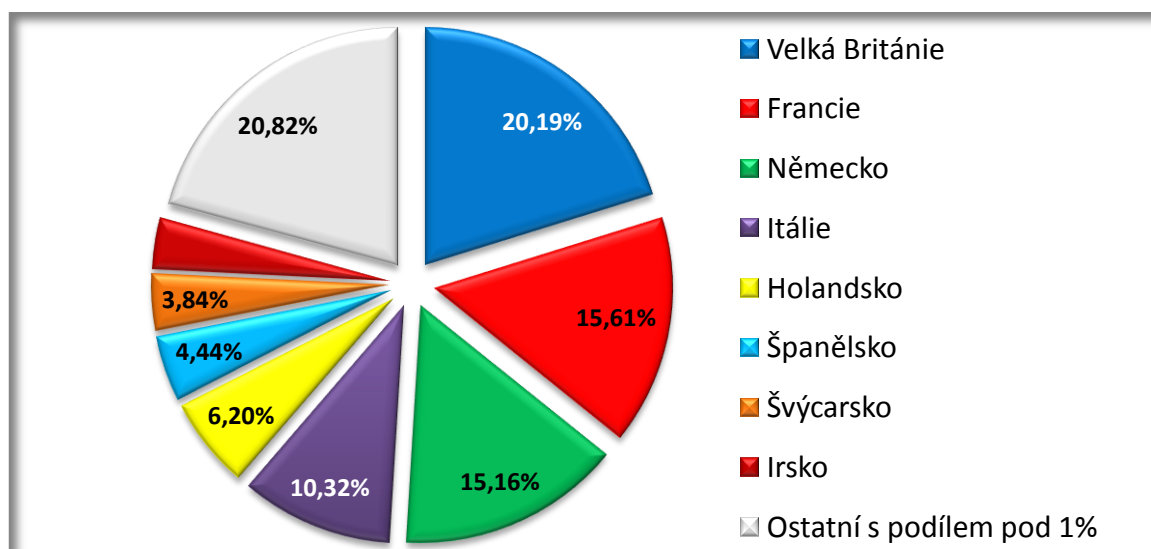
uvedeny ty největší. Mezi ostatní patří všechny instituce, které mají podíl pod 5 %. Největší podíl na našem trhu zastává Česká pojišťovna, i když od roku 2007 (29,95 %) se její podíl postupně zmenšuje na dnešních 24,9 %.

5.2 Vývoj pojistného trhu v Evropě do roku 2013

Evropský pojistný trh prošel ve svém vývoji mnoha změnami, kdy se měnila jeho struktura i podoba. Evropský trh se dělí na dvě části. Na západní Evropu a Evropu centrální a východní. Porovnáním objemu předepsaného pojistného mezi oběma oblastmi zjistíme velikost podílu na trhu. Západní Evropa zaujímá v roce 2013 95,4 % celého evropského pojistného trhu a zásadně určuje jeho tendence.

Graf číslo 13 udává procentní podíl z roku 2013, měřený objemem předepsaného pojistného, dominantních evropských zemí na evropském pojistném trhu. Mezi ostatní země byly zařazeny ty s podílem na trhu pod 1 %. Největší podíl má Velká Británie, která z celosvětového trhu zaujímá 7,1 %. Země Evropské unie zaujímají 32,2 % světového trhu a země platícím Eurem (Eurozóna) pak 22,7 %. Přepočteno na evropský trh zaujímá EU 91,6 % trhu a Eurozóna 64,6 %.

Graf číslo 13: Procentní podíl evropských zemí na evropském pojistném trhu v roce 2013

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

5.2.1 Vývoj předepsaného pojistného v Evropě

Předepsané pojistné v evropských zemích od roku 2001 do roku 2008 rostlo a více jak zdvojnásobilo se. Meziroční propad nastal v krizovém roce 2009 a poté v roce 2012, jak dokládá tabulka číslo 5 vývoje předepsaného pojistného včetně meziročního růstu. Pokles nastal jak v životním tak i v neživotním pojištění. Ve sledovaném období hodnoty meziročního přírůstku nepřesáhly přes 10 %, jako to bylo před rokem 2007 u životního pojištění, který je pro Evropu tradičně klíčovou oblastí. V roce 2013 dochází k mírnému růstu o 6,3 % proti roku 2012. Neživotní pojištění zaznamenalo také nedobré roky jako například meziroční pokles o 7,7% v roce 2012. K vyjádření meziroční změny jednotlivých ukazatelů je používán výpočet meziročního tempa přírůstku či úbytků uveden v %.

Tabulka číslo 5: Vývoj předepsaného pojistného v Evropě v letech 2007 – 2013 (v mil. USD)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	1680693	1753201	1610620	1620436	1650867	1535176	1631699
r_t [%]	x	4,3	-8,1	0,6	1,9	-7,0	6,3
Životní p.	1035942	1050815	953515	965661	937168	876444	946727
r_t [%]	x	1,4	-9,3	1,3	-3,0	-6,5	8,0
Neživotní p.	644751	702386	657105	654775	713699	658732	684972
r_t [%]	x	8,9	-6,5	-0,4	9,0	-7,7	4,0

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

Mezi ukazatele hodnotící kvalitu úrovně pojistného trhu patří i poměr předepsaného pojistného připadající na životní a neživotní pojištění. V Evropě se tento ukazatel pohybuje v poměru 60:40 ve prospěch životního pojištění. Tento trend trvá již od roku 1998 bez větších výkyvů až do dnes. Například v roce 1995 bylo zastoupení těchto pojištění 50:50. V roce 2013 se pohybuje na 58:42. K doložení uvedených poznatků slouží tabulka číslo 6, kde jsou patrné jednotlivé podíly v čase.

Tabulka číslo 6: Vývoj poměru předepsaného pojistného připadající na oblast životního pojištění (ŽP) a neživotního pojištění (NP) v Evropě v letech 2007 – 2013 (v %)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Životní p.	61,6	59,9	59,2	59,6	56,8	57,1	58,0
Neživotní p.	38,4	40,1	40,8	40,4	43,2	42,9	42,0

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

5.2.2 Vývoj pojištěnosti v Evropě

Pojištěnost v Evropě za sledované období výrazněji klesala i z důvodu snížení HDP v celé Evropě. To mělo vliv hlavně na vývoj životního pojištění. Pojištěnost v neživotním pojištění spíše stagnuje a drží se na hodnotě kolem 3% ve sledovaném období. Celková pojištěnost v roce 2007 je na 8 % a na konci sledovaného období klesla již na 6,8 %, jak udává tabulka pojištěnosti číslo 7.

Tabulka číslo 7: Vývoj pojištěnosti v Evropě v letech 2007 – 2013 (v %)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	8,0	7,5	7,6	7,5	7,1	6,7	6,8
Životní p.	5,0	4,6	4,5	4,5	4,1	3,9	4,0
Neživotní p.	3,0	2,9	3,1	3,0	3,0	2,8	2,8

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

5.2.3 Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v Evropě, EU a Eurozóně

Tento ukazatel vypovídá o ochotě průměrného evropského občana utrácet své finance na pojistnou ochranu. Především vývojem v životním pojištění a snížením poptávky po tomto produktu v celé Evropě má celkové pojistné na jednoho obyvatele klesající ráz. Tabulka číslo 8 popisuje vývoj v čase pojistného na jednoho obyvatele včetně přepočtu na české koruny pro lepší názornost. Pokud srovnáme jednotlivé pojistné na jednoho obyvatele v Evropě, dále v EU a Eurozóně, pak největší pojistné připadá na občana v Eurozóně. Ke srovnání posloužily dále tabulky číslo 9 a 10. Například v roce

2013 dělá celkové předepsané pojistné za rok na jednoho obyvatele v Eurozóně celkem 2 864,3 Amerických dolarů v přepočtu na české koruny kurzem ČNB daného roku pak 56 039,47 Kč. Pro představu v České republice utratí jeden obyvateľ za pojištění za jeden rok (k roku 2013) 760 USD (14 869,25 Kč). V Evropě s placeným pojistným na jednoho obyvatele jsou nejlépe Švýcaři a nejhůře Ukrajinci a Bělorusové. Ve Švýcarsku připadá na jednoho obyvatele v roce 2013 předepsané pojistné ve výši 7 701 USD a na Ukrajině a v Bělorusku je to jen 79 USD.

Tabulka číslo 8: Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v Evropě včetně přepočtu na Kč v letech 2007 – 2013 (v USD)

Rok	<u>Předepsané pojistné celkem / 1 obyvatele</u>		<u>Předepsané pojistné v oblasti životního pojištění / 1 obyvatele</u>		<u>Předepsané pojistné v oblasti neživotního pojištění / 1 obyvatele</u>		<u>Přepočet průměrný kurz za 1 USD dle ČNB daného roku (Kč)</u>
	(v USD)	<u>PŘEPOČET</u> k danému roku (v Kč)	(v USD)	<u>PŘEPOČET</u> k danému roku (v Kč)	(v USD)	<u>PŘEPOČET</u> k danému roku (v Kč)	
2007	1 962,40	39 852,68	1 222,60	24 828,72	739,80	15 023,96	20,31
2008	2 043,90	34 816,83	1 244,10	21 192,63	799,80	13 624,20	17,03
2009	1 861,50	35 474,41	1 111,00	21 172,21	750,50	14 302,20	19,06
2010	1 850,20	35 359,11	1 110,60	21 224,64	739,60	14 134,47	19,11
2011	1 885,70	33 353,95	1 083,20	19 159,46	802,50	14 194,49	17,69
2012	1 724,40	33 768,28	996,00	19 504,29	728,40	14 263,98	19,58
2013	1 833,50	35 872,07	1 075,70	21 045,86	757,80	14 826,21	19,56

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com a ČNB [on-line] Dostupné z WWW: www.cnb.cz

Tabulka číslo 9: Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v EU včetně přepočtu na Kč v letech 2007 – 2013 (v USD)

Rok	Předepsané pojistné celkem / 1 obyvatele		Předepsané pojistné v oblasti životního pojištění / 1 obyvatele		Předepsané pojistné v oblasti neživotního pojištění / 1 obyvatele		Přepočet průměrný kurz za 1 USD dle ČNB daného roku (Kč)
	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	
2007	2 982,30	60 564,94	1 915,30	38 896,16	1 067,00	21 668,78	20,31
2008	3 061,30	52 147,73	1 926,80	32 822,08	1 134,50	19 325,65	17,03
2009	2 774,60	52 875,26	1 720,10	32 779,77	1 054,50	20 095,50	19,06
2010	2 736,30	52 293,34	1 709,10	32 662,56	1 027,20	19 630,79	19,11
2011	2 756,70	48 760,05	1 646,70	29 126,56	1 110,00	19 633,50	17,69
2012	2 533,40	49 610,62	1 506,00	29 491,43	1 027,40	20 119,19	19,58
2013	2 680,20	52 437,59	1 620,30	31 700,85	1 059,90	20 736,74	19,56

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com a ČNB [on-line] Dostupné z WWW: www.cnb.cz

Tabulka číslo 10: Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v Eurozóně včetně přepočtu na Kč v letech 2007 – 2013 (v USD)

Rok	Předepsané pojistné celkem / 1 obyvatele		Předepsané pojistné v oblasti životního pojištění / 1 obyvatele		Předepsané pojistné v oblasti neživotního pojištění / 1 obyvatele		Přepočet průměrný kurz za 1 USD dle ČNB daného roku (Kč)
	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	
2007	3 668,00	74 490,23	2 376,10	48 254,15	1 291,90	26 236,08	20,31
2008	3 726,80	63 484,19	2 365,00	40 286,61	1 361,80	23 197,59	17,03
2009	3 058,50	58 285,52	1 765,10	33 637,33	1 293,40	24 648,19	19,06
2010	3 005,20	57 432,28	1 755,60	33 551,22	1 249,60	23 881,07	19,11
2011	2 997,40	53 017,51	1 657,10	29 310,51	1 340,30	23 707,00	17,69
2012	2 719,50	53 254,94	1 477,40	28 931,37	1 242,10	24 323,58	19,58
2013	2 864,30	56 039,47	1 585,00	31 010,22	1 279,30	25 029,26	19,56

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com a ČNB [on-line] Dostupné z WWW: www.cnb.cz

5.2.4 Vývoj počtu pojišťoven a zaměstnanců v evropském pojišťovníctví

Jak dokládá tabulka číslo 11, počet komerčních pojišťoven v Evropě od roku 2007 rostl, nejvíce pak v roce 2010. Následující roky počet klesal, až v roce 2013 skoro na úroveň roku 2007. Vývoj počtu zaměstnanců měl obdobnou tendenci, tzn. růst do roku 2009 a pak pokles na celkových 924 146 zaměstnanců v roce 2013.

Tabulka číslo 11: Vývoj počtu evropských soukromých pojišťoven a jejich zaměstnanců v letech 2007 – 2013

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pojišťovny	5 334	5 294	5 247	5 593	5 439	5 422	5 357
Zaměstnanci	1 002 704	1 009 163	1 024 758	942 015	934 512	929 348	924 146

ZDROJ: vlastní zpracování z dat European Insurance in Figures [on-line] Dostupné z WWW: www.insuranceurope.eu/facts-figures/statistical-series/total-business

5.3 Vývoj pojistného trhu ve světě do roku 2013

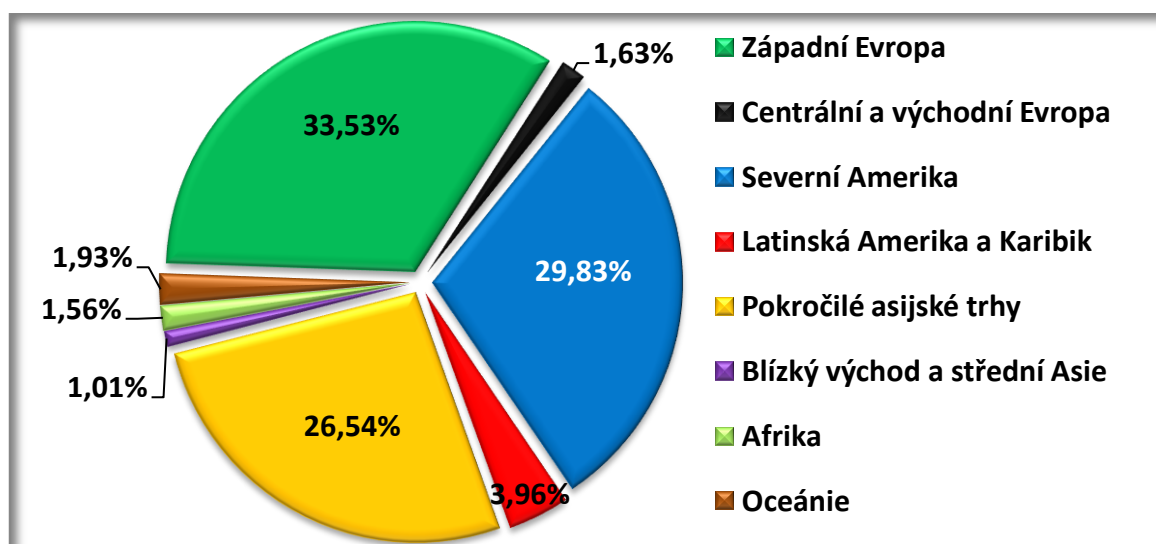
K mapování vývoje celosvětového pojistného trhu a jeho úrovně posloužily data poskytnutá z publikace „Sigma“ vydávané od roku 1999 Swiss Reinsurance Company pravidelně v časových horizontech několikrát do roka. Tyto informace jsou volně dostupné na internetu na webové stránce www.swissre.com a posloužily ke zpracování této diplomové práce.

Z dlouhodobého hlediska je na světových pojistných trzích zájem především o životní pojištění. Například v osmdesátých letech minulého století trh zaznamenal oživení právě v důsledku vysokého tempa růstu životního pojištění způsobeného zavedením variabilních produktů jako třeba kapitálového a investičního pojištění. I když v průběhu dalších let nastává určité nasycení trhu těmito produkty, je vykazováno přiměřené tempo růstu dlouhodobě, tj. zájem neustále o životní pojištění roste. Díky tomu rostou i pojistné trhy. Na začátku 21. století se zastavil růst trhu díky negativnímu vývoji na kapitálových trzích ve světě, hlavně mezi lety 2001 a 2003. Z tohoto lze usoudit, že vývoj do značné míry závisí na dění na světových finančních trzích. Předpoklad byl doložen v dalších letech, kdy došlo v roce 2008 k propadu ekonomiky a následkem toho byl menší zájem i o pojištění hlavně v oblasti pojištění pro podnikatelské subjekty. V roce 2009 se celosvětové hospodářství zpomalilo nejvíce od roku 1930, kdy meziroční

pokles celosvětově GDP (Gross domestic product) zaznamenal propad o 3,9 %. Navzdory tomuto vývoji předepsané pojistné ve většině vyspělých zemí rostlo rychleji než tempo růstu GDP. To poukazuje na stabilitu v pojišťovnictví jako takovém. Po roce 2010 došlo k oživení ekonomiky ve většině ekonomicky důležitých center a předpokládalo se oživení i na pojistných trzích s životním pojištěním a celkovém pojistném trhu. Vlivem negativního hospodaření většiny pojišťovacích institucí a dlouhodobě nízkou úrovní úrokových sazeb na trhu nedošlo k očekávanému růstovému efektu. Neživotní pojištění se vyvíjí po krizovém období lépe než to životní. V letech 2009 - 2010 se hodnoty pojištěnosti u neživotního pojištění vrátily zpět na úroveň hodnot před krizí a předepsané pojistné zaznamenalo reálný růst.

Graf číslo 14: Procentní podíl kontinentů na světovém pojistném trhu v roce 2013 (v %)

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

Graf číslo 14 popisuje podíly jednotlivých kontinentů na světovém pojistném trhu. Přední místa zaujímá Evropa, Amerika a Asie. Větší podíl v Evropě mají západní země, v Americe pak USA a Kanada a v Asii je to Japonsko, Čína a Jižní Korea.

Pokud srovnáme jednotlivé kontinenty podle předepsaného pojistného na jednoho obyvatele, které vydá ze své peněženky - potom jednotlivé pořadí uvádí tabulka číslo 12. Celkové pořadí se z dlouhodobého hlediska nemění. Na prvním místě jsou obyvatelé Severní Ameriky a poslední jsou lidé žijící v Africe. Tento ukazatel udává, jak jednotlivé oblasti přistupují k pojištění jako takovému. Rok 2009 zaznamenal výrazný propad

převážně na americkém, evropském a africkém trhu vlivem ekonomické krize. Latinská Amerika a asijský trh nezaznamenaly takovou ztrátu. Srovnáme-li jednotlivé roky pak V severní Americe je pojistné na jednoho obyvatele na konci sledovaného období na nižší úrovni než na začátku období. Stejný vývoj je v Evropě. Ostatní trhy zaznamenaly růst pojistného. Nejvíce vzrostlo pojistné v Latinské Americe na téměř dvojnásobnou hodnotu.

Tabulka číslo 12: Pořadí kontinentů v předepsaném pojistném na jednoho obyvatele a jejich vývoj včetně meziročního tempa přírůstků v letech 2007 – 2013 (v USD)

Rok	1. Severní Amerika	1. r _t [%]	2. Oceánie	2. r _t [%]	3. Evropa	3. r _t [%]	4. Asie	4. r _t [%]	5. Latinská Amerika	5. r _t [%]	6. Afrika	6. r _t [%]
2007	3984,8	x	2059,5	x	1962,4	x	210,7	x	154,1	x	55,3	x
2008	3988,8	0,1	2271,9	10,3	2043,9	4,2	234,3	11,2	175,8	14,8	55,6	0,5
2009	3634,5	-8,9	1862,9	-18,0	1861,5	-8,9	243,1	3,8	192,2	9,3	48,8	-12,2
2010	3724,4	2,5	2283,1	22,6	1850,2	-0,6	281,5	15,8	219,1	14,0	64,7	32,6
2011	3815,0	2,4	2759,0	20,8	1886,0	1,9	314,0	11,6	261,0	19,1	65,0	0,5
2012	3996,3	4,8	2660,2	-3,6	1724,4	-8,6	321,7	2,5	281,9	8,0	67,3	3,5
2013	3938,0	1,5	2429,0	-8,7	1833,0	6,3	303,0	-5,8	300,0	6,4	66,0	-1,9

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

Na celosvětovém pojistném trhu zaujímají jednotlivé země procentní podíl na celkovém předepsaném pojistném. Největší podíly světového trhu mají země s vyspělou ekonomikou. V tabulce číslo 13 je uvedeno pět zemí s největším podílem ve sledovaných letech 2000, 2007, 2009 a 2013. I přes pozvolný pokles procentního podílu u Spojených Států Amerických za sledované roky je jejich pozice prozatím neovlivnitelná. V roce 2013 zastávaly podíl 27,1 % na světovém pojistném trhu. Proti počátečnímu roku Francie a Německo zvětšilo svůj podíl. Naopak Velká Británie a Japonsko zaznamenaly pokles. U Japonska téměř dvojnásobný.

Tabulka číslo 13: Top 5 zemí s největším podílem na celkovém předepsaném pojistném za jednotlivé roky 2000, 2007, 2009 a 2013 (v %)

Rok	USA (United States)	Japonsko (Japan)	Velká Británie (United Kingdom)	Francie (France)	Německo (Germany)
2000	35,4	20,6	9,7	5,1	5,0
2007	30,3	10,5	11,4	6,6	5,5
2009	28,0	12,4	7,6	7,0	5,9
2013	27,1	11,5	7,1	5,5	5,3

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

5.3.1 Vývoj předepsaného pojistného ve světě

Předepsané pojistné celkem na světovém pojistném trhu zaznamenává ve sledovaném období růst kromě roku 2009, kdy byl meziroční procentní pokles o 4,8 % oproti minulému roku 2008. V letech 2012 - 2013 se růst zpomalil a došlo k poklesu meziročního růstu pod jedno procento. Životní pojištění ztrácí nad neživotním, i když celkové hodnoty životního pojištění jsou stále vyšší než u neživotního pojištění. Dokladem tomu je tabulka číslo 14.

Tabulka číslo 14: Vývoj předepsaného pojistného ve světě v letech 2007 – 2013 včetně meziročního tempa přírůstků (v mil. USD)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	4062870	4269737	4066095	4338964	4596687	4612514	4640941
r_t [%]	x	5,1	-4,8	6,7	5,9	0,3	0,6
Životní p.	2393089	2490421	2331566	2520072	2627168	2620864	2608091
r_t [%]	x	4,1	-6,4	8,1	4,3	-0,2	-0,5
Neživotní p.	1667780	1779316	1734529	1818893	1969519	1991650	2032850
r_t [%]	x	6,7	-2,5	4,9	8,3	1,1	2,1

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

Poměr mezi životním a neživotním pojištění u předepsaného pojistného se v čase příliš neměnil. Vždy životní ve sledovaném období převyšovalo pojištění neživotní, jak udává tabulka číslo 15. V roce 2013 byl poměr 56,2:43,8 k životnímu pojištění. Na konci období došlo ke snížení skoro o tři procentní body proti počátečnímu období. Tento vývoj

není příznivý, jelikož z dlouhodobého hlediska je optimální ve vyspělé ekonomice podíl 60:40 k životnímu pojištění.

Tabulka číslo 15: Vývoj poměru předepsaného pojistného připadající na ŽP a NP ve světě v letech 2007 – 2013 (v %)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Životní p.	58,9	58,3	57,3	58,1	57,2	56,8	56,2
Neživotní p.	41,1	41,7	42,7	41,9	42,8	43,2	43,8

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

5.3.2 Vývoj pojištěnosti ve světě

Celková pojištěnost ve světě za sledované období pozvolna klesala, například proti roku 2007 v roce 2013 je to o více než jeden procentní bod. Tento stav kopíruje vývoj GDP ve většině vyspělých zemí, kde došlo k výraznějšímu propadu tempa růstu. Pojištěnost v neživotním pojištění se dlouhodobě pohybuje kolem 3 %, naopak od životního, které klesá a poměr mezi životní a neživotní pojištěností se snižuje, jak udává tabulka níže číslo 16.

Tabulka číslo 16: Vývoj pojištěnosti ve světě v letech 2007 – 2013 (v %)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	7,5	7,1	7,0	6,9	6,6	6,5	6,3
Životní p.	4,4	4,1	4,0	4,0	3,8	3,7	3,5
Neživotní p.	3,1	2,9	3,0	2,9	2,8	2,8	2,8

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

5.3.3 Předepsané pojistné na jednoho obyvatele ve světě

Tabulky číslo 17 a 18 udávají vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele ve světě. Celkové pojistné se v průběhu sledovaného období výrazněji nezvýšilo. Poslední dva roky je meziroční změna oproti minulým letům u celkového pojistného na jednoho obyvatele v roce 2012 -0,8 % a v roce 2013 -0,6 %. Ve většině případů vývoj životního pojištění pojistného k celkovému pojistnému se výrazněji podílel na nižším růstu.

Tabulka číslo 17: Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele ve světě včetně meziročního tempa přírůstků v letech 2007 - 2013 (v USD)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem	607,7	633,9	595,1	627,3	661,0	655,7	651,7
r_t [%]	x	4,3	-6,1	5,4	5,4	-0,8	-0,6
Životní p.	358,1	369,7	341,2	364,3	377,7	372,6	366,2
r_t [%]	x	3,2	-7,7	6,8	3,8	-1,4	-1,8
Neživotní p.	249,6	264,2	253,9	263,0	283,3	283,1	285,5
r_t [%]	x	5,9	-3,9	3,6	7,6	0,04	0,7

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

Tabulka číslo 18: Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele ve světě včetně meziročního tempa přírůstků v letech 2007 - 2013 (v USD)

Rok	Předepsané pojistné celkem / 1 obyvatele		Předepsané pojistné v oblasti životního pojištění / 1 obyvatele		Předepsané pojistné v oblasti neživotního pojištění / 1 obyvatele		Přepočtený průměrný kurz za 1 USD dle ČNB daného roku (Kč)
	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	(v USD)	PŘEPOČET k danému roku (v Kč)	
2007	607,70	12 341,25	358,10	7 272,34	249,60	5 068,91	20,31
2008	633,90	10 798,17	369,70	6 297,66	264,20	4 500,52	17,03
2009	595,10	11 340,76	341,20	6 502,21	253,90	4 838,55	19,06
2010	627,30	11 988,31	364,30	6 962,13	263,00	5 026,18	19,11
2011	661,00	11 691,66	377,70	6 680,69	283,30	5 010,96	17,69
2012	655,70	12 840,33	372,60	7 296,49	283,10	5 543,84	19,58
2013	651,70	12 750,38	366,20	7 164,63	285,50	5 585,75	19,56

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com a ČNB [on-line] Dostupné z WWW: www.cnb.cz

5.4 Vzájemné srovnání úrovně pojistných trhů (v ČR, Evropě a ve světě)

Srovnáním jednotlivých pojistných trhů v České republice, v Evropě a ve světě je možné posouzení vyspělosti našeho trhu a jeho úrovně, podle ukazatelů předepsaného pojistného na jednoho obyvatele, pojištěnosti a předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění.

5.4.1 Srovnání předepsaného pojistného na jednoho obyvatele

Jak dokládá následující tabulka číslo 19, v oblasti životního pojištění v předepsaném pojistném na jednoho obyvatele v ČR došlo k šestinásobnému růstu od roku 2000. V roce 2013 je hodnota 348 USD/obyvatele. V Evropě oproti tomu je hodnota 1076 USD/obyvatele což je nárůst proti roku 2000 1,7 krát. Ve světě ani ne 1,5 krát došlo k nárůstu. ČR se přibližuje k hodnotě světovému pojistnému, které bylo v roce 2013 366 USD/obyvatele což je rozdíl o 18 USD. Od roku 2007 v Evropě hodnota pojistného na jednoho obyvatele klesá, i když je stále proti ČR třinásobně vyšší (hodnoty z roku 2013).

Tabulka číslo 19: Předepsané pojistné na jednoho obyvatele v životním pojištění za jednotlivé roky 2000, 2007, 2009 a 2013 v ČR, Evropě a světě (v USD)

Rok	Česká republika	Evropa	Svět
2000	57,3	616,8	252,1
2007	261,0	1222,6	385,1
2009	306,0	1111,0	341,2
2013	348,0	1076,0	366,0

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

V oblasti neživotního pojištění ČR předstihla již v roce 2007 svět a vývoj předepsaného pojistného je nadále rostoucí. V roce 2013 je hodnota pojistného na jednoho obyvatele v ČR 413 USD a ve světě 285 USD. Tento vývoj je jednoznačně kladný. ČR ztrácí na Evropu v roce 2013 o 345 USD na jednoho obyvatele. ČR má stále co dohánět, aby se přiblížila v hodnotách k pojistnému evropskému trhu, ale vývojový trend je nasměrován správným směrem v oblasti životního i neživotního pojištění.

Tabulka číslo 20: Předepsané pojistné na jednoho obyvatele v neživotním pojištění za jednotlivé roky 2000, 2007, 2009 a 2013 v ČR, Evropě a světě (v USD)

Rok	Česká republika	Evropa	Svět
2000	120,3	328,3	152,8
2007	370,3	739,8	249,6
2009	416,8	750,6	253,9
2013	413,0	758,0	285,0

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

5.4.2 Srovnání pojištěnosti

Situace v pojištěnosti je obdobná u životního pojištění jako u předepsaného pojistného. ČR ztrácí proti světu i Evropě. Vývoj je sice kladný, jelikož pojištěnost u nás roste, ale ne v dostatečné míře, abychom se vyrovnali světu. Rozdíl mezi námi, Evropou a světem se postupně snižuje. V roce 2013 pojištěnost, jak udává tabulka číslo 21, je v ČR 1,8 % v Evropě 4,5 % a ve světě 3,5 %.

Tabulka číslo 21: Pojištěnost v oblasti životního pojištění za roky jednotlivé roky 2000, 2007, 2009 a 2013 v ČR, Evropě a světě (v %)

Rok	ČR	Evropa	Svět
2000	1,0	5,3	4,9
2007	1,5	5,0	4,4
2009	1,7	4,5	4,0
2013	1,8	4,0	3,5

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

V neživotním pojištění u pojištěnosti se ČR výrazně přibližuje světovému průměru. V roce 2013 jsou hodnoty v ČR 2,2 %, v Evropě a ve světě 2,8 %. Evropský trh je na stejné úrovni jako ten světový.

Tabulka číslo 22: Pojištěnost oblasti v neživotního pojištění za roky 2000, 2007, 2009 a 2013 v ČR, Evropě a světě (v %)

Rok	ČR	Evropa	Svět
2000	2,1	2,8	3,0
2007	2,2	3,0	3,1
2009	2,3	3,1	3,0
2013	2,2	2,8	2,8

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

V roce 2013 jsou celkové hodnoty v pojištěnosti v ČR 4 %, v Evropě 6,8 % a ve světě 6,3 %. ČR zaostává proti ostatním trhům a je nutné, pokud se jim chce přiblížit, aby neustále zlepšovala své ekonomické a pojistné hodnoty.

5.4.3 Srovnání předepsaného pojistného

Srovnáním jednotlivých trhů předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění v tabulce číslo 23 podle meziročních změn, je zřejmé, že v ČR je vývoj nejdynamičtější. Průměrný koeficient růstu využitý pro charakteristiku této časové řady, určuje průměrný procentuální meziroční nárůst objemu celkového předepsaného pojistného. V ČR je průměrný koeficient růstu 0,055 (průměrné tempo růstu je tedy 5,5 %). V roce 2009 je pokles u všech trhů, vlivem finanční krize. Největší meziroční propad tempa růstu v tomto roce zaznamenala Evropa o 9,3 %. Hodnota objemu celkového předepsaného pojistného v ČR od roku 2007 do roku 2013 se zvětšila o 1 003 mil. USD tj. o 37,8 %. Na světovém trhu za stejné období se hodnota zvětšila o 215 002 mil. USD tj. o 9 % a jediná Evropa zaznamenala propad o 89 215 mil. USD tj. pokles o 8,61 %.

Tabulka číslo 23: Vývoj předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění včetně meziročního tempa přírůstků v ČR, Evropě a světě v letech 2007 – 2013 (v mil. USD)

Rok	ČR	ČR r_t [%]	Evropa	Evropa r_t [%]	Svět	svět r_t [%]
2007	2 654	x	1 035 942	x	2 393 089	x
2008	3 314	24,9	1 050 815	1,4	2 490 421	4,1
2009	3 102	-6,4	953 515	-9,3	2 331 566	-6,4
2010	3 694	19,1	965 661	1,3	2 520 072	8,1
2011	4 069	10,2	937 168	-3,0	2 627 168	4,3
2012	3 680	-9,6	876 444	-6,5	2 620 864	-0,2
2013	3 657	-0,6	946 727	8,0	2 608 091	-0,5

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

Jak dokládá tabulka číslo 24 pod tímto textem v oblasti neživotního pojištění srovnáním průměrného tempa růstu je patrné, že světový pojistný trh zaznamenal největší růst za sledované období. V ČR je to 2,4 %, v Evropě 1 % a ve světě 3,4 %. Rozdíl mezi konečným rokem (2013) a počátečním (2007) v objemu předepsaného pojistného v neživotním sektoru v ČR je 576 mil USD tj. + 15,3 %, v Evropě je 40 221 mil. USD tj. + 6,23 % a ve světě je 365 070 mil USD tj. + 21,9 %. Největší růst zaznamenal opravdu světový pojistný trh dle tohoto srovnání. V roce 2009 byl největší meziroční úbytek v ČR, celkem o 12,9 % oproti roku 2008.

Tabulka číslo 24: Vývoj předepsaného pojistného v oblasti neživotního pojištění včetně meziročního tempa přírůstků v ČR, Evropě a světě v letech 2007 – 2013 (v mil. USD)

Rok	ČR	ČR r_t [%]	Evropa	Evropa r_t [%]	Svět	svět r_t [%]
2007	3 765	x	644 751	x	1 667 780	x
2008	4 854	28,9	702 386	8,9	1 779 316	6,7
2009	4 226	-12,9	657 105	-6,5	1 734 529	-2,5
2010	4 220	-0,1	654 775	-0,4	1 818 893	4,9
2011	4 694	11,2	713 699	9,0	1 969 519	8,3
2012	4 165	-11,3	658 732	-7,7	1 991 650	1,1
2013	4 341	4,2	684 972	4,0	2 032 850	2,1

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

V celkovém porovnání jednotlivých trhů v předepsaném pojistném je opět pojistný trh v ČR nejdynamičtější. Průměrný tempo růstu koeficient růstu využitý pro charakteristiku této časové řady, určuje průměrný procentuální meziroční nárůst objemu celkového předepsaného pojistného a je u nás na hodnotě 0,037 (průměrné tempo růstu je 3,7 %). Evropa má koeficient -0,005 (průměrné tempo růstu je -0,5 %) a svět 0,023 (průměrné tempo růstu 2,3 %). Ve sledovaném období dlouhodobě rostla hodnota předepsaného pojistného u českého a světového trhu. Oproti Evropě, která mírně ztratila. V ČR je rozdíl mezi rokem 2013 a 2007 o 24,6 %, ve světě je o 14,3 % a v Evropě došlo k poklesu o -2,9 %. V roce 2013 zaznamenal největší meziroční pokles hodnot evropský trh a to o 6,3 % jak udává tabulka číslo 25.

Tabulka číslo 25: Vývoj celkového předepsaného pojistného včetně meziročního tempa přírůstků v ČR, Evropě a světě v letech 2007 – 2013 (v mil. USD)

Rok	ČR	ČR r_t [%]	Evropa	Evropa r_t [%]	Svět	svět r_t [%]
2007	6 419	x	1 680 693	x	4 060 870	x
2008	8 168	27,3	1 753 200	4,3	4 269 737	5,1
2009	7 328	-10,3	1 610 620	-8,1	4 066 095	-4,8
2010	7 914	8,0	1 620 437	0,6	4 338 964	6,7
2011	8 764	10,7	1 650 866	1,9	4 596 687	5,9
2012	7 846	-10,5	1 535 176	-7,0	4 612 514	0,3
2013	7 998	1,9	1 631 699	6,3	4 640 941	0,6

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

Porovnáním jednotlivých procentních podílů na sledovaných trzích od roku 2007 mezi životním a neživotním pojištěním je možné konstatovat, že životní pojištění v České republice se vyvíjí lépe než to neživotní. Poměr se z dlouhodobého hlediska blíží hodnotám 60:40 ve prospěch životního pojištění, jako je to ve většině vyspělých zemí. Jako je USA, Velká Británie, Francie atp. Tento poměr je dlouhodobě nastaven celosvětově a představuje optimální pojistný trh. Vývoj jednotlivých poměrů udává tabulka číslo 26. Česká republika za Evropou a světem v podílu životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném zatím zaostává, i když oproti druhým má docela výraznou dynamiku vývoje, jak bylo prokázáno dříve a to je kladný jev.

Tabulka číslo 26: Vývoj poměru předepsaného pojistného připadající na ŽP a NP v ČR, Evropě a světě v letech 2007 - 2013 (v %)

Rok	ČR		Evropa		Svět	
	Životní p.	Neživotní p.	Životní p.	Neživotní p.	Životní p.	Neživotní p.
2007	41,3	58,7	61,6	38,4	58,9	41,1
2008	40,6	59,4	59,9	40,1	58,3	41,7
2009	42,3	57,7	59,2	40,8	57,3	42,7
2010	46,7	53,3	59,6	40,4	58,1	41,9
2011	46,4	53,6	56,8	43,2	57,2	42,8
2012	46,9	53,1	57,1	42,9	56,8	43,2
2013	45,7	54,3	58,0	42,0	56,2	43,8

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

Ke srovnání dlouhodobého vývoje na jednotlivých pojistných trzích je dále využita tabulka číslo 27 kde jsou jednotlivé meziroční změny v růstu nebo poklesu za sledované období ze zohledněním inflace tj. hodnoty byly očištěny od vlivu inflace. To popisuje relativně nezkráslený obraz o vývoji na pojistném trhu v ČR, Evropě a ve světě. V České republice se vliv světové ekonomické krize promítl později, než to bylo na evropském a světovém trhu, kde byla reakce okamžitá. Nejvíce byl meziroční propad o 11,1 % v Evropě v oblasti životního pojištění. U nás nedošlo tak k dramatickému meziročnímu poklesu hodnot v roce 2008, jako to bylo jinde. K poklesu došlo až v pozdějším čase, když už ostatní trhy začaly ožívat. Krize měla velký dopad převážně na produkty v oblasti

životního pojištění spojené s investováním a produkty rezervotvorné s jednorázovou platbou pojistného. Trend v životním pojištění měl velký vliv na celkový vývoj pojistného na trhu. V krizovém období a také po něm došlo ke zvýšené míře nezaměstnanosti, ke snížení reálných mezd obyvatel nebo omezení určitých zaměstnaneckých výhod spojených s pojištěním v některých zemích po celém světě. V podnikatelské sféře k rapidnímu snižování nákladů až po krachy některých společností. Tato situace ovlivnila samozřejmě vývoj na pojistném trhu u nás i v okolních zemích.

Tabulka číslo 27: Vývoj meziroční změny v růstu nebo poklesu u předepsaného pojistného očištěného od inflace v ČR, Evropě a světě v letech 2007 – 2013 (v %)

Rok	ČR			Evropa			Svět		
	CELKEM	ŽP	NP	CELKEM	ŽP	NP	CELKEM	ŽP	NP
2007	5,8	11,5	2,3	3,4	5,6	0,7	3,3	5,4	0,7
2008	-1	-1,1	-0,9	-6,2	-11,1	-0,5	-2,0	-3,5	-0,8
2009	2,7	5,2	1	1,8	3,5	-1,2	-1,1	-2,0	-0,1
2010	6,9	17,8	-0,9	1,8	2,8	0,3	2,7	3,2	0,3
2011	-2,5	-1,6	-3,3	-5,2	-9,6	1,3	-0,8	-2,7	1,9
2012	-4	-3,0	-4,9	-1,7	-2,9	0	2,4	2,3	2,6
2013	0,4	-2,1	2,6	2,2	3,8	0	1,4	0,7	2,3

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com

5.4.4 Shrnutí výsledků srovnání jednotlivých trhů

Při porovnání jednotlivých trhů byly použity globální ukazatele. Na základě jejich analýzy je možné určit jejich vývoj a úroveň. Světový i evropský trh nelze považovat za homogenní, jelikož se v něm projevují markantní regionální rozdíly. Například západní Evropa má vyspělejší trhy než střední a východní část. V roce 2013 na světovém pojistném trhu celkové předepsané pojistné vzrostlo meziročně o 0,6 % a předtím v roce 2012 jen o 0,3 % proti minulým obdobím, kdy od roku 2010 rostlo. Zpomalení bylo především z důvodu nižší poptávky po životním pojištění na ekonomicky vyspělých trzích (v Severní Americe a vyspělých asijských trzích). Například v Japonsku byl meziroční pokles o 15,3 % a v Jižní Koreji o 9,4 %. Tam z důvodu daňového zvýhodnění a tím i poklesu prodeje jednorázového pojistného. Předepsané pojistné v životním sektoru meziročně

kleslo v roce 2013 o 0,5 % a rok předtím o 0,2 %, proti rokům 2010 a 2011, kdy rostlo.

Naproti tomu v roce 2013 evropský trh celkově i v oblasti životního pojištění v předepsaném pojistném zaznamenal meziroční nárůst objemu. Celkově na evropských trzích o 6,3 % a v sektoru životního pojištění až o 8 %, i když roky předtím zaznamenal meziroční pokles v tomto ukazateli a mnohem více než na světových trzích. I přes slabý hospodářský růst. Pojistné v oblasti neživotního pojištění na světovém trhu rostlo pomaleji, než tomu bylo v roce 2010 a 2011. Meziroční růst v roce 2013 byl o 2,1 %, zásluhu v růstu měla i Čína a jihovýchodní Asie. V Číně byla změna oproti roku 2012 o 20,7 %. Zpomalení růstu je typické i pro evropský trh. V ČR došlo k mírnému růstu proti roku 2012 o 4,2 % v oblasti neživotního pojištění. Celková ziskovost v roce 2013 se zlepšila na trhu s životním a neživotním pojištěním, i když trh negativně ovlivnily nízké úrokové sazby od finanční krize na výnosy z investování tj. návratnost investic, které jsou pro pojišťovny klíčové pro kumulaci zisků. Celkové předepsané pojistné se u nás zvýšilo proti roku 2012 o 1,9 %, právě díky vývoji neživotního pojištění. Životní zaznamenalo naopak meziroční pokles o 0,6 %.

Předepsané pojistné na jednoho obyvatele v ČR v oblasti životního pojištění je skoro na stejné výši ročního objemu v roce 2013 jako pojistné ve světě (porovnáno s celkovým pojistným světovým trhem v oblasti životního pojištění). V oblasti neživotního pojištění je největší nárůst v částce v ČR od roku 2000 do roku 2013 více než 3,4 krát. Ani evropský či světový trh, takový násobek nedosáhl. Celkově v roce 2013 je hodnota předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v ČR 760 USD, v Evropě 1 834 USD a ve světě 651 USD. ČR je nad světovým průměrem, ale na evropský trh má rezervu více jak dvojnásobek předepsaného pojistného na obyvatele

Změna hodnot v pojištěnosti v sektoru životního pojištění se od roku 2000 příliš neudála a ani v neživotním sektoru nedošlo k významné změně. V roce 2013 je v ČR celková pojištěnost na 4 %, v Evropě na 6,8 % a ve světě 6,3 %. V roce 2000 byly hodnoty v pojištěnosti celkem v ČR 3,1 %, v Evropě 8,1 % a ve světě 7,9 %. Jedině v ČR se hodnota zvýšila, i když se stále v pojištěnosti vyspělým trhům přibližuje dlouhodobě velmi pomalu a máme ještě co dohánět. Vývoj na jednotlivých pojistných trzích v jednotlivých zemích je ovlivňován různými faktory. Mezi hlavní faktory patří ekonomický vývoj země a na světových finančních trzích, dále pak vývoj ve škodovosti (vyplaceném pojistném plnění) s ohledem na výskyt katastrof, převážně těch přírodních nebo v neposlední řadě na

reformách v oblasti sociálních systémů. Tyto faktory ovlivňují výši objemu předepsaného pojistného. Dalším významným faktorem, který převážně ovlivňuje objem předepsaného pojistného v neživotní sféře je změna ceny pojistných produktů, převážně pak pro malé, střední a velké firmy i korporace. Země s vyšší ekonomickou úrovní mají vyšší pojištěnost v sektoru životního i neživotního pojištění. To je zapříčiněno možností vyšší investice u životního pojištění z volných zdrojů. U neživotního pak z lepšího technického a technologického vybavení, které je spojeno s větším ohrožením ze strany pojistných rizik a tudíž potřebou větší míry využití produktů neživotního pojištění jako například majetková pojištění a jejich alternativy.

ČR má v některých ukazatelích dynamičtější vývoj než ostatní trhy, ale stále v celkovém srovnání zaostává. Pokud by se jim chtěla více přiblížit, je nutné neustále zlepšovat pojistné i ekonomické hodnoty naší země. V měřítku celkového předepsaného pojistného na jednoho obyvatele je na vyšší úrovni než světový trh. Evropský trh v celkovém srovnání vede ve všech ukazatelích úrovně pojistného trhu v roce 2013, včetně celkového objemu předepsaného pojistného ve srovnání s ostatními kontinenty a tudíž lze napsat, že v porovnání s ostatními světadíly je evropský trh nejlepší v dosažených výsledcích a tudíž nejvyspělejší. Samozřejmě se jedná především o země Západní Evropy.

5.5 Analýza vývojových tendencí pojistného trhu v ČR

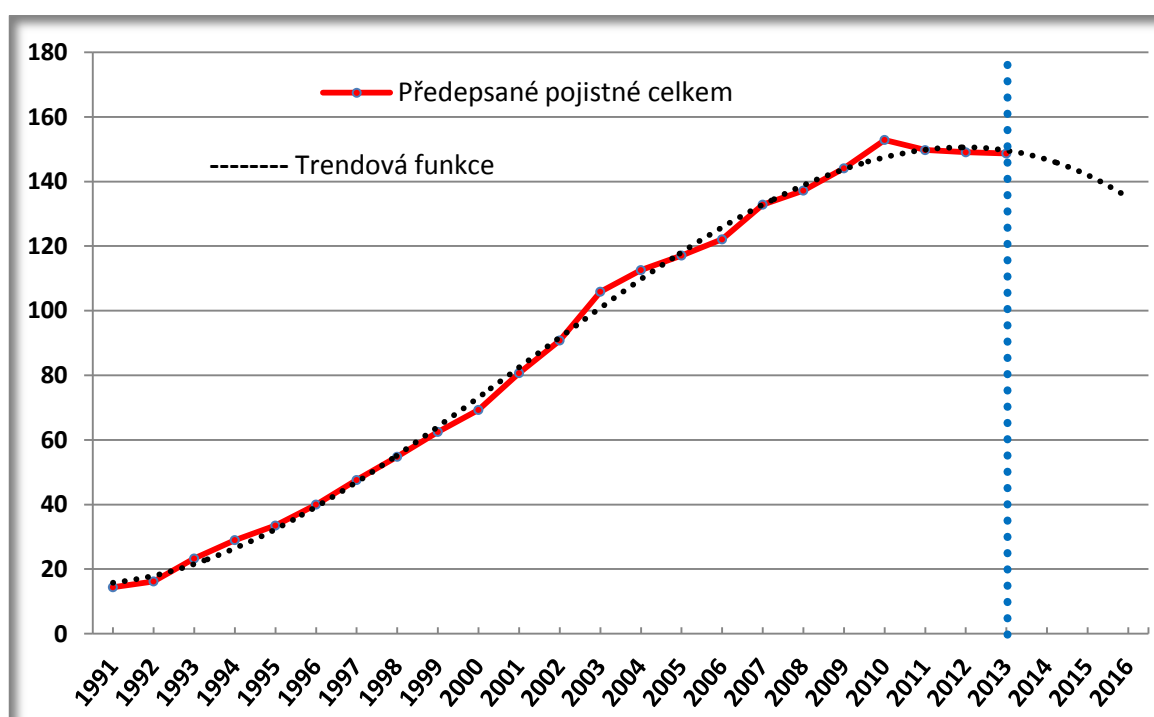
Za pomoci trendové funkce bude znázorněn budoucí vývojový trend u hlavních ukazatelů českého pojistného trhu. Pro lepší představu trendu budou vypočtené bodové hodnoty vyznačeny graficky. Budoucí hodnoty a odhadnutý intervalový odhad, ve kterém se hodnoty s 95 % pravděpodobností nalézají, budou vypočteny u každého ukazatele zvlášť. Veškerá použitá data budou zpracována za pomoci programů Microsoft Office Excel a Statistica 12.

5.5.1 Vývojové tendence předepsaného pojistného v ČR

Předepsané pojistné patří mezi hlavní globální ukazatele při charakteristice pojistného trhu v oblasti životního a neživotního pojištění, kde jeho vypovídající hodnota je velká. Naměřené hodnoty jsou za jednotlivé roky od členů České asociace pojišťoven dle Českých účetních standardů. V roce 2013 je hodnota objemu předepsaného pojistného celkem 148 711 870 tisíc Kč. Což je meziroční změna proti roku 2012 o -0,24 %. Životní

pojištění tvoří z celkového objemu 71 577 032 tisíc Kč a neživotní 77 134 838 tisíc Kč. Do roku 2010 celkové předepsané pojistné jednotlivé roky rostlo. Od roku 2011 se předepsané pojistné snižovalo. Meziročně se pohybovalo tempo růstu přes 10 % až do roku 2003. Po vstupu ČR do EU a vlivem větší konkurenceschopnosti na pojistném trhu se růst zastavil. Průměrný koeficient růstu mezi léty 1991 - 2013 využitý pro charakteristiku této časové řady je 0,112 a určuje průměrný procentuální meziroční nárůst objemu celkového předepsaného pojistného (průměrné tempo růstu je 11,2 %).

Graf číslo 15: Vývojová tendence ukazatele celkového objemu předepsaného pojistného členů ČAP v ČR v letech 1991 – 2016 (v mld. Kč)

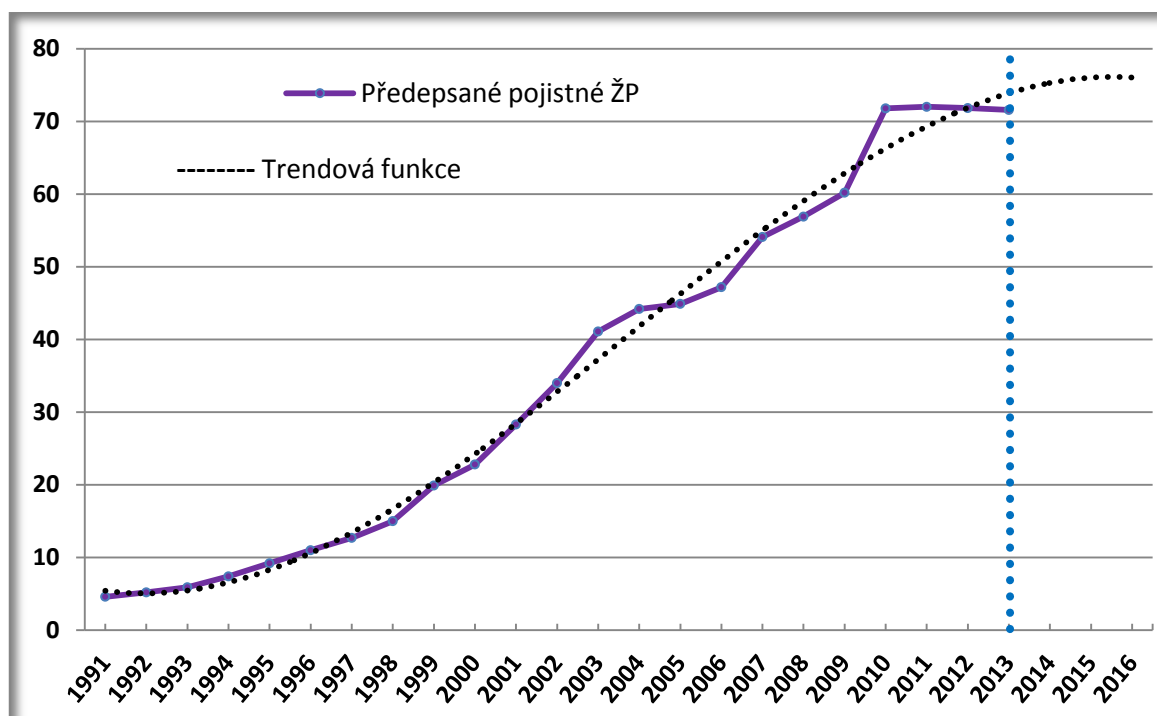

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Graf číslo 15 zachycuje trend do dalších let na základě analýzy časových řad, za předpokladu neměnné situace na pojistném trhu. Je zde zohledněn skutečný vývoj objemu předepsaného pojistného od roku 1991 - 2013 a promítnut budoucí trend pomocí trendové regresní funkce - polynomu třetího stupně. Naznačený bodový odhad trendu $T_t = 15,19458 - 0,23193t + 0,86345t^2 - 0,02605t^3$ má i nadále klesající charakter. Pro rok **2014** je bodový odhad objemu předepsaného pojistného **146,811** miliard Kč (počet pojistného se může pohybovat s 95 % pravděpodobností mezi 141,556 a 152,067 miliard Kč), na rok **2015** **141,966** miliard Kč (s 95 % mezi 134,835 a 149,097 miliard Kč) a na rok

2016 už jen 134,940 miliard Kč (intervalový odhad je mezi 125,518 a 144,361 miliard Kč s 95 % pravděpodobností). Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot z 99,88 % (Index korelace I) a změna předepsaného pojistného je ovlivněna trendem z 99,77 % (Index determinace I²). Zvolená funkce velmi dobře vystihuje vývoj.

Graf číslo 16: Vývojová tendence ukazatele předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění členů ČAP v ČR v letech 1991 – 2016 (v mld. Kč)

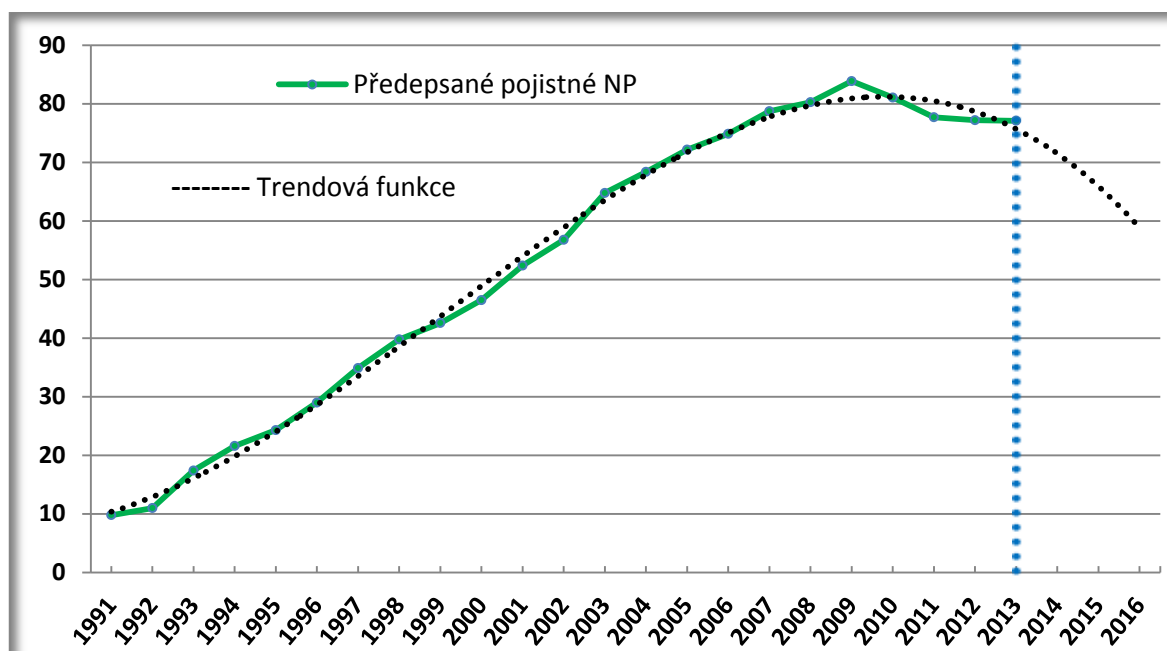

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Graf číslo 16 popisuje trend předepsaného pojistného dalších období na základě analýzy časových řad, za předpokladu neměnné situace na pojistném trhu u životního pojištění. Je zde zohledněn skutečný vývoj objemu předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění s mírně rostoucím trendem od roku 1991 - 2013 a zachycen budoucí vývoj pomocí trendové regresní funkce - polynomu třetího stupně. Naznačený bodový odhad trendu $T_t = 6,64395 - 1,64047t + 0,44911t^2 - 0,01090t^3$ má rostoucí charakter. Pro rok 2014 je bodový odhad objemu předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění 75,306 miliard Kč (počet pojistného se může pohybovat s 95 % pravděpodobností mezi 70,548 a 80,063 miliard Kč), na rok 2015 je odhad 76,044 miliard Kč (s 95 % mezi 69,589 a 82,499 miliard Kč) a na rok 2016 je 76,046 miliard Kč (intervalový odhad je mezi 67,518 a 84,574 miliard Kč s 95 % pravděpodobností). Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot

z **99,62 %** (Index korelace I) a změna předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění je ovlivněna trendem z **99,24 %** (Index determinace I^2). Zvolená funkce i zde také velmi dobře vystihuje budoucí vývoj průběhu předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění.

Graf číslo 17: Vývojová tendence ukazatele předepsaného pojistného v oblasti neživotního pojištění členů ČAP v ČR v letech 1991 – 2016 (v mld. Kč)

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

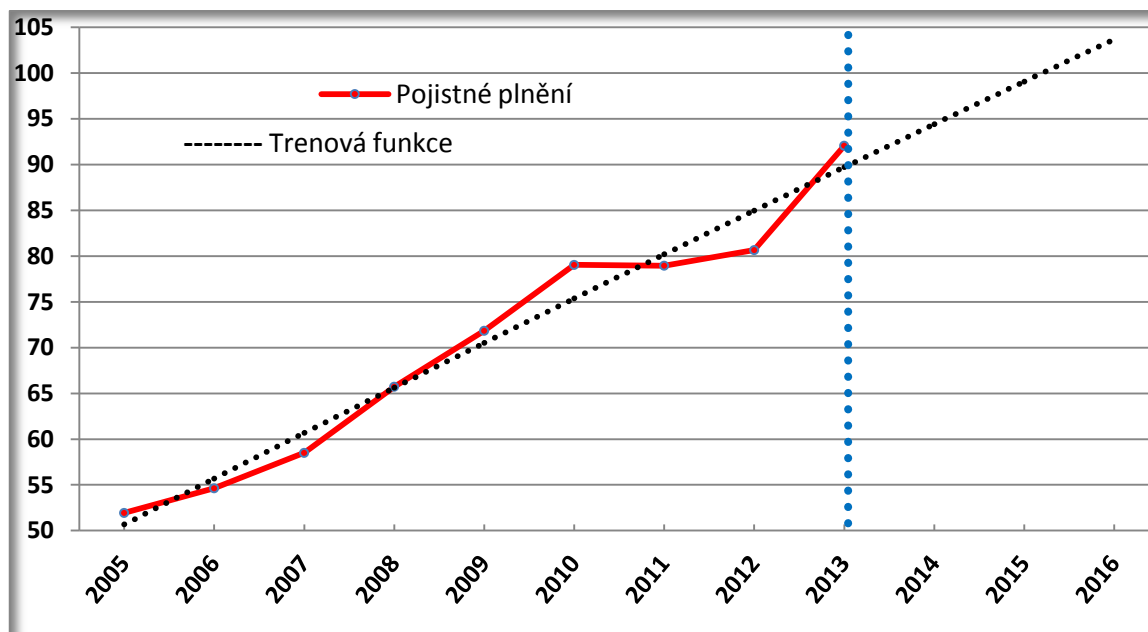
Na základě analýzy časových řad a za předpokladu neměnné situace na pojistném trhu v oblasti neživotního pojištění je popsán trend předepsaného pojistného i na další období. V grafu číslo 17 je zahrnut skutečný vývoj objemu předepsaného pojistného v oblasti neživotního pojištění od roku 1991. Budoucí trend je popsán pomocí trendové regresní funkce - polynomu třetího stupně a má strmější klesající tendenci. Naznačený bodový odhad trendu $T_t = 8,550631 + 1,408537t + 0,414340t^2 - 0,015155t^3$ objemu předepsaného pojistného v oblasti neživotního pojištění má hodnoty pro rok **2014 71,506** miliard Kč (počet pojistného se může pohybovat s 95 % pravděpodobností mezi 68,129 a 74,882 miliard Kč), rok **2015 65,922** miliard Kč (s 95 % mezi 61,341 a 70,503 miliard Kč) a rok **2016 58,893** miliard Kč (intervalový odhad je mezi 52,841 a 64,946 miliard Kč s 95% pravděpodobností). Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot z **99,82 %** (Index

korelace I) a změna předepsaného pojistného v oblasti neživotního pojištění je ovlivněna trendem z **99,64 %** (Index determinace I^2). Zvolená funkce dobře vystihuje budoucí vývoj.

5.5.2 Vývojové tendence vyplaceného pojistného plnění v ČR

Graf číslo 18: Vývojová tendence ukazatele vyplaceného pojistného plnění členů ČAP v ČR v letech 2005 – 2016 (v mld. Kč)

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Protipólem k předepsanému pojistnému je vyplacené pojistné plnění tj. náklad pojišťovacích institucí za pojistné škody. Graf číslo 18 udává skutečný vývoj nákladů na pojistná plnění členů ČAP do roku 2013 a nastiňuje možný trend dalšího vývoje dle analýzy časových řad, za předpokladu neměnné situace na trhu pojištění do roku 2016. V celkovém objemu pojistného plnění není v grafu zahrnut náklad na vyřízení pojistných událostí ani zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele. Tento ukazatel je velmi náchylný na možné změny na pojistném trhu v podobě katastrof, s přírodním či lidských přičiněním. Z dlouhodobého hlediska vyplacené pojistné plnění ve sledovaných letech má rostoucí trend. Pouze v letech 2011 je meziroční změna -0,11 % oproti minulému roku 2010. V roce 2013 celkový objem plnění tvořil 92,061 miliard korun. Do tohoto objemu zasáhla červnová povodeň na většině českého území i nepředvídatelné bouře v průběhu léta. Budoucí trend je popsán pomocí trendové kvadratické funkce a má rostoucí tendenci. Naznačený bodový odhad trendu $T_t = 45,63127 + 5,07790t - 0,01989t^2$ objemu

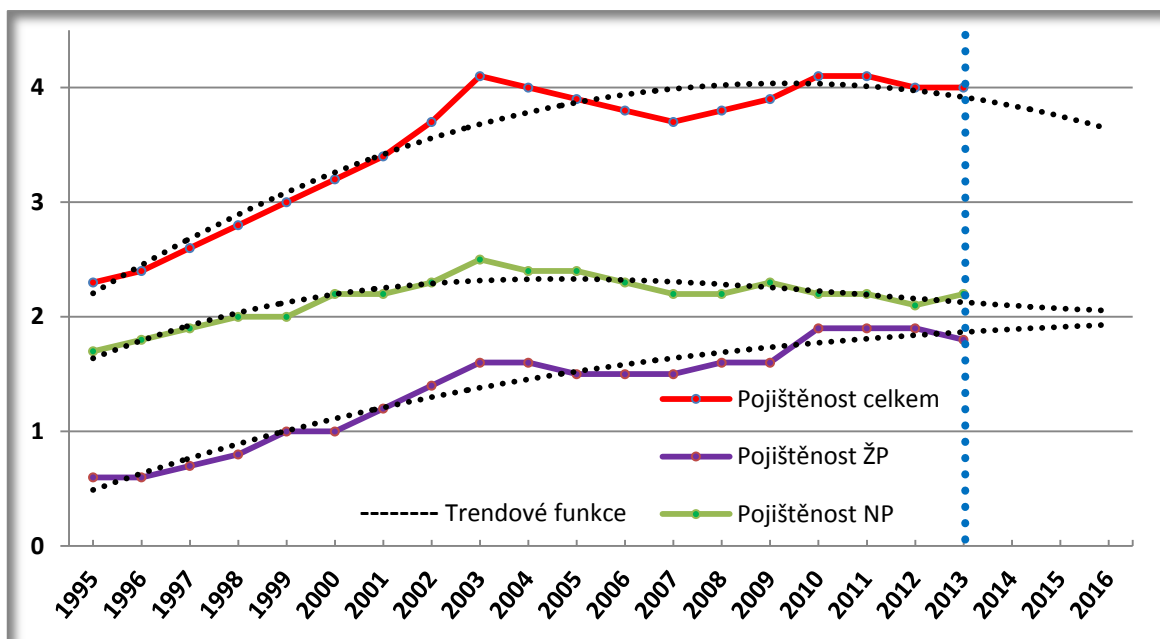
vyplaceného pojistného plnění má hodnoty pro rok **2014 94,403** miliard Kč (hodnota plnění se může pohybovat s 95 % pravděpodobností mezi 85,565 a 103,242 miliard Kč), rok **2015 99,064** miliard Kč (s 95 % mezi 86,059 a 112,068 miliard Kč) a rok **2016 103,684** miliard Kč (intervalový odhad je mezi 85,642 a 121,726 miliard Kč s 95 % pravděpodobností). Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot z **98,35 %** (Index korelace I) a změna vyplaceného pojistného plnění je ovlivněna trendem z **96,73 %** (Index determinace I²). Zvolená funkce dobře vystihuje budoucí předpověď vývoje.

Při plánování rezerv na pojistná plnění musí každá pojišťovací společnost počítat s možnými eventualitami např. na základě odhadů historických škodných průběhů a specifických předpokladů budoucího ekonomického vývoje. Vysoká koncentrace a konkurence na trhu nedovoluje nastavit stoprocentní vyvážení mezi přijatým pojistným a vyplaceným plněním. Z důvodu legislativních i obecných změn na pojistném trhu u nás je předpoklad vyšších pojistných plnění v průběhu dalších let. Nyní je nutné počítat i s větší pravděpodobností výskytu živelných pohrom, každoročně se opakujících, které celkový objem vyplaceného plnění zvedají. I při možné větší škodovosti u neživotního pojištění je již třetí rok po sobě podíl nákladů na pojistná plnění větší u životního pojištění a tento trend by se v následujících letech měnit neměl. Dlouhodobě převažuje pojištění s investiční složkou při dožití a průběžně je toto pojištění i vypláceno. Z těchto důvodů je předpokládán budoucí trend v pojistném plnění nadále rostoucí.

5.5.3 Vývojové tendence pojištěnosti v ČR

Pojištěnost, jako další z ukazatelů úrovně pojistného trhu, by se měla vyvíjet v čase stabilně či s mírným růstem, aby se dalo mluvit o vyspělém a ekonomicky stabilním pojistném trhu. Pokud bychom chtěli docílit 100 % pojištěnosti, musel by stát zavést povinné pojištění v celém rozsahu pojistného trhu. Na pojištěnost působí hlavně pravděpodobnost realizace rizika, dále uvědomění si, že nějaké riziko existuje, výše pojistného včetně skutečné ceny pojistné ochrany daného rizika, finanční možnosti každého ekonomického subjektu a v neposlední řadě finanční dopad realizovaného rizika na ekonomický subjekt, anebo ceny jednotlivých druhů majetku s porovnáním k celkovým příjmům.

Graf číslo 19: Vývojová tendence ukazatele pojištěnosti v ČR v letech 1995 – 2016 (v %)

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

Graf číslo 19 popisuje trend do dalších let na základě analýzy časových řad, za předpokladu neměnné situace na pojistném trhu u celkové pojištěnosti a dále u pojištěnosti v oblasti životního a neživotního pojištění. Zohledňuje se zde skutečný vývoj pojištěnosti od roku 1995 do roku 2013, kdy se každá oblast pojištění vyvíjela jinak. Budoucí trend je zachycen pomocí trendové regresní funkce - polynomu třetího stupně. Popsaný bodový odhad trendu $T_t = 1,793911 + 0,351623t - 0,018442t^2 + 0,000317t^3$ u celkové pojištěnosti má i nadále klesající charakter. Pro rok **2014** je bodový odhad u pojištěnosti **3,985 %** (pojištěnost se může pohybovat s 95 % pravděpodobností mezi hodnotou 3,575 % a 4,395 %), na rok **2015** je odhad **3,980 %** (s 95 % je hodnota mezi 3,389 % a 4,571 %) a na rok **2016** **3,979 %** (intervalový odhad je mezi 2,701 % a 5,257 % s 95 % pravděpodobností). Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot z **96,65 %** (Index korelace I) a změna celkové pojištěnosti je ovlivněna trendem z **93,42 %** (Index determinace I^2). Zvolená funkce velmi dobře vystihuje vývoj.

Budoucí trend u pojištěnosti v oblasti životního pojištění je vyjádřen bodovým odhadem $T_t = 0,335862 + 0,159119t - 0,005367t^2 + 0,000065t^3$ a má i nadále mírně rostoucí charakter. Pro rok **2014** je bodový odhad u pojištěnosti **1,891 %** (pojištěnost se může pohybovat s 95 % pravděpodobností mezi hodnotou 1,609 % a 2,172 %), na rok

2015 1,912 % (s 95 % mezi 1,507 % a 2,316 %) a na rok **2016** je **1,931 %** (intervalový odhad je mezi 0,830 % a 3,032 % s 95 % pravděpodobností). Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot z **97,09 %** (Index korelace I) a změna pojištěnosti v oblasti životního pojištění je ovlivněna trendem z **94,26 %** (Index determinace I²). Zvolená funkce velmi dobře vystihuje vývoj.

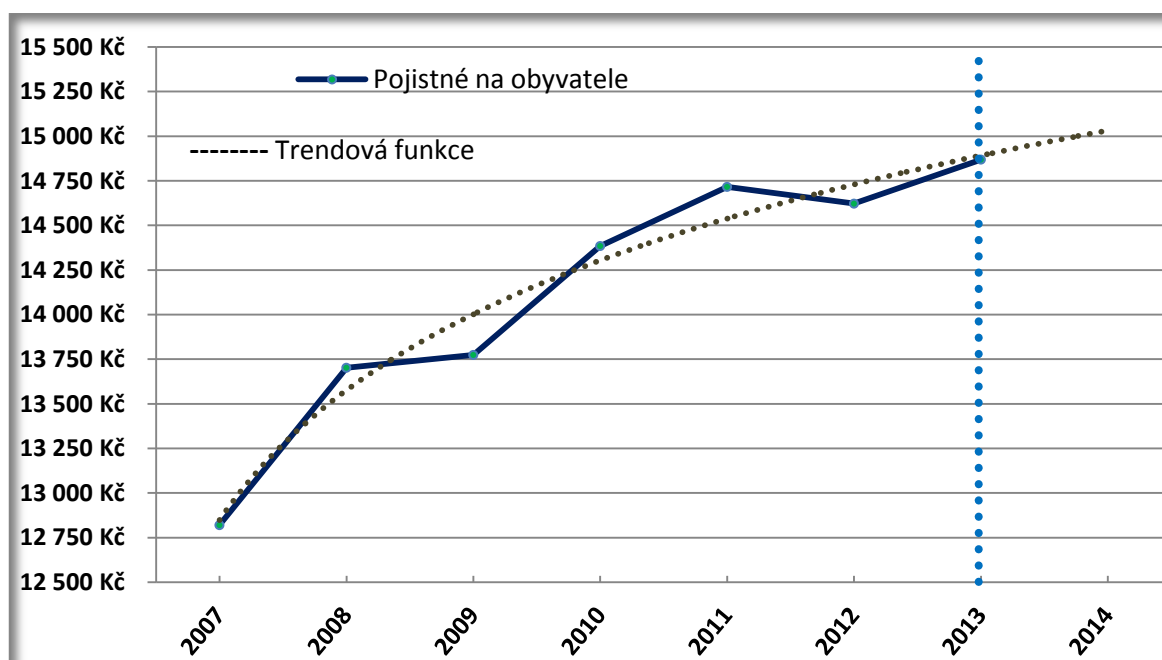
Pojištěnost v oblasti neživotního pojištění má trendovou funkci nastíněnou pomocí $T_t = 1,458050 + 0,192503t - 0,013075t^2 + 0,000253t^3$ kde vychází trend jako mírně klesající. V roce **2014** je dopočtená bodová hodnota pojištěnosti **2,102 %** (s 95 % je odhadnutá hodnota v intervalu mezi 1,903 % a 2,301 %). V roce **2015** je odhad na **2,077 %** (intervalový odhad je 1,792 % a 2,362 %). Pro rok **2016** to vychází na **2,058 %** (s pravděpodobností na 95 %, že skutečná hodnota bude mezi 1,604 % a 2,512 %). Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot z **93,34 %** (Index korelace I) a změna pojištěnosti v oblasti životního pojištění je ovlivněna trendem z **87,13 %** (Index determinace I²). Zvolená funkce dobře vystihuje vývoj.

5.5.4 Vývojové tendence předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v ČR

Tento ukazatel pojistného trhu se v průběhu sledovaných let mírně zvyšoval, kromě roku 2012 kdy je meziroční změna v pojistném na jednoho obyvatele -0,64 %. Průměrný koeficient růstu využitý pro charakteristiku této časové řady je 0,0253 a určuje průměrný procentuální meziroční nárůst objemu předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v České republice. Průměrné tempo růstu je tedy 2,53 %. Zatímco předepsané pojistné na jednoho obyvatele vykazuje ve sledovaném období vzestupnou tendenci (kromě roku 2012) jak dokládá graf číslo 20, ukazatel pojištěnosti, který byl zmiňován v minulé kapitole, má trend opačný a podléhá větším výkyvům. Tento trend je způsobený rychlejším i pomalejším růstem HDP. Jednotlivé hodnoty předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v čase byly přepočteny kurzem ČNB daného roku na jeden USD (Americký dolar). Z důvodu časové změny kurzu, která ovlivňuje přepočty pojistného na jednoho obyvatele v ČR na české koruny, je vypočten bodový i intervalový odhad trendu pouze pro rok 2014 (vývoj kurzu ČNB v roce 2014 je předvídatelný a byl stanoven na 20,7575 Kč za jeden USD). Pomocí analýzy časové řady odhadu trendovou logaritmickou funkcí $T_t = 12848,30 + 1050,06 \ln(t)$, je patrné, pokud na trhu nedojde k žádným změnám, že budoucí vypočtený trend má rostoucí tendenci. Z důvodu výše indexu determinace je

použita pro výpočet logaritmická funkce. Pro rok **2014** je budoucí odhad **15 031, 85 Kč** a s 95 % pravděpodobností je hodnota v intervalu mezi 14 779,18 Kč a 15 284,52 Kč. Logaritmická trendová funkce odpovídá vývoji hodnot z **98,13 %** (Index korelace I) a změna předepsaného pojistného na jednoho obyvatele je ovlivněna trendem z **96,31 %** (Index determinace I^2). Zvolená funkce velmi dobře vystihuje budoucí vývoj.

Graf číslo 20: Vývojová tendence ukazatele předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v ČR v letech 2007 – 2014 (v Kč)

ZDROJ: vlastní zpracování z dat Swiss Re publikací *Sigma World insurance* za jednotlivé roky [on-line] Dostupné z WWW: www.swissre.com a ČNB [on-line] Dostupné z WWW: www.cnb.cz

5.5.5 Vývojové tendence škodovosti v ČR

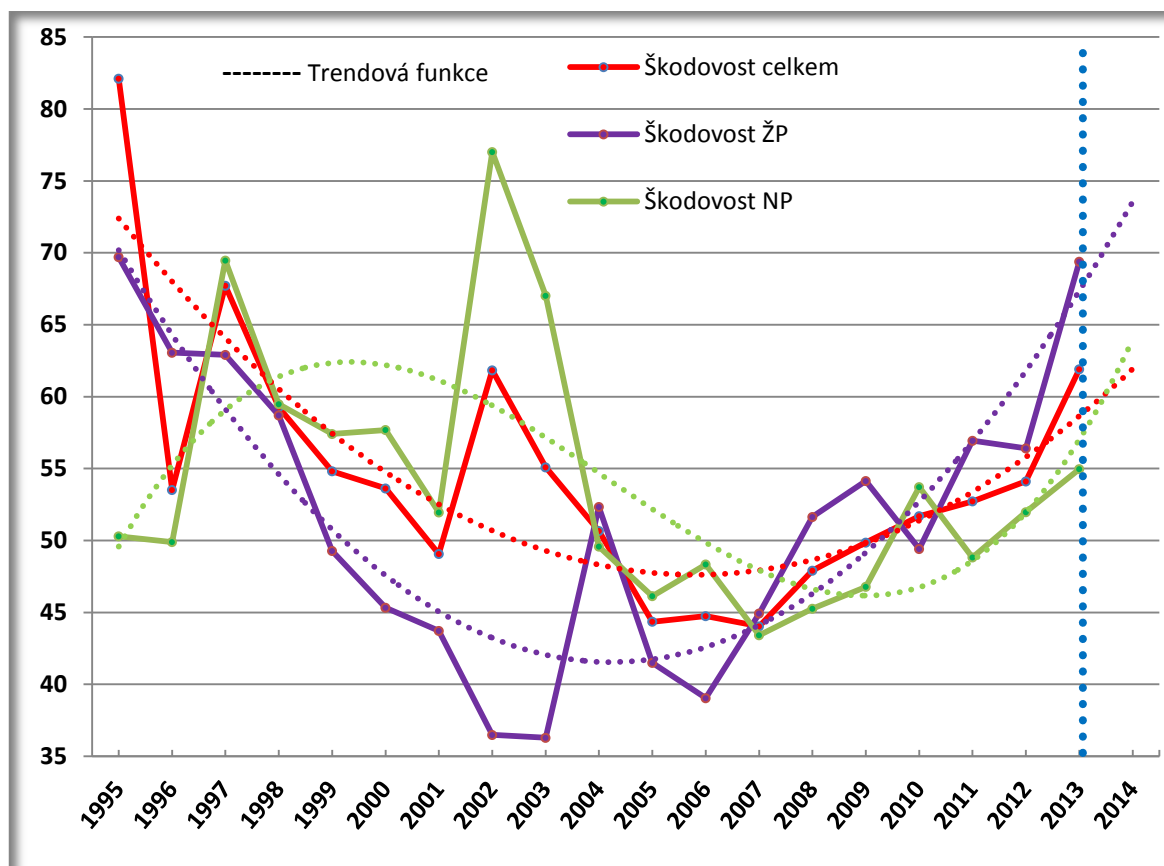
Kvalitativním ukazatelem analýzy úrovně českého pojistného trhu je i škodovost, která je vypočtena, jako poměr předepsaného pojistného k výši vyplaceného pojistného plnění. Hodnota je uváděna v procentech a říká kolik procent předepsaného pojistného, musí pojišťovací společnosti vyplatit ve formě plnění v určitém období, tj. kolik procent z přijatého pojistného dělá pojistné plnění, a proto je tento ukazatel důležitý převážně pro pojistitele. Pokud by došlo k 100 % hodnotě škodovosti, znamenalo by to chybně nastavené riziko v souvislosti s výší pojistného. Ideální stav by byl co nejmenším

procentem škodovosti pro pojišťovací instituce, z důvodu zajištění rezerv pro vlastní činnost a generování zisku. Graf číslo 21 udává vývoj celkové škodovosti a škodovosti v oblasti životního a neživotního pojištění od roku 1995. Data k tomuto grafu jsou součástí přílohy. Jelikož bodová hodnota odhadnutá z trendové funkce a celý vývoj samotný je hodně závislý na možnosti katastrof (tedy náhodné složce) je vypočten trend pouze za rok 2014 i s intervalovou spolehlivostí 95 %. Ve sledovaném období se hodnota škodovosti nedostala nikdy přes 100 % a značí to dobře odhadnutý vývoj rizika pojišťovacích společností v jednotlivých sektorech. Samotný vývoj škodovosti má kolísavý průběh během let. Například v roce 1997 a 2002 je výkyv největší, který souvisí s ničivými povodněmi z těchto roků. V závěru sledovaného období dochází k nárůstu škodovosti z důvodu poklesu dynamiky samotného růstu předepsaného pojistného. Na základě analýzy časových řad a za předpokladu neměnné situace na pojistném trhu v oblasti neživotního i životního pojištění je popsán trend pomocí trendové kvadratické funkce a polynomu třetího stupně. Trendy u všech tří zkoumaných veličin mají budoucí rostoucí tendenci. Naznačený bodový odhad trendu celkové škodovosti pomocí kvadratické funkce $T_t = 77,19572 - 5,01397t + 0,21253t^2$ má hodnoty pro rok 2014 61,930 % (intervalový odhad je mezi 52,365 % a 71,495 %). Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot ze 79,43 % (Index korelace I) a změna celkové škodovosti je ovlivněna trendem z 63,09 % (Index determinace I²). Zvolená kvadratická funkce dostatečně vystihuje budoucí vývoj.

V oblasti životního pojištění má škodovost pro rok 2014 hodnotu 73,564 % (intervalový odhad je mezi 65,984 % a 81,144 %) a je vypočtena pomocí kvadratické funkce, která má tvar $T_t = 76,72520 - 6,87341t + 0,33577t^2$. Trendová funkce odpovídá vývoji hodnot z 90,35 % (Index korelace I) a změna škodovosti v oblasti životního pojištění je ovlivněna trendem z 81,64 % (Index determinace I²). Zvolená kvadratická funkce docela dobře udává budoucí vývoj.

Škodovost pro další období v oblasti neživotního pojištění je odhadnuta trendovou funkcí ve tvaru $T_t = 41,93856 + 8,70178t - 1,10540t^2 + 0,03627t^3$ (polynom třetího stupně). Pro rok 2014 je odhad 63,979 % (hodnota skutečné škodovosti se může pohybovat s 95 % pravděpodobností mezi 46,148 % a 81,811 %). Zvolená funkce odpovídá vývoji z 64,92 % (Index korelace I) a změna škodovosti v oblasti neživotního pojištění je ovlivněna trendem ze 42,15 % (Index determinace I²). Zvolená funkce ne zcela dostatečně vystihuje budoucí vývoj hodnot.

Graf číslo 21: Vývojová tendence ukazatele škodovosti v ČR v letech 1995 – 2014 (v %)

ZDROJ: ČAP, vlastní zpracování

5.5.6 Zhodnocení vývoje pojistného trhu v České republice

Na začátku devadesátých let pomocí změny legislativního rámce a transformace došlo k zakládání nových pojišťovacích institucí, k jejich větší konkurenci a tím i lepší nabídce v podobě rozšiřování pojistných služeb a produktů ekonomickým subjektům. Do roku 2013 se počet pojišťoven působících na trhu více než zdvojnásobil a velký vliv mají i společnosti se zahraniční spoluúčástí tj. se zahraničním kapitálem. Vývoj na trhu ovlivnil i vstup ČR na evropský jednotný pojistný trh v roce 2004, kdy se nabídka u nás pojistných služeb ještě více rozrostla. Hospodářské výsledky jednotlivých pojišťovacích institucí až na výjimku vykazují zisky. Obecně lze říci, že náš trh je koncentrovaný, kde působí několik pojišťovacích institucí, které si rozdělují trh. Na začátku transformace například nejsilnější pojišťovna na trhu Česká pojišťovna zaujímala 90 % podíl. V roce 2013 je její podíl z pohledu objemu předepsaného pojistného na hodnotě skoro 25 %. Úroveň pojistného trhu je popsána pomocí několika ukazatelů.

Předepsané pojistné v letech 1991 - 2003 má rostoucí trend. V těchto letech měl

průměrný koeficient růstu využitý pro charakteristiku této časové řady hodnotu 0,181 (což je průměrné tempo růstu 18,1 %), ten určuje průměrný procentuální meziroční nárůst objemu celkového předepsaného pojistného pro toto období. Od roku 2004 následuje období snížení dynamického růstu až do roku 2010. Průměrný koeficient je 0,052 pro toto období (průměrné tempo růstu je 5,2 %). V letech 2011 až 2013 vystřídal meziroční růst - klesající meziroční pokles. Jednotlivé oblasti je nutné zanalyzovat. V České republice tradičně vede neživotní pojištění nad tím životním již od raných začátků vývoje pojistného trhu. Neživotní pojištění představuje řešení ke krytí rizik spojených převážně s majetkem. Proto bylo mezi společnostmi tolik oblíbené, jelikož dříve rizika spojená s životními jistotami kryl převážně štědrý sociální státní systém. Po revoluci se sociální systém změnil a dlouhodobě vyvíjel, a proto se do podvědomí obyvatel dostává i životní pojištění, kdy se lidé zabezpečují pro případ nečekané události spojené s jejich životem.

Pro předepsané pojistné v oblasti životního pojištění platí, že od roku 1991 je trend vývoje rostoucí. V posledních letech od roku 2011 je stagnace či nepatrný meziroční pokles růstu. Legislativní změny v podobě daňové státní pobídky soukromého životního pojištění na začátku tohoto století zvýšily v průběhu let zájem o tento produkt i meziroční růst. Časem se zájem vytratil i díky novým nástrojům k zajištění rizik. Přesto předepsané pojistné v oblasti životního pojištění má největší podíl na rostoucím trendu celkového pojistného v průběhu let. Na tom se podílel především zájem o pojištění spojené s investováním, jako forma spoření s pojištěním.

Běžně placené pojistné se z dlouhodobého hlediska vyvíjí pozitivním rostoucím trendem a je pro stabilní zdravé pojistné prostředí důležité, jelikož tvoří stabilní základ pro rozvoj pojistného trhu. Na konci roku 2012 došlo ke zrušení diferenciací pojistného dle pohlaví a očekával se převážně zájem ze strany žen o pojištění před tímto avizovaným zrušením, z důvodu zvýšení cen za tyto produkty. Meziroční změna v roce 2012 proti roku 2011 je -0,24 % a nenaznačuje vyšší zájem o životní pojištění zejména ze strany žen.

Zavedením II. a III. pilíře českého důchodového systému (důchodové reformy) mělo poptávku po produktech zaměřených na spoření na stáří, tedy i životní pojištění, více zviditelnit a zvýšit tak zájem o něj. Špatnou informovaností i některými spory politiků, byl celý projekt neúspěšný a pouze přilákal spotřebitele k III. pilíři doplňkovému penzijnímu spoření díky státní podpoře.

Předepsané pojistné v oblasti neživotního pojištění v letech 1991 - 2009 má po celé období rostoucí pozitivní trend, i když meziroční změny jednotlivých hodnot byly pod úrovní oblasti životního pojištění. Na začátku tohoto století došlo k zavedení povinného ručení jako produktu neživotního povinného smluvního pojištění. To mělo za následek zvýšení předepsaného pojistného v oblasti neživotního pojištění. Vývojem i konkurencí na trhu se cena za toto pojištění a i celkové předepsané pojistné neživotního pojištění snižuje. Od roku 2010 došlo k poklesu předepsaného pojistného vlivem celkové ekonomické situace na finančních trzích i právě nepříznivým vývojem na trhu právě s motorovými vozidly (povinné ručení a havarijní pojištění), kde se tento produkt v některých případech stává pro pojišťovny i ztrátovým. Stagnace podnikatelského pojištění z dlouhodobého hlediska, z důvodu klesajících sazeb, se projevuje na celkovém předepsaném pojistném. U pojištění majetku se vlivem živelných pohrom, které zasáhly v některých obdobích ČR, zvýšilo předepsané pojistné za tento produkt. Došlo ke zvýšení sazeb pojistného i celkové poptávce po pojistné ochraně.

Vývoj životního a neživotního pojištění mění poměr mezi těmito oblastmi. Úroveň pojistného trhu životního pojištění se dlouhodobě měnila a v roce 2013 je poměr 45,7 : 54,3 ve prospěch neživotního pojištění. V porovnání s evropským a světovým trhem ČR stále zaostává v tomto poměru, který by měl být 60 : 40 ve prospěch životního pojištění.

Vývoj vyplaceného pojistného plnění má dlouhodobě rostoucí trend. Průměrný koeficient růstu za roky 1995 až 2013 je 0,093 (průměrné tempo růstu pak 9,3 %). Vyplacené pojistné plnění se ve sledovaném období téměř zpětinasobilo.

Podíl předepsaného pojistného na HDP (pojištěnost) má v letech 1995 až 2003 rostoucí trend, ale pak se vývoj obrátil od roku 2004 a pojištěnost začala klesat. Opětovný růst začal opět až po roce 2007. Období od roku 2010 má stagnující až klesající vývoj hodnot pojištěnosti. Celková pojištěnost do budoucna bude klesat dle odhadnutého trendu pomocí trendové funkce.

Poměr mezi vyplaceným plněním a předepsaným pojistným (škodovost) se vyvíjela velmi dynamicky do roku 2007. Největší výkyvy byly po období ničivých živelných katastrofách, které již byly zmíněny. Od roku 2008 má celková škodovost rostoucí přiměřený trend bez větších dramatických výkyvů.

Vývoj předepsaného pojistného na jednoho obyvatele se v dlouhodobém horizontu vyvíjel mírným růstem po celou dobu po roce 1991. Proti evropskému pojistnému trhu má stále velmi značné rezervy a zaostává za evropským průměrem.

5.6 Analýza výsledků dotazníkového šetření

Výběrová data jsou získána na základě dotazníkového šetření od dotazovaných respondentů. Dotazován byl náhodný výběr lidí na pobočce České pošty v Praze 10 s adresou Počernická 518/55 v období od 6. 10. 2014 do 10. 11. 2014. Nashromážděno je celkem 136 dotazníků, ale z důvodu neúplného vyplnění bylo šest vyřazeno. Výběrový soubor je zpracován od 130 dotazovaných klientů formou osobního rozhovoru tazatele s respondentem. Otázky dotazníkového šetření i s vyhodnocenými daty jsou součástí přílohy. Cílem dotazníkového šetření je zjištění závislosti u některých odpovědí, zda existují preference podle pohlaví či rodinného stavu. Tématem šetření je životní pojištění a jeho využívání u fyzických osob. Dotazníkové šetření se zaměřuje jen na životní pojištění z důvodu kapacitní úspory času při dotazování a zavádějících odpovědí u neživotního pojištění, jelikož k neživotnímu pojištění patří povinné ručení i pojištění majetku, které má většina z nás ať jedno či druhé nebo oboje.

Životní pojištění jako produkt, který má své výhody pro každého z nás. Jednotlivci hodnotí kladně pojištění jako krytí rizika, investiční nástroj i jako spoření na stáří. Pro společnost jsou výhody v podobě přínosů pro státní rozpočet díky zdanění výnosů pojišťoven, jako doplněk státního důchodového pojištění, tlumení inflace díky odkladu spotřeby prostřednictvím placení pojistného či výhodný střednědobý až dlouhodobý zdroj investic získaných z úspor sdružených v technických rezervách.

Předpokladem je, že se jednotlivé skupiny od sebe liší v preferencích na životní pojištění. U testovaných hypotéz je hladina významnosti 5% ($\alpha = 0,05$). Do dotazníku byly zařazeny i identifikační otázky, které rozdělují jednotlivé respondenty na skupiny. Mezi otázky patří určení pohlaví, věku, vzdělání, rodinného stavu i příjmové možnosti respondentů. V dotazníku je to otázka číslo 8 až 11.

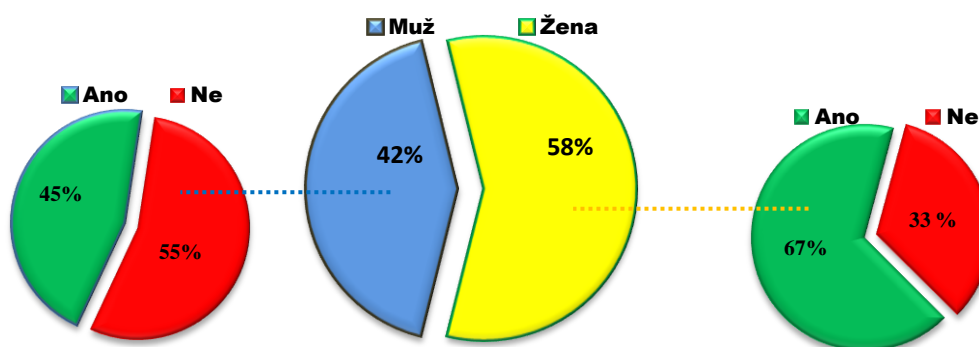
Grafická analýza dat

V celkovém dotazníkovém šetření odpovídalo 75 žen (58 % z celkového výběrového souboru) a 55 mužů (42 %) z počtu 130 dotazovaných.

A) OTÁZKA č. 1 (Identifikace respondentů podle uzavřeného životního pojištění)

Ze 130 účastníků dotazníkového šetření odpovědělo, zda mají smlouvu o životním pojištění 75 ano (58 %) a 55 ne (42 %). Zajímavé je, že 58 % (75 účastníků šetření) má uzavřenou smlouvu na některý typ životního pojištění a naopak nemá 42 % (55 dotázaných). Porovnáním pohlaví je patrné, že více založených smluv s životním pojištěním mají ženy, jak dokládá graf číslo 22. Celkem 67 % žen má nějaký produkt životního pojištění. U mužů je to jen 45 %. Ženy zřejmě mají silnější tendenci k zabezpečení své rodiny nebo sebe proti hrozcím rizikům než muži. Z nepojištěných žen 72 % přemýšlí o založení životního pojištění.

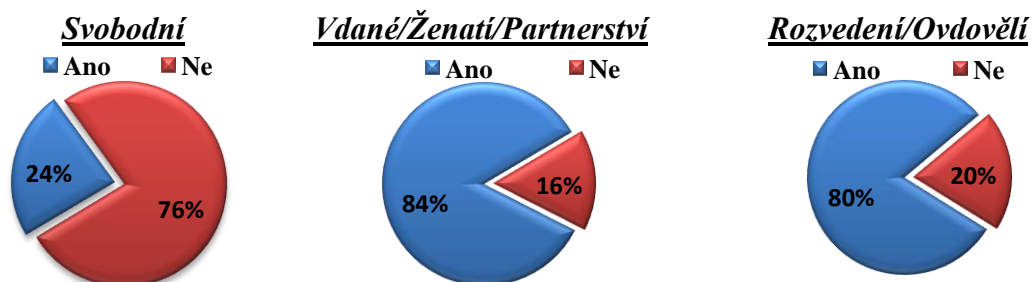
Graf číslo 22: Procentuální podíl odpovědi (zda má životní pojištění) rozdělený podle pohlaví (v %)

ZDROJ: Vlastní zpracování

Pokud srovnáme jednotlivé odpovědi mezi pojištěnými u rodinného stavu je zajímavé, že 76 % odpovědí, že ještě nemají životní pojištění, zakroužkovali svobodní lidé. To popisuje graf číslo 23. Naopak lidé v nějakém svazku (manželství nebo partnerství) sdělili, že v 84 % pojištění mají, což svědčí o tom, že pojištění uzavírá spíše zodpovědná a konzervativní část českého obyvatelstva. Na otázky ohledně životního pojištění odpovídali různé věkové skupiny (nejvíce jich bylo v produktivním věku s dostatečným příjmem). Věk ani příjem nikterak do rozdělení podle pohlaví a rodinného stavu nezasáhli.

Graf číslo 23: Procentuální podíl odpovědi (zda má životní pojištění) rozdělený podle rodinného stavu (v %)

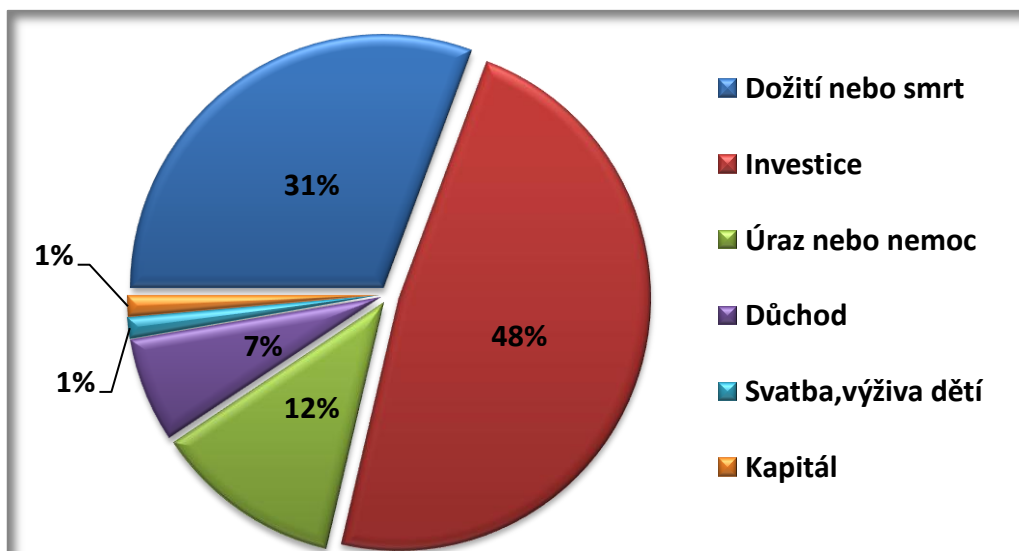

ZDROJ: Vlastní zpracování

B) OTÁZKA č. 2 (Typ životního pojištění)

75 respondentů, kteří mají nějaký typ životního pojištění, měli v otázce č. 2 sdělit, o jaký typ životního pojištění se jedná. Graf číslo 24 znázorňuje získané odpovědi. Z celkového počtu 75 dotázaných nejvíce hlasů získalo pojištění spojené s investicemi. Pokud tyto odpovědi srovnáme se skutečným rozdělením trhu životního pojištění, které bylo uvedeno v kapitole číslo 5.1.4 v roce 2013, dojdeme skoro ke stejné struktuře rozdělení pojistného trhu dle produktů. Odpovědi se shodovali s celorepublikovým průměrem.

Graf číslo 24: Procentuální podíl názorů respondentů jaký typ pojištění využívají (v %)

ZDROJ: Vlastní zpracování

C) OTÁZKA č. 3 (Důvod založení životního pojištění)

V otázce číslo 3 měli pojištění určit, z jakého důvodu si vybrali právě založení životního pojištění. Z odpovědí, je patrné, že respondenti uvažují tak, že by v případě nečekané události měli nějakým způsobem zabezpečit ostatní členy rodiny nebo i sebe samé. Nejčastějším impulzem pro založení je ze 47 % narození dítěte, z 37 % sňatek a ze 14 % pořízení hypotéky či financování bydlení. Ve stejném pořadí impulzů odpovědělo na tuto otázku 27 žen (dítě), 21 žen (sňatek) a 1 žena (hypotéka). U mužů byly odpovědi v tomto počtu 8 mužů (dítě), 7 mužů (sňatek) a 9 mužů (hypotéka). Z toho lze usuzovat, že ženám více záleží na rodině a mají větší sociální citění, proto častěji zakládají pojištění.

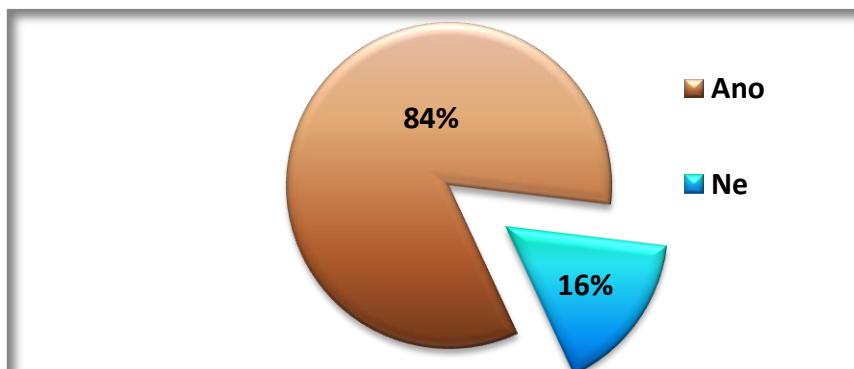
D) OTÁZKA č. 4 (Dostatečnost pojištění)

Otázka číslo 4 se zaměřuje na zjištění, zda je pro pojištěného dostatečným zajištěním jich a jejich blízkých v případě nenadálých životních situací právě životní pojištění nebo zda mají alternativní způsob zajištění. 60 % bere životní pojištění jako dostatečným zajištěním proti rizikům a nic jiného založeného nemají. Naopak - nebere jako dostatečné zajištění 40 % životní pojištění. Ženy berou ze 40 % a muži jen z 27 %.

E) OTÁZKA č. 5 (Podporovatelnost životního pojištění)

Graf číslo 25 znázorňuje procentní podíl odpovědí, zda stát by měl více podporovat životní pojištění. 109 respondentů (z toho 59 žen a 49 mužů) se shodlo, že by měl, zřejmě jim současná podoba nestačí. Na druhé straně, že podpora je dostatečná, odpovědělo jen 21 dotázaných (z toho 16 žen a 6 mužů). Doporučením pro stát či pojišťovací společnosti by měla být úprava stávajícího životního pojištění, aby bylo pro společnost více zajímavé. V případě, když slouží i jako alternativa k zabezpečení na stáří.

Graf číslo 25: Procentuální podíl názorů respondentů k dostatečné podpory státu (v %)

ZDROJ: Vlastní zpracování

F) OTÁZKA č. 6 (Názory respondentů na dostatečnou podporu životního pojištění)

84 % lidí z výběrového souboru si myslí, že stát nedělá dost pro podporu životního pojištění a měli by pár nápadů jak to zlepšit. 61 % dotázaných by chtělo státní podporu i k životnímu pojištění tj. každý měsíc či rok by stát přispíval určitou částkou. 28 % se domnívá, že zvýšení daňové úlevy by pomohlo k většímu zájmu o tento produkt. Zbytek dotázaných se dělí na dva tábory. Jedni by chtěli, aby zaměstnavatelé povinně přispívali pojištěným na založenou smlouvu a druzí by chtěli, aby za ně životní pojištění platil přímo stát. To si myslí 5 % dotazovaných.

G) OTÁZKA č. 7 (Pořízení si pojištění v budoucnosti)

V otázce číslo 7, zda přemýšlíte o tom, že si v nejbližší době životní pojištění pořídíte (z odpovědí, které ještě nemají životní pojištění tj. 55 dotázaných), ženy odpověděly v 72 %, že přemýšlí o pořízení životního pojištění. Nepojištění muži uvažují jen ve 40 %.

H) OTÁZKA č. 8 až 11 (Identifikační otázky)

Otázky číslo 8 až 11 jsou otázky zjišťovací a důležité pro toto dotazníkové šetření. Bylo nutné jednotlivé respondenty oddělit podle pohlaví, rodinného stavu, vzdělání, věku či příjmu, aby se dali jednotlivé skupiny analyzovat blíže.

Analýza kvalitativních znaků

Pomocí metody analýzy kvalitativních znaků se určuje závislost nebo nezávislost mezi dvěma otázkami a to na celý základní soubor.

H_0 : Rodinný stav nemá vliv na založení ŽP

Důležitá otázka je, zda životní pojištění preferují více lidé svobodní, v manželství či rozvedení, anebo zda jejich preference byly zcela náhodné. Do výpočtu závislostí jsou zahrnuty otázky číslo 1 a 8. Celý výpočet je součástí přílohy. Na hladině významnosti 0,05 nulovou hypotézu o nezávislosti můžeme zamítnout. Založené či nezaložené životní pojištění souvisí s rodinným vztahem klienta a jeho preferencemi. Pomocí Pearsonova koeficientu a Urbach-Čuprova koeficientu kontingence je určena síla závislosti. Na základě charakteristiky koeficientů lze klasifikovat závislost jako střední.

H₀: Pohlaví nemá vliv na typ založeného ŽP

Do výpočtu závislosti jsou zahrnuty otázky číslo 0 a 2. Celý výpočet je součástí přílohy. Na hladině významnosti 0,05 nulovou hypotézu o nezávislosti můžeme zamítnout. Pomocí Pearsonova koeficientu a Urbach-Čuprova koeficientu kontingence je určena síla závislosti. Na základě charakteristiky koeficientů lze klasifikovat závislost jako slabou. Pohlaví člověka má vliv na typ životního pojištění, které si založí. Bylo zjištěno, že existují rozdíly v preferencích mezi ženami a muži. Podrobnějším hodnocením znaků například znaménkovým schématem odchylek by bylo dále možné určit kombinaci znaků, která největší měrou výsledek ovlivňuje.

5.7 Perspektivy pojistného trhu v ČR

Česká republika jako člen EU, na základě vypočteného trendu jednotlivých ukazatelů úrovně trhu pro další období, by se měla i nadále přibližovat úrovni evropského i světového pojistného trhu. Dle vypočtených hodnot a nastínění budoucího trendu lze říci, že celkový objem předepsaného pojistného pro léta 2014 až 2016 počítá s poklesem u toho ukazatele. Předepsané pojistné v oblasti životního pojištění má optimističtější výhled. Očekává se růst, i když jen mírný. Naproti tomu v oblasti neživotního pojištění je prognóza strmějšího propadu. Na prognózu ve sféře životního pojištění by mohlo negativně působit rozhodnutí z roku 2014 o změně zákona o daních z příjmů. Klienti pojišťovacích institucí se musejí rozhodnout, zda smlouva zůstane nadále s daňovými výhodami bez možností průběžných výběrů či zůstane s možností mimořádných výběrů v době trvání smlouvy tj. v „nedaňovém režimu“. Klienti nebudou moci část zaplaceného pojistného ročně odpočítat od svého příjmu jako daňově uznatelnou položku. Za smlouvu, na kterou přispívá zaměstnavatel, je možné momentálně získat úsporu na dani z příjmu ročně až 3 300 Kč. Zaměstnavatel může mít na takovéto smlouvě roční zvýhodnění až 10 200 Kč, jako úsporu za odvod na zdravotní a sociálním pojištění za zaměstnance. Původní návrh Ministerstva financí ČR byl, že se úplně zruší daňové podpory pro životní pojištění. Záměrem je zamezit zneužívání soukromého pojištění jako dalšího příjmu zaměstnance bez povinnosti zaměstnavatele odvádět sociální a zdravotní pojištění za tuto položku. Trend v oblasti životního pojištění, kdy klienti pojišťovacích společností dávají větší přednost produktům se zhodnocením jejich vložených peněz, se pravděpodobně nebude v nejbližší budoucnosti měnit. Oblibu životního pojištění a jeho preference u některých

skupin obyvatelstva řeší dotazníkové šetření v předešlé kapitole této diplomové práce. Dle odpovědí na toto téma je zřejmé, že nasycenost trhu není úplná a ještě je zde množství lidí, kteří nemají založené životní pojištění v jakékoliv formě. Preference po jednotlivých produktech se odvíjí podle pohlaví i rodinného stavu, jak bylo doloženo. Doporučením pro pojišťovací společnosti je zacílení na určité skupiny obyvatelstva s individuální nabídkou. Ne vždy jsou jednotlivé produkty životního pojištění vhodné pro všechny skupiny.

Pokud srovnáme celkové vybrané předeepsané pojistné členů ČAP (trend je klesající) s vývojem vyplaceného pojistného plnění, pak je zde opačný trend jak dokládají vypočtené hodnoty uvedené v předešlých kapitolách. U pojistného plnění se předpokládá meziroční růst s prognózou do roku 2016. Na tento trend mají vliv převážně chystané změny jak v životním, tak i v neživotním pojištění. Od 1. 1. 2014 došlo k novele Občanského zákoníku a k revoluci ohledně sféry odškodňování újmy na zdraví a ztížení společenského uplatnění. Například u povinného ručení se výplata průměrné škody čtvrtletně zvýšila v roce 2014, z důvodu soudních rozhodnutí, a předpokládá se dvojnásobný meziroční nárůst. I v dalších obdobích dojde se vši pravděpodobností k růstu vyplacených pojistných škod.

Škodovost jako další kvalitativní ukazatel, který říká kolik procent předeepsaného pojistného, musí pojišťovací společnosti vyplatit ve formě plnění v určitém období, má také rostoucí trend vypočtený z trendové funkce u celkové, životní i neživotní škodovosti. Pojišťovací společnosti, důvodem zrušení povinnosti placení příspěvků nepojištěných řidičů do garančního fondu České kanceláře pojistitelů v oblasti autopojištění, budou v budoucnu pravděpodobně tento fond doplňovat. Zvýšené náklady za tuto činnost samozřejmě promítnou do tarifní sazby povinného ručení, i když vysoká konkurence na trhu skokové zvýšení pojistného příliš nedovoluje.

Pojištěnost vyjadřuje poměr předeepsaného pojistného na HDP. Celková pojištěnost, dle vypočtených hodnot, v letech 2014 až 2016 by měla mírně klesat. Stejně tomu je i u pojištěnosti v oblasti neživotního pojištění. U životního pojištění má pojištěnost mírnou rostoucí tendenci do budoucna.

Předeepsané pojistné na jednoho obyvatele očekává v roce 2014, dle trendové funkce, nárůst zaplaceného pojistného. Jelikož je tento ukazatel závislý na vývoji měnového kurzu k Americkému dolaru či Euru pro danou zemi, je prognóza pro ČR

vypočtena jen pro rok 2014. Předpokladem je, že i nadále bude tento ukazatel růst s ohledem na ekonomický vývoj v dalších letech u nás a ve světě.

Podíl životního pojištění na předepsaném pojistném je v ČR nižší než podíl neživotního pojištění, i když tento trend se z dlouhodobého hlediska mění a předpokládá se, že se bude podíl životního pojištění zvyšovat jako je to na evropském i světovém trhu. Záleží na celé koncepci důchodových opatření vlády, zda zahrnou i pojištění jako prioritu. V neposlední řadě růst pojištěnosti u nás je závislý i na marketingové strategii jednotlivých pojišťovacích subjektů, jak dokážou spotřebitele oslovit.

Na vývoj českého pojistného trhu u nás budou mít vliv i evropské směrnice, hlavně z pohledu legislativního. Mělo by výhledově dojít od roku 2016 k zakotvení směrnice Solvency II do české legislativy a snad i ke schválení jako takové směrnice o regulaci zprostředkování v pojišťovnictví IMD II. Novela zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích z dílny Ministerstva financí ČR, která vejde v platnost v roce 2014, nemá v sobě zakotveny všechny prvky chystané směrnice. Uvedení v praxi do českého práva bude mít za následek duplicitní implementační náklady a nutné změny již zavedených pravidel, díky schválené novele.

Na pojistném trhu, vzhledem k velkému počtu institucí a pojišťovacích makléřů všeho druhu, převládá silná konkurence jak v oblasti životního, ale i neživotního pojištění. Tento trend se výhledově měnit nebude. Na konkurenci na trhu vydělává především zákazník. Jednotlivé pojišťovací subjekty všestranně reagují na individuální potřeby každého z nás. Ke každému produktu nabízejí přidanou hodnotu například v asistenčním servisu nebo klientské péči všeobecně. Moderní technologie již pomáhají jak při sjednávání samotné pojistky, zajišťování servisu během pojistné doby, ale i při odstraňování případných pojistných škod například přes mobilní aplikace. Pokrok jde nezadržitelně kupředu a na to musí reagovat všichni, pokud na pojistném trhu chtějí přežít a nadále se rozvíjet.

5.8 Doporučení

Pokud se chováme zodpovědně, je nutné mít na paměti, že ne na všechny škody a rizika v životě stačíme sami. Jednou z možností je se na případná rizika pojistit a získat tak záruku, že v případě nenadálé situace je možné nalézt rozumné řešení. Pojistných produktů je na trhu nepřeberné množství a každý vyhovuje té dané skupině. Existují i alternativní nástroje ochrany před rizikem (například využití finančního zajištění nebo derivátů). Česká republika se dlouhodobě snaží přiblížit úrovni evropského pojistného trhu, kterého je i součástí. Každá země má svá specifika a své tradice ohledně pojištění. U nás od nepaměti převládal podíl a větší zájem o neživotní pojištění před tím životním. Díky demografickým změnám a větší informovanosti obyvatel dochází k rozšířenějšímu povědomí o investičních nástrojích nabízených k tradičnímu životnímu pojištění a možnostech zabezpečit se takto na stáří. Lidé proto více již využívají životní pojištění jako formu spoření volných finančních prostředků. Z dlouhodobého hlediska je tento aspekt důležitý pro růst pojistného trhu. Důležitý úkol k využití této budoucí potřeby obyvatel, spočívá na pojišťovacích společnostech i státu, aby vytvořily vhodnou marketingovou strategii. Vhodným produktem šitým na míru každému z nás věkově i cíleně, který bude přesně odpovídat jeho potřebám, větší a lepší informovaností společnosti, tj. intenzivní osvětou, je možné tohoto docílit, na základě i spolupráce s nejrůznějšími typy médií. Pojišťovací instituce by se měly vedle obecné informovanosti o užitcích a možnostech pojištění zaměřit i na zvyšování povědomí mezi obyvateli o odborné terminologii formou konkrétních a praktických příkladů včetně modelací. Cílem a strategií by měla být co největší otevřenost, srozumitelnost a kvalita předávaných informací k veřejnosti o potřebě pojištění v jakékoliv formě. V neposlední řadě, úspěch na trhu a získání nových spotřebitelů v oblasti životního nebo neživotního pojištění závisí na klientově orientaci všeobecně ve světě financí a celkovém ekonomickém vzdělání. Soustředění a finanční pomoc by se měla zaměřit na zvyšování finanční gramotnosti už od raného věku. Případné změny v oblasti sociálního zabezpečení mají také vliv na vývoj. V oblasti neživotního pojištění dochází vlivem vysoké míry koncentrace a konkurence k určité stagnaci na trhu. Ekonomickým vývojem, katastrofickými živelnými pohromami, událostmi způsobenými lidmi, větší poptávkou nebo nabídkou na pojistném trhu, se mění význam v čase jednotlivých pojistných produktů v oblasti neživotního pojištění. Růst nebo pokles trhu je závislý na tomto vývoji, na který by pružně měli reagovat pojišťovací

instituce. Vysoká konkurence na našem trhu vede společnosti k cenovým válkám mezi sebou a sráží ceny u některých produktů a služeb na minimum, na úkor provozních zisků společností. Žádná pojišťovna si nedovolí zdražit více, než dovoluje situace na trhu, jelikož český pojistný trh je saturovaný, ale i vyspělý a jak již bylo zmíněno i velmi konkurenční. Na této situaci na trhu těží především spotřebitel. V případě životního pojištění je problémem krátká životnost nových smluv, právě díky vlivem větší konkurence na trhu a zajímavým ohodnocením za uzavřenou novou smlouvu (provizím) pro zprostředkovatele. Dochází často k přepojišťování k jiným společnostem. Životní pojištění, jako důležitý nástroj finančního zabezpečení rodiny, je u nás stále podceňované a nevyužívá se tolik jako je to třeba v západní Evropě. Případná změna a pozitivní obrat ve vnímání obyvatelstva je především na straně pojišťovacích společností, případně i státu.

Pokud srovnáme míru pojištěnosti na různých trzích, je zřejmé, že u nás i s tímto ukazatelem zaostáváme za ekonomicky vyspělejšími zeměmi. Pojištěnost je ovlivňována psychologickými a sociologickými faktory a v neposlední řadě hlavně ekonomickým vývojem na finančních trzích. Díky důsledkům ekonomické finanční krize si společenské subjekty začínají uvědomovat míru důležitosti produktů zaměřených na právě krytí rizik. Vlivem ekonomické nestability na trhu a větší mírou regulace, samozřejmě i vlivem globalizace a liberalizace celkového finančního sektoru, dochází ke konsolidačním tendencím a expanzím za hranice vyčleněného prostoru. Na pojistných trzích dochází i vlivem konkurenčního boje k častým fúzím a akvizicím jednotlivých pojišťovacích a zajišťovacích subjektů. To se děje dlouhodobě i na našem pojistném trhu a pravděpodobně se toto do budoucna nezmění. Důležitou otázkou je i ochrana spotřebitele, zda je dostatečná. EU právě proto zavádí směrnice a nařízení, aby se zajistila stejná práva pro všechny na pojistném trhu. Stejná míra ochrany pro spotřebitele, ale i rovné podmínky mezi pojišťovacími subjekty a hospodářská soutěž za stejných podmínek na trhu. Důležitá je eliminace na minimum některých společností či subjektů, které využívají k boji o klienty i nekalé praktiky a tím zvyšují všeobecně nezáměr mezi občany o pojišťovací produkty či služby. Pro Českou republiku je důležité, aby i nadále upevňovala vnitřní pojistný trh a zajistila společně s ostatními zeměmi v Evropské unii, která je její součástí, vytváření společného trhu, z důvodu jednotné regulace v oblasti distribuce jednotlivých produktů, ochrany spotřebitele, stejných podmínek pro pojišťovací subjekty, stabilního růstu odvětví a samozřejmě stability celého pojistného trhu.

6 ZÁVĚR

Pojistný trh jako takový patří odedávna mezi dynamicky se rozvíjející odvětví finančního sektoru a zaujímá oprávněně své místo a postavení v rámci celé ekonomiky. Přizpůsobování se na změny ekonomické, legislativní, sociální či změny samotných rizik je důležité pro správné fungování samotného pojistného trhu. Důležitá je i samozřejmě rychlá a pružná reakce na aktuální změny. Podoba a struktura tohoto odvětví je ovlivněna různými faktory. Cílem diplomové práce bylo popsat dosavadní vývoj pojistného trhu v České republice v oblasti životního a neživotního pojištění na základě analýzy úrovně jednotlivých ukazatelů pojistného trhu. Srovnáním jednotlivých trhů v České republice, v Evropě a ve světě je možné posouzení vyspělosti českého pojistného trhu, podle ukazatelů předepsaného pojistného v oblasti životního a neživotního pojištění, pojistného na jednoho obyvatele a pojištěnosti. Za pomoci analýzy elementárních charakteristik časové řady byl zhodnocen jejich vývoj s ohledem na různé ovlivňující faktory a dle trendové funkce byl určen budoucí trend jednotlivých ukazatelů trhu v České republice. Výsledky dotazníkového šetření v oblasti životního pojištění slouží ke zjištění jeho oblíbenosti a preferencí u některých skupin obyvatelstva. Dosažené výsledky posloužili k formulaci doporučení a návrhů pro další vývoj tohoto odvětví. Zhodnocení jednotlivých ukazatelů je až po období transformace a liberalizace, tj. přechodu z centrálně řízené ekonomiky po roce 1989. Světový i evropský trh, kterého je ČR součástí, nelze považovat za homogenní, jelikož se v něm projevují markantní regionální rozdíly. Například západní Evropa má vyspělejší trhy než střední a východní část.

V České republice došlo v roce 2013 k meziročnímu mírnému růstu celkového předepsaného pojistného o 1,9 %. Pro srovnání v Evropě je růst o 6,3 % a ve světě o 0,6 % proti roku 2012. V oblasti životního pojištění došlo k meziročnímu poklesu o 0,6 % (v Evropě k růstu o 8 % a ve světě k poklesu o 0,5 %). Na trh s životním pojištěním v ČR se dostává mírná stagnace, i když dlouhodobě se oblast životního pojištění drží v kladných číslech, převážně díky jednorázovým placeným produktům. Počet nových smluv s jednorázovým pojištěním se navyšuje, ale naopak průměrná částka pojistného se snižuje a to vede ke stagnaci na trhu s tímto pojištěním. Všechny trhy s předepsaným pojistným v oblasti neživotního pojištění zaznamenaly v roce 2013 meziroční růst (v ČR + 4,2 %, v Evropě + 4 % a ve světě + 2,1%). Celková ziskovost v ČR se v roce 2013 zlepšila na trhu s životním a neživotním pojištěním, i když trh negativně ovlivnily nízké

úrokové sazby od finanční krize na výnosy z investování tj. návratnost investic, které jsou pro pojišťovny klíčové pro kumulaci zisků. V roce 2013 na světovém pojistném trhu celkové předepsané pojistné nepatrně vzrostlo proti minulému období, kde byl vyšší růst. Zpomalení bylo především z důvodu nižší poptávky po životním pojištění na ekonomicky vyspělých trzích, kdy předepsané pojistné v roce 2013 meziročně kleslo o 0,5 % a rok předtím o 0,2 %, proti minulým obdobím. Pojistné v oblasti neživotního pojištění na světovém trhu rostlo pomaleji, než tomu bylo v roce 2010 a 2011. Meziroční změna v přírůstku v roce 2013 je 2,1 %, zásluhou trhů v Číně a jihovýchodní Asii. Naproti tomu v roce 2013 evropský trh celkově i v oblasti životního pojištění v předepsaném pojistném zaznamenal meziroční nárůst objemu (celkově o 6,3 % a v sektoru životního pojištění až o 8 %), i když roky předtím zaznamenal meziroční poklesy objemu mnohem více než na světových trzích i přes slabý hospodářský růst. Zpomalení růstu v oblasti neživotního pojištění je obdobné jako vývoj na světovém trhu.

Předepsané pojistné na jednoho obyvatele v ČR v oblasti životního pojištění je skoro na stejné výši ročního objemu v roce 2013 jako pojistné ve světě. V oblasti neživotního pojištění je největší nárůst v částce v ČR, a to od roku 2000 do roku 2013 více než 3,4 krát. Evropský ani světový trh, takový násobek nedosáhl. Celkově v roce 2013 je hodnota předepsaného pojistného na jednoho obyvatele v ČR 760 USD, v Evropě 1 834 USD a ve světě 651 USD. ČR je nad světovým průměrem, ale na evropský trh má rezervu více jak dvojnásobek předepsaného pojistného na obyvatele.

Změna hodnot v pojištěnosti v sektoru životního pojištění se od roku 2000 příliš neudála a ani v neživotním sektoru nedošlo k významné změně. V roce 2013 je v ČR celková pojištěnost na 4 %, v Evropě na 6,8 % a ve světě 6,3 %. V roce 2000 byly hodnoty v pojištěnosti celkem v ČR 3,1 %, v Evropě 8,1 % a ve světě 7,9 %. V ČR se hodnota za sledované období celkově zvýšila, proti ostatním trhům, i když se stále v pojištěnosti vyspělým trhům dlouhodobě přibližujeme velmi pomalu a máme ještě co dohánět. Vývoj na jednotlivých pojistných trzích v jednotlivých zemích je ovlivňován různými faktory.

ČR má v některých ukazatelích dynamičtější vývoj než ostatní trhy, jak dokládají následující hodnoty. Průměrné tempo růstu u celkového předepsaného pojistného mezi lety 2007 a 2013 je pro ČR 3,7 %, Evropu -0,5 % a svět 2,3 %. U životního pojištění je to pro ČR 5,5 %, Evropu -1,5 % a svět 1,4 %. U neživotního pojištění ČR 2,4 %, Evropu 1 % a svět 3,4 %. Srovnáním poměru (bazický index) hodnoty roku 2013 k hodnotě roku 2007

u celkové pojištěnosti, pak v ČR je 1,08 (v Evropě 0,85 a ve světě 0,84). To značí o kladné změně (růstu) jen na českém trhu. Průměrné tempo růstu u předepsaného pojistného na jednoho obyvatele je pro léta 2007 až 2013 v ČR 3,1 %, Evropě - 1,1 % a ve světě 1,2 %. Celkově však stále ČR proti vyspělým trhům v celkovém srovnání zaostává. Pokud by se jim chtěla více přiblížit, je nutné neustále zlepšovat pojistné i ekonomické hodnoty naší země.

K vývoji v České republice dle vypočtených hodnot a nastínění budoucího trendu jednotlivých ukazatelů trhu lze říci, že celkový objem předepsaného pojistného pro léta 2014 až 2016 počítá s poklesem u toho ukazatele. Pro rok 2014 je bodový odhad objemu předepsaného pojistného 146,811 miliard Kč, pro rok 2015 je 141,966 miliard Kč a pro rok 2016 už jen 134,940 miliard Kč. Předepsané pojistné v oblasti životního pojištění má optimističtější výhled. Očekává se růst, i když jen mírný. Pro rok 2014 je bodový odhad objemu předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění 75,306 miliard Kč, na rok 2015 76,044 miliard Kč a na rok 2016 76,046 miliard Kč. Naproti tomu v oblasti neživotního pojištění je prognóza strmějšího propadu. Hodnoty pro rok 2014 jsou 71,506 miliard Kč, pro rok 2015 65,922 miliard Kč a pro rok 2016 jen 58,893 miliard Kč.

U vyplaceného pojistného plnění v ČR se předpokládá meziroční růst s prognózou do roku 2016. Pro rok 2014 je vypočten odhad na 94,403 miliard Kč, pro rok 2015 99,064 miliard Kč a pro rok 2016 103,684 miliard Kč. Na tento trend budou mít vliv chystané změny jak v životním, tak i v neživotním pojištění po roce 2014.

Kvalitativním ukazatelem analýzy úrovně českého pojistného trhu je i škodovost, která udává, kolik procent z přijatého pojistného dělá pojistné plnění. Vypočtený budoucí trend má rostoucí charakter i pro další období. Pro rok 2014 je vypočtena celková škodovost na 61,930 %. U životního pojištění je škodovost pro rok 2014 odhadnuta na 73,564 %. V oblasti neživotního pojištění pak pro rok 2014 na 63,979 %. Celkově škodovost i vyplacené pojistné plnění má rostoucí trend, což značí, že budoucí objemy vyplaceného plnění se budou i nadále zvyšovat v životním i neživotním pojištění.

Pojištěnost vyjadřuje poměr předepsaného pojistného na HDP. Celková pojištěnost v ČR, dle vypočtených hodnot, v letech 2014 až 2016 by měla mírně klesat. Stejně tomu je i u pojištěnosti v oblasti neživotního pojištění. U životního pojištění má pojištěnost mírnou rostoucí tendenci do budoucna. Pro rok 2014 je celková pojištěnost odhadnuta na 3,985 %, na rok 2015 pak 3,980 % a na rok 2016 3,979 %. V oblasti životního pojištění má bodový

odhad pro rok 2014 hodnotu 1,891 %, 2015 hodnotu 1,912 % a 2016 hodnotu 1,931 %. Pojištěnost v oblasti neživotního pojištění má hodnoty pro rok 2014 2,102 %, 2015 2,077 % a 2016 2,058 %.

Předepsané pojistné na jednoho obyvatele očekává v roce 2014, dle trendové funkce, nárůst zaplaceného pojistného. Jelikož je tento ukazatel závislý na vývoji měnového kurzu k USD či Euru pro danou zemi, je prognóza vypočtena jen pro rok 2014 na hodnotu 15 031,85 Kč a s 95 % pravděpodobností je vypočtená hodnota v intervalu mezi 14 779,18 Kč a 15 284,52 Kč. Předpokladem je, že i nadále bude tento ukazatel růst s ohledem na ekonomický vývoj v dalších letech u nás.

Podíl životního pojištění na předepsaném pojistném je v ČR nižší než podíl neživotního pojištění, i když tento trend se z dlouhodobého hlediska mění a předpokládá se, že se bude podíl životního pojištění zvyšovat jako je to na evropských i světových trzích. Záleží na celé koncepci důchodových opatření vlády, zda zahrne i pojištění jako prioritu. V neposlední řadě růst pojištěnosti u nás je závislý i na marketingové strategii jednotlivých pojišťovacích subjektů, jak dokážou spotřebitele oslovit.

Na vývoj českého pojistného trhu u nás budou mít vliv i evropské směrnice, hlavně z pohledu legislativního. Na pojistném trhu, vzhledem k velkému počtu institucí a pojišťovacích makléřů všeho druhu, převládá silná konkurence jak v oblasti životního, ale i neživotního pojištění. Tento trend se výhledově pravděpodobně měnit nebude.

Oblibu životního pojištění a jeho preference u některých skupin obyvatelstva řešilo dotazníkové šetření. Dle odpovědí na toto téma je zřejmé, že nasycenost trhu není úplná a ještě je zde množství lidí, kteří nemají založené životní pojištění v jakékoliv formě. Preference po jednotlivých produktech se odvíjí podle pohlaví i rodinného stavu, jak bylo doloženo. Doporučením pro pojišťovací společnosti je zacílení na určité skupiny obyvatelstva s individuální nabídkou. Ne vždy jsou jednotlivé produkty životního pojištění vhodné pro všechny skupiny. Celkové odpovědi v šetření kopírovaly statisticky podložené výsledky celorepublikového průměru v oblasti pojišťovnictví či průzkumy veřejného mínění.

Česká republika jako člen EU, na základě vypočteného trendu jednotlivých ukazatelů úrovně trhu pro další období, by se měla i nadále přibližovat úrovni evropského i světového pojistného trhu, jelikož jejich vývoj není také přímočarý a existují zde vývojové dlouhodobé tendence a ovlivňující faktory.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Hlavní tištěné zdroje:

- [1] Anděl, Jiří. *Statistické metody*. 4. vydání. Praha: Matfyzpress, 2007, ISBN 978-80-7378-003-6
- [2] Böhm, Arnošt a Mužáková, Karina. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2010, ISBN 978-80-7431-035-5
- [3] Čejková, Viktória. *Pojistný trh*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2002, ISBN 080-247-0137-5
- [4] Čejková, Viktória a Nečas, Svatopluk. *Pojistný trh*. 1. vyd. Brno: MU ESF v Brně, 2005, ISBN 80-210-3661-3
- [5] Čejková, Viktória a Nečas, Svatopluk. *Pojišťovnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, ISBN 80-210-3990-6
- [6] Daňhel, Jaroslav a kol. *Pojistná teorie*. 2. vydání. Praha: Professional Publishing, 2006, ISBN 80-86946-00-2
- [7] Ducháčková, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, 2009, ISBN 978-80-86929-51-4
- [8] Ducháčková, Eva a Daňhel, Jaroslav. *Pojistné trhy*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, ISBN 978-80-7431-078-2
- [9] Hindls, Richard a kol. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. vydání. Praha: Management press, 2000, ISBN 80-7261-013-9
- [10] Hradec, Milan a kol. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2005, ISBN 80- 86754-48-0
- [11] Hradec, Milan a Zárybnická, Jana. *Vybrané statě z pojišťovnictví*. Praha: VŠFS, 2003, ISBN 80- 86754-09-X

- [12] Janota, Jiří. *Pojištění a management majetkových podnikatelských rizik*. Praha: Professional Publishing, 2004, ISBN 80-86419-64-9
- [13] Jílek, Josef. *Finanční trhy*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 1997, ISBN 80-7169-453-3
- [14] Půlpán, Karel a kol. *Slovník bankovníctví, pojišťovnictví a kapitálových trhů*. 1. vyd. Praha: Public History, 1998, ISBN 80-902193-2-2
- [15] Škopová, Věra. *Pojistné právo*. Praha: VŠE, 1997, ISBN 80-7079-488-7
- [16] Svatošová, Libuše a kol. *Zdroje a zpracování sociálních a ekonomických dat: učební texty*. 1. vyd. Praha: ČZU PEF, 2004, ISBN 80-213-1189-4
- [17] Svatošová, Libuše a Kába, Bohumil. *Statistické metody II*. 1. vyd. Praha: ČZU PEF, 2008, ISBN 978-80-213-1736-9

Hlavní internetové zdroje:

- [18] Česká národní banka [on/line]. *Základní ukazatele o sektorech finančního trhu* [cit 30.9.2014]. Dostupné z WWW.: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/
- [19] Ministerstvo financí ČR [on/line]. *Právní rámec* [cit 3. 3. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/pojistovnictvi/pravni-ramce>
- [20] Ministerstvo spravedlnosti ČR [on/line]. *Nový Občanský zákoník* [cit 5. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>
- [21] Portál veřejné správy ČR [on/line]. *Zákon o pojišťovnictví* [cit 2. 3. 2014]. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=69215&nr=277~2F2009&rpp=15#local-content>

Ostatní tištěné a internetové zdroje:

- * Louda, Zdeněk. *Řešené příklady v systému Statistica*. 1. vyd. Praha: ČZU PEF, 2004, ISBN 80-213-1239-4
- * *Česká asociace pojišťoven* [on/line]. Dostupné z WWW.: <http://www.cap.cz>
- * *Český statistický úřad* [on/line]. Dostupné z WWW.: <http://www.czso.cz>
- * *Eurostat statistics database* [on/line]. Dostupné z WWW.:
<http://ec.europa.eu/eurostat>
- * *Portál EU* [on/line]. Dostupné z WWW: http://europa.eu/index_cs.htm
- * *Publikace Sigma World insurance* za jednotlivé roky od Swiss Re [on-line]
Dostupné z WWW: <http://www.swissre.com>

8 PŘÍLOHY

Seznam příloh

1. Seznam pojišťoven na českém pojišťovacím trhu k 30.9.2014
2. Tabulka dat pro graf číslo 3 (tempo růstu počtu smluv a zaměstnanců)
3. Tabulka dat pro graf číslo 5 (tempo růstu předepsaného pojistného)
4. Tabulka dat pro graf číslo 8 (tempo růstu vyplaceného pojistného plnění)
5. Tabulka dat pro graf číslo 11 (tempo růstu pojištěnosti)
6. Tabulka dat pro graf číslo 21 (vývoj škodovosti)
7. Dotazníkové šetření včetně přílohy k dotazníkovému šetření
8. Dotazníkové šetření (statistické zhodnocení)
9. Výpočet hypotézy (zda mají smlouvu podle rodinného stavu)
10. Výpočet hypotézy (podle pohlaví a typu pojištění)

Příloha číslo 1: Seznam pojišťoven na českém pojišťovacím trhu k 30.9.2014

Název pojišťovny	Sídlo	Vznik
ACE European Group Ltd.	Pobřežní 620/3, Praha	21.3.2007
AEGON Hungary Closed Company Ltd.	Na Pankráci 322/26, Praha	15.4.2010
AEGON Pojišťovna, a.s.	Na Pankráci 322/26, Praha	22.9.2004
AGA International SA	Jankovcova 1596/14b, Praha	1.1.2007
AIG Europe Limited	V celnici 1031/4, Praha	6.4.2012
Allianz pojišťovna, a.s.	Ke Štvanici 656/3, Praha	23.12.1992
Atradius Credit Insurance N.V.	Karolinská 661/4, Praha	11.12.2003
AXA pojišťovna a.s.	Lazarská 13/8, Praha	29.5.2008
AXA životní pojišťovna a.s.	Lazarská 13/8, Praha	21.7.1995
Basler Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft	Paříkova 910/11a, Praha	27.9.2006
Basler Sachversicherungs - Aktiengesellschaft	Paříkova 910/11a, Praha	12.1.2009
BNP Paribas Cardif Pojišťovna, a.s.	Plzeňská 3217/16, Praha	11.10.1996
Cestovní pojišťovna ADRIA Way družstvo	Mírové náměstí 519/3d, Ostrava	15.2.1999
CG Car- Garantie Versicherungs-Aktiengesellschaft	Zelený pruh 95/97, Praha	1.8.2005
COMPAGNIE FRANCAISE D' ASSURANCE POUR LE COMMERCE EXTERIEUR	náměstí I. P. Pavlova 1789/5, Praha	19.5.2004
Česká kancelář pojistitelů	Na Pankráci 1724/129, Praha	1.5.2004
Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group	Pobřežní 665/23, Praha	6.11.1995
Česká pojišťovna a.s.	Spálená 75/16, Praha	1.5.1992
Česká pojišťovna ZDRAVÍ a.s.	Na Pankráci 1720/123, Praha	17.6.1993
ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB	Masarykovo náměstí 1458, Pardubice	17.4.1992
D.A.S. pojišťovna právní ochrany,a.s.	Vyskočilova 1481/4, Praha	26.1.1995
D.A.S. Rechtsschutz AG, pobočka pro ČR	Vyskočilova 1481/4, Praha	18.9.2014
ERGO pojišťovna, a.s.	Vyskočilova 1481/4, Praha	22.9.1994
ERV Evropská pojišťovna, a. s.	Křížíkova 237/36a, Praha	23.4.1993
Euler Hermes Europe SA	Molákova 576/11, Praha	20.10.2011
Exportní garanční a pojišťovací společnost,a.s.	Vodičkova 701/34, Praha	1.6.1992
Generali Pojišťovna a.s.	Bělehradská 299/132, Praha	1.1.1995
HALALI, všeobecná pojišťovna,a.s.	Jungmannova 32/25, Praha	11.11.1993
Hasičská vzájemná pojišťovna, a.s.	Římská 2135/45, Praha	11.11.1992
HDI Versicherung AG	Jugoslávská 620/29, Praha	22.11.2006
ING pojišťovna, a.s.	Nádražní 344/25, Praha	21.10.1998
ING Životná poisťovňa, a.s.	Nádražní 344/25, Praha	15.2.2005
ING Životní pojišťovna N.V.	Nádražní 344/25, Praha	22.5.1992
INTER PARTNER ASSISTANCE	Hvězdova 1689/2a, Praha	21.3.2007
Komerční pojišťovna, a.s.	Karolinská 650/1, Praha	1.9.1995
Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group	Pobřežní 665/21, Praha	1.3.1993

Název pojišťovny	Sídlo	Vznik
KUPEG úvěrová pojišťovna, a.s.	Na Pankráci 1683/127, Praha	24.6.2005
MAXIMA pojišťovna, a.s.	Italská 1583/24, Praha	1.7.1994
MetLife pojišťovna a.s.	V celnici 1028/10, Praha	17.7.1992
NOVIS Poistovňa a.s., odštěpný závod	Helénská 1799/4, Praha	23.4.2014
Österreichische Hagelversicherung - Versicherungsverein auf Gegenseitigkeit, Agra pojišťovna	Štřešovická 748/48, Praha	18.7.2006
Pojišťovna České spořitelny, a.s., Vienna Insurance Group	náměstí Republiky 115, Pardubice	1.10.1992
Pojišťovna VZP, a.s.	Ke Štvanici 656/3, Praha	16.1.2004
QBE INSURANCE (EUROPE) LIMITED	Na Pankráci 1638/43, Praha	26.7.2007
Servisní pojišťovna a.s.	třída Tomáše Bati 532, Zlín	18.7.1997
Slavia pojišťovna a.s.	Revoluční 655/1, Praha	1.6.1994
Stewart Title Limited	Bozděchova 1840/7, Praha	30.4.2009
Triglav pojišťovna, a.s.	Novobranská 544/1, Brno	3.9.1996
Union poistovňa, a.s.	Španělská 770/2, Praha	15.5.2012
UNIQA Pojišťovna, a.s.	Evropská 810/136, Praha	28.5.1993
Vitalitas pojišťovna, a.s.	Tusarova 1152/36, Praha	17.11.1998
Wüstenrot pojišťovna a.s.	Na hřebenech II 1718/8, Praha	27.5.2008
Wüstenrot, životní pojišťovna, a.s.	Na hřebenech II 1718/8, Praha	21.12.1998

ZDROJ: *Česká národní banka* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz>, vlastní zpracování

Příloha číslo 2: Tabulka dat pro graf číslo 3 (tempo růstu počtu smluv a zaměstnanců)

Počet zaměstnanců členů ČAP				Počet smluv ve kmeni členů ČAP			
Rok	yt [ks]	dyt [+/-]	r _t [%]	Rok	yt [ks]	dyt [+/-]	r _t [%]
2004	14 704	x	x	2004	20 195 058	x	x
2005	14 120	-584	-3,97	2005	21 561 715	1 366 657	6,77
2006	13 994	-126	-0,89	2006	22 504 983	943 268	4,37
2007	14 108	114	0,81	2007	23 805 947	1 300 964	5,78
2008	14 370	262	1,86	2008	24 878 619	1 072 672	4,51
2009	13 985	-385	-2,68	2009	25 909 999	1 031 380	4,15
2010	13 806	-179	-1,28	2010	25 822 324	-87 675	-0,34
2011	13 279	-527	-3,82	2011	26 460 328	638 004	2,47
2012	13 589	310	2,33	2012	26 580 982	120 654	0,46
2013	13 428	-161	-1,18	2013	26 804 984	224 002	0,84

ZDROJ: *Česká asociace pojišťoven* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.cap.cz>, vlastní zpracování

Příloha číslo 3: Tabulka dat pro graf číslo 5 (tempo růstu předepsaného pojistného)

Rok	yt [ks] (zaokrouhleno)	dyt [přírůstek/úbytek]	r_t [%]
1991	14,4	x	x
1992	16,2	1,80	12,50
1993	23,3	7,10	43,83
1994	29,0	5,70	24,46
1995	33,5	4,50	15,52
1996	40,0	6,50	19,40
1997	47,6	7,60	19,00
1998	54,8	7,20	15,13
1999	62,5	7,70	14,05
2000	69,3	6,80	10,88
2001	80,7	11,40	16,45
2002	90,8	10,10	12,52
2003	105,9	15,10	16,63
2004	112,6	6,70	6,33
2005	117,1	4,50	4,00
2006	122,1	5,00	4,27
2007	132,9	10,76	8,81
2008	137,2	4,34	3,27
2009	144,1	6,90	5,03
2010	152,9	8,79	6,10
2011	149,7	-3,15	-2,06
2012	149,1	-0,68	-0,45
2013	148,7	-0,35	-0,24

ZDROJ: Česká národní banka [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz> a Česká asociace pojišťoven [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.cap.cz>, vlastní zpracování

Příloha číslo 4: Tabulka dat pro graf číslo 8 (tempo růstu vyplaceného pojistného plnění)

Rok	yt [ks] (zaokrouhleno)	dyt [přírůstek/úbytek]	r_t [%]
1995	18,6	x	x
1996	21,4	2,77	14,87
1997	32,2	10,83	50,57
1998	32,5	0,25	0,77
1999	34,3	1,78	5,49
2000	37,2	2,90	8,46
2001	39,6	2,44	6,56
2002	56,1	16,55	41,79
2003	58,3	2,19	3,91
2004	57,0	-1,29	-2,21
2005	51,9	-5,10	-8,95
2006	54,6	2,69	5,18
2007	58,5	3,87	7,08
2008	65,7	7,22	12,35
2009	71,8	6,12	9,31
2010	79,0	7,19	10,01
2011	79,0	-0,09	-0,11
2012	80,7	1,70	2,16
2013	92,1	11,41	14,14

ZDROJ: Česká národní banka [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz> a Česká asociace pojišťoven [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.cap.cz>, vlastní zpracování

Příloha číslo 5: Tabulka dat pro graf číslo 11 (tempo růstu pojištěnosti)

Pojištěnost celkem				Pojištěnost ŽP				Pojištěnost NP			
Rok	yt [ks]	dyt [+/-]	r _t [%]	Rok	yt [ks]	dyt [+/-]	r _t [%]	Rok	yt [ks]	dyt [+/-]	r _t [%]
1995	2,3	x	x	1995	0,6	x	x	1995	1,7	x	x
1996	2,4	0,10	4,35	1996	0,6	0,00	0,00	1996	1,8	0,10	5,88
1997	2,6	0,20	8,33	1997	0,7	0,10	16,67	1997	1,9	0,10	5,56
1998	2,8	0,20	7,69	1998	0,8	0,10	14,29	1998	2,0	0,10	5,26
1999	3,0	0,20	7,14	1999	1,0	0,20	25,00	1999	2,0	0,00	0,00
2000	3,2	0,20	6,67	2000	1,0	0,00	0,00	2000	2,2	0,20	10,00
2001	3,4	0,20	6,25	2001	1,2	0,20	20,00	2001	2,2	0,00	0,00
2002	3,7	0,30	8,82	2002	1,4	0,20	16,67	2002	2,3	0,10	4,55
2003	4,1	0,40	10,81	2003	1,6	0,20	14,29	2003	2,5	0,20	8,70
2004	4,0	-0,10	-2,44	2004	1,6	0,00	0,00	2004	2,4	-0,10	-4,00
2005	3,9	-0,10	-2,50	2005	1,5	-0,10	-6,25	2005	2,4	0,00	0,00
2006	3,8	-0,10	-2,56	2006	1,5	0,00	0,00	2006	2,3	-0,10	-4,17
2007	3,7	-0,10	-2,63	2007	1,5	0,00	0,00	2007	2,2	-0,10	-4,35
2008	3,8	0,10	2,70	2008	1,6	0,10	6,67	2008	2,2	0,00	0,00
2009	3,9	0,10	2,63	2009	1,6	0,00	0,00	2009	2,3	0,10	4,55
2010	4,1	0,20	5,13	2010	1,9	0,30	18,75	2010	2,2	-0,10	-4,35
2011	4,1	0,00	0,00	2011	1,9	0,00	0,00	2011	2,2	0,00	0,00
2012	4,0	-0,10	-2,44	2012	1,9	0,00	0,00	2012	2,1	-0,10	-4,55
2013	4,0	0,00	0,00	2013	1,8	-0,10	-5,26	2013	2,2	0,10	4,76

ZDROJ: *Česká asociace pojišťoven* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.cap.cz>, vlastní zpracování

Příloha číslo 6: Tabulka dat pro graf číslo 21 (vývoj škodovosti)

Rok	Pojistná plnění (v mil Kč)			Předepsané pojistné (v mil Kč)			Škodovost (v %)		
	Celkem	Životní	Neživotní	Celkem	Životní	Neživotní	Celkem	Životní	Neživotní
1995	27,51	6,41	12,22	33,50	9,20	24,30	82,11	69,70	50,29
1996	21,41	6,94	14,47	40,00	11,00	29,00	53,51	63,05	49,90
1997	32,23	7,99	24,24	47,60	12,70	34,90	67,71	62,90	69,46
1998	32,48	8,81	23,67	54,80	15,00	39,80	59,27	58,70	59,48
1999	34,26	9,81	24,45	62,50	19,90	42,60	54,82	49,28	57,41
2000	37,16	10,34	26,82	69,30	22,80	46,50	53,62	45,33	57,69
2001	39,60	12,37	27,22	80,70	28,30	52,40	49,07	43,72	51,95
2002	56,14	12,40	43,74	90,80	34,00	56,80	61,83	36,48	77,00
2003	58,34	14,91	43,43	105,90	41,10	64,80	55,09	36,29	67,01
2004	57,05	23,13	33,91	112,60	44,20	68,40	50,66	52,34	49,58
2005	51,94	18,63	33,31	117,10	44,90	72,20	44,36	41,50	46,14
2006	54,63	18,43	36,21	122,10	47,20	74,90	44,75	39,04	48,34
2007	58,50	24,31	34,20	132,86	54,10	78,76	44,03	44,93	43,42
2008	65,73	29,38	36,35	137,20	56,90	80,30	47,91	51,64	45,26
2009	71,84	32,59	39,25	144,10	60,20	83,90	49,86	54,14	46,78
2010	79,04	35,48	43,56	152,89	71,80	81,09	51,70	49,41	53,72
2011	78,95	41,00	37,95	149,74	72,01	77,73	52,73	56,94	48,83
2012	80,65	40,52	40,13	149,06	71,84	77,22	54,11	56,41	51,97
2013	92,06	49,66	42,40	148,71	71,58	77,13	61,91	69,38	54,97

ZDROJ: *Česká asociace pojišťoven* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.cap.cz>, vlastní zpracování

Příloha číslo 7: Dotazníkové šetření včetně přílohy k dotazníkovému šetření

Rozhovor

Chtěl bych Vás poprosit o pomoc s mou diplomovou prací, kterou momentálně zpracovávám. Jmenuji se Václav Velík a jsem studentem České zemědělské univerzity v Praze. Na základě tohoto dotazníku zanalyzuji chování klientů na českém pojistném trhu. Vaše pomoc spočívá v tom, že mi pomůžete vyplnit tento krátký dotazník. Přečtu Vám vždy otázku a Vaši odpověď zaznamenám. Poté jednotlivé odpovědi zpracuji do mé diplomové práce. Je to zcela anonymní a zabere nám to maximálně deset minut. Budete tak moc hodná/ý a pomůžete mi? Předem děkuji za Váš čas.

DATUM: ..... (vypiš datum a čas)

(poznamenej) Pohlaví: Kód 0.1. MUŽ   Kód 0.2. ŽENA   číslo dotazníku: .....

---

1. OTÁZKA

Máte někde vedenou smlouvu či smlouvy o životním pojištění?

ANO   Kód 1.1. pokračuj na otázku č. 2 (nevyplňuj otázku číslo 7)

NE   Kód 1.2. pokračuj na otázku č. 5

2. OTÁZKA (vypiš text)

O jaký typ životního pojištění se jedná? (i více možností)

A) POJIŠTĚNÍ PRO PŘÍPAD DOŽITÍ NEBO SMRTI A DOŽITÍ Kód 2.1.

B) POJIŠTĚNÍ S INVESTIČNÍM FONDEM Kód 2.2.

C) ÚRAZOVÉ POJIŠTĚNÍ A PROTI NEMOCI (DOPLŇKOVÉ) Kód 2.3.

D) DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ Kód 2.4.

E) POJIŠTĚNÍ SVATEBNÍ, PROSTŘEDKŮ NA VÝŽIVU DĚTÍ Kód 2.5.

F) POJIŠTĚNÍ S KAPITÁLOVÝMI ČINNOSTMI Kód 2.6.

G) JINÉ..... (vypiš) Kód 2.7.

3. OTÁZKA

Jaký hlavní důvod byl pro pořízení pojištění? Kód 3.1. ....

.....
.....

4. OTÁZKA

Je pro Vás životní pojištění, které máte založené, dostatečným zajištěním Vás a Vašich blízkých v případě nenadálých životních situací nebo máte i jiný způsob zajištění?

ANO Kód 4.1.

NE Kód 4.2.

5. OTÁZKA

Myslíte si, že by měl stát více podporovat životního pojištění?

ANO Kód 5.1. pokračuj na otázku č. 6

NE Kód 5.2. pokračuj na otázku č. 7

6. OTÁZKA (vypiš text)

Jakým způsobem by měl stát více podporovat životní pojištění? Kód 6.1 .....

.....
.....

7. OTÁZKA

Přemýšlíte o tom, že si v nejbližší době životní pojištění pořídíte, když ho nyní nemáte? (odpovídá jen ten kdo zaškrtl v otázce číslo 1. NE)

ANO Kód 7.1.

NE Kód 7.2.

8. OTÁZKA

Stav:

- A) Kód 8.1. Svobodný/á
- B) Kód 8.2. Vdaná/ženatý (partnerství)
- C) Kód 8.3. Rozvedený/á
- D) Kód 8.4. Vdova/vdovec
- E) Kód 8.5. Odloučení
- F) Kód 8.6. Nechci uvést

9. OTÁZKA

Věk:

- G) Kód 9.1. 10 – 20 let
- H) Kód 9.2. 21 – 30 let
- I) Kód 9.3. 31 – 45 let
- J) Kód 9.4 46 – 65 let
- K) Kód 9.5. 65 a více

10. OTÁZKA

Vzdělání:

- A) Kód 10.1. ZÁKLADNÍ
  - B) Kód 10.2. VYUČENÍ (s i bez maturity)
  - C) Kód 10.3. STŘEDOŠKOLSKÉ
  - D) Kód 10.4. VOŠ nebo VŠ
  - E) Kód 10.5. jiné
- .....

11 OTÁZKA

Čistý měsíční příjem:

- A) Kód 11.1 1 – 10 000 Kč
  - B) Kód 11.2 11 001 – 20 000 Kč
  - C) Kód 11.3 20 001 – 30 000 Kč
  - D) Kód 11.4 30 001 - 40 000 Kč
  - E) Kód 11.5 40 001 Kč a více
  - F) Kód 11.6 NECHCI UVÉST
-

Č. otázky	Kód/odpověď	Všechny odpovědi		Ženy		Muži		Svobodní		Vdání/Ženatí		Rozvedení + Ovdovělí	
		Četnost	% podíl	Četnost	% podíl	Četnost	% podíl	Četnost	% podíl	Četnost	% podíl	Četnost	% podíl
9	9.1.10-20	5	4%	3	4%	2	4%	2	4%	2	4%	1	4%
	9.2.21-30	15	12%	2	3%	13	24%	13	24%	1	2%	1	4%
	9.3.31-45	35	27%	25	33%	10	18%	31	56%	2	4%	2	8%
	9.4.46-65	48	37%	32	43%	16	29%	8	15%	35	70%	5	20%
	9.5.65 a více	27	21%	13	17%	14	25%	1	2%	10	20%	16	64%
10	10.1.Základní	5	4%	2	3%	3	5%	4	7%	1	2%	0	0%
	10.2.Vyučení	32	25%	16	21%	16	29%	14	25%	11	22%	7	28%
	10.3.Maturita	62	48%	32	43%	30	55%	34	62%	17	34%	11	44%
	10.4.VOŠ nebo VŠ	31	24%	25	33%	6	11%	3	5%	21	42%	7	28%
	10.5.Jiné	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
11	11.1. 1-10000	8	6%	2	3%	6	11%	6	11%	0	0%	2	8%
	11.2. 11001-20000	35	27%	25	33%	10	18%	17	31%	11	22%	7	28%
	11.3. 20001-30000	50	38%	33	44%	17	31%	29	53%	12	24%	9	36%
	11.4. 30001-40000	15	12%	6	8%	9	16%	1	2%	11	22%	3	12%
	11.5. 40001 a více	10	8%	5	7%	5	9%	0	0%	8	16%	2	8%
	11.6. neuvedeno	12	9%	4	5%	8	15%	2	4%	8	16%	2	8%

ZDROJ: vlastní zpracování

Příloha číslo 9: Výpočet hypotézy (zda mají smlouvu podle rodinného stavu)

Rodinný stav	Životní pojištění		
	Ano	Ne	Celkem
Svobodný	13	42	55
Vdaná/ženatý (partnerství)	42	8	50
Rozvedený	12	1	15
Ovdovělý	8	4	10
Celkem	75	55	130

Rozdělení skutečných četností

13	42
42	8
12	1
8	4

Rozdělení teoretických četností

31,73	23,27
28,85	21,15
7,50	5,50
6,92	5,08

Pro výpočet χ^2

11,06	15,08
6,00	8,18
2,70	3,68
0,17	0,23

Výpočty:

$$\chi^2 = 47,09$$

$$\text{počet stupňů volnosti } v = [(4-1) \times (2-1)]$$

$$\chi^2_{0,05(3)} = 7,81$$

$$C = 0,516$$

$$V = 0,457$$

Na hladině významnosti 0,05 nulovou hypotézu o nezávislosti můžeme zamítnout. Založené či nezaložené životní pojištění souvisí s rodinným vztahem klienta a jeho preferencemi. Pomocí Pearsonova koeficientu a Urbach-Čuprova koeficientu kontingence je určena síla závislosti. Na základě charakteristiky koeficientů lze klasifikovat závislost jako střední.

Příloha číslo 10: Výpočet hypotézy (jaký typ pojištění mají)

Typ pojištění	Pohlaví		
	Muž	Žena	Celkem
Dožití nebo smrt	3	20	23
Pojištění s investicemi	20	16	36
Úraz nebo nemoc	3	6	9
Důchodové pojištění	2	3	5
Svatba, výživa dětí	0	1	1
Kapitálové	1	0	1
Celkem	29	46	75

Rozdělení skutečných četností

3	20
20	16
3	6
2	3
0	1
1	0

Rozdělení teoretických četností

8,89	14,11
3,92	22,08
3,48	5,52
1,93	3,07
0,39	0,61
0,39	0,61

Rozdělení skutečných četností po úpravě

(sloučení sloupce A+E a B+D+F)

3	21
23	20
4	5
0	0
0	0
0	0

Rozdělení teoretických četností po úpravě

(sloučení sloupce A+E a B+D+F)

9,47	14,53
16,97	26,03
3,55	5,45

Pro výpočet χ^2

4,42	2,89
2,14	1,40
0,06	0,04

Výpočty:

$$\chi^2 = 10,95$$

$$\text{počet stupňů volnosti } v = [(3-1) \times (2-1)]$$

$$\chi^2_{0,05(2)} = 5,99$$

$$C = 0,357$$

$$V = 0,321$$

Došlo ke sloučení typově stejných sousedících hodnot pro výpočet správného řešení, jelikož nebyly splněny podmínky pro test χ^2 kontingenční tabulky (více než 20% teoretických četností je menší než pět a v kontingenční tabulce je očekávaná četnost menší než jedna). Došlo k redukci jednotlivých druhů pojištění. Na hladině významnosti 0,05 nulovou hypotézu o nezávislosti můžeme zamítnout. Pohlaví člověka ovlivňuje rozhodování, který typ životního pojištění si klient založí. Pomocí Pearsonova koeficientu a Urbach-Čuprova koeficientu kontingence je určena síla závislosti. Na základě charakteristiky koeficientů lze klasifikovat závislost jako slabou.